

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

AMATÉRSKÁ ARCHEOLOGIE V ČESKÉ REPUBLICE

Bc. Michal Kondelík

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra archeologie

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Archeologie

Diplomová práce

AMATÉRSKÁ ARCHEOLOGIE V ČESKÉ REPUBLICE

Bc. Michal Kondelík

Vedoucí práce:

Mgr. Luboš Chroustovský, Ph.D.

Katedra archeologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Poděkování:

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Luboši Chroustovskému, Ph.D. za trpělivost, ochotu a věcní připomínky, které byly užitečné během psaní práce. Dále bych rád poděkoval Miroslavu Kratochvílovi, Petru Rožmberskému a zejména Robertu Trnkovi a Milanu Řezáčovi za jejich čas, vstřícnost a rady, bez kterých by tato práce byla vydatně ochuzena. Děkuji také své rodině, přítelkyni a přátelům za plnou psychickou podporu a trpělivost při vypracování této práce.

Předkládanou diplomovou práci bych chtěl věnovat svému prvoroznému synovi Matějovi.

1.	ÚVOD	9
1.1.	Cíle diplomové práce	10
1.2.	Struktura diplomové práce	10
1.3.	Kdo je „amatér“?	10
2.	ARCHEOLOGIE A LEGISLATIVA V ČESKÉ REPUBLICE.....	12
2.1.	Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči	13
2.2.	Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy.....	14
2.2.1.	Výběr nedostatků české právní úpravy vůči Úmluvě	15
2.3.	Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavební řádu	16
3.	VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI AMATÉRSKÉ ARCHEOLOGIE	17
3.1.	Amatérští badatelé minulosti	18
3.1.1.	BALBÍN, Bohuslav Alois (1621 – 1688).....	18
3.1.2.	BIENER z BIENEBERKA, Karel Josef (1731 – 1798)	19
3.1.3.	ČERMÁK, Kliment (1852 – 1917).....	20
3.1.4.	ČERNÍN Z CHUDENIC, Eugen Ervín Karel (1796 – 1868)	21
3.1.5.	ČERVINKA, Innocenc Ladislav (1869 – 1952)	21
3.1.6.	ČTRNÁCT, Václav (1884 – 1975)	22
3.1.7.	DUBSKÝ, Bedřich (1880 – 1957, Obr. 1)	23
3.1.8.	FAKTOR, František (1861 – 1911).....	25
3.1.9.	FELCMAN, Jan (1849 – 1915).....	25
3.1.10.	FRANC, František Xaver (1838 – 1910, Obr. 2).....	26
3.1.11.	HAVELKA, Jan (1839 – 1886).....	29
3.1.12.	HEBER, František Alexander (1815 – 1849).....	29
3.1.13.	HORÁK, Bohuslav (1881 – 1960)	30
3.1.14.	JÍRA, Josef Antonín (1868 – 1930)	30
3.1.15.	KALINA z JÄTHENSTEINU, Matyáš (1772 – 1848, Obr. 3).....	31
3.1.16.	KNIES, Jan (1860 – 1937)	32
3.1.17.	KROLMUS, Václav (1790 – 1861, Obr. 4).....	32
3.1.18.	KŘÍŽ, Martin (1841 – 1916).....	33
3.1.19.	MAŠKA, Karel Jaroslav (1851 – 1916).....	33

3.1.20. MILTNER, Jan Bohuslav (1841 – 1887).....	34
3.1.21. PACHL, Josef (1800 – 1853)	35
3.1.22. PALLIARDI, Jaroslav (1861 – 1922)	35
3.1.23. PETRBOK, Jaroslav (1881 – 1960, Obr. 5).....	36
3.1.24. POŠEPNÝ, František (1836 – 1895).....	37
3.1.25. PROŠEK, František (1922 – 1958)	37
3.1.26. SEDLÁČEK, August (1843 – 1926, Obr. 6).....	38
3.1.27. SMOLÍK, Josef (1832 – 1915).....	39
3.1.28. SZOMBATHY, Josef (1853 – 1943)	40
3.1.29. Ze ŠTERNBERKA, Kašpar Maria (1761 – 1838)	40
3.1.30. ŠVEHLA, Josef (1861 – 1934)	41
3.1.31. VILDOMEK, František (1878 – 1975, Obr. 7).....	42
3.1.32. WANKEL, Jindřich (1821 – 1897, Obr. 8).....	43
3.1.33. WOLDŘICH, Jan Nepomuk (1834 – 1906)	43
3.1.34. ZELNITIUS, Antonín (1876 – 1957)	44
3.2. Amatéřští badatelé současnosti	45
3.2.1. ANDERLE, Jan (1956)	45
3.2.2. KRATOCHVÍL, Miroslav UC (1979).....	46
3.2.3. ROŽMBERSKÝ, Petr (1952, Obr. 9)	47
3.2.4. ŘEZÁČ, Milan (1952)	48
3.2.5. TRNKA, Robert (1974)	49
3.3. Databáze amatérských badatelů.....	49
4. LOKALITY ZKOUMANÉ AMATÉRSKÝMI ARCHEOLGY	50
4.1. Rovinné sídelní aktivity	51
4.2. Výšinná sídliště	52
4.3. Pohřebiště	54
4.4. Další lokality	56
4.5. Vybrané příklady výzkumů	57
4.5.1. Výšinná lokalita Bzí – Velká skála (okr. Plzeň – jih, Obr. 15 – 16)	57
4.5.2. Kodská jeskyně (okr. Beroun, Obr. 17)	59
4.5.3. Epipaleolitická oblast u Ražic (okr. Písek).....	60

4.5.4.	Mohylové pohřebiště u Milaveč (okr. Domažlice)	61
5.	TEORIE AMATÉRSKÉ ARCHEOLOGIE	63
6.	METODOLOGIE AMATÉRSKÉ ARCHEOLOGIE	68
6.1.	Metodika výzkumů	69
6.2.	Dokumentace, vyhodnocení a publikace.....	73
7.	AKTIVITY NIČÍCÍ ARCHEOLOGICKÉ DĚDICTVÍ	77
7.1.	Vyhledávání pomocí detektorů kovů (Obr. 24).....	77
7.1.1.	Příklady lokalit drancovaných detektoráři	81
7.1.2.	Příklady lokalit, kde archeologové a detektoráři spolupracují.....	83
7.1.3.	Dotazníkový průzkum týkající se vztahu archeolog vs. detektorář	84
7.1.3.1	Úvod a cíle průzkumu.....	84
7.1.3.2	Teoretické předpoklady a otázky.....	85
7.1.3.3	Metody sběru a zpracování dat	86
7.1.3.4	Výsledky	87
7.1.3.5	Diskuze výsledků.....	109
7.1.3.6	Závěrem dotazníku.....	111
7.2.	Stavební, těžební a zemědělské práce (Obr. 28 – 30).....	111
8.	ORGANIZACE V ČESKÉ REPUBLICE	113
8.1.	Česká archeologická společnost (ČAS)	113
8.2.	Klub Augusta Sedláčka (KAS).....	115
8.3.	Oddíl experimentální archeologie MAMUTI	115
8.4.	Muzejní a vlastivědný spolek Včela Čáslavská	116
8.5.	Společnost přátel starožitností (SPS).....	117
9.	ZÁVĚR.....	117
10.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	119
10.1.	Literatura	119
10.2.	Internetové zdroje	142

10.3. Právní předpisy	147
10.4. Ostatní zdroje.....	147
11. SUMMARY	148
12. SEZNAM PŘÍLOH.....	149
12.1. Seznam příloh vložených do textu	151
13. PŘÍLOHY	153

1. ÚVOD

Zájem o dějiny země a jejího obyvatelstva se u nás začal objevovat již ve středověku. Doklady o tomto tvrzení nalezneme v kronikách. Konkrétně v kronice Kosmově prostřednictvím „starých pověstí“ či v legendě tzv. Kristiána. Snahy o chápání významu a důležitosti dochovaného kulturního dědictví ve formě movitých či nemovitých artefaktů jsou již mladšího charakteru (Sklenář – Sklenářová 2005, 12).

Archeologie jako vědecký obor se vyvíjí přibližně od 18. století. Od této doby a doby předešlé, kdy probíhaly ojedinělé průzkumy, byla archeologie spíše amatérským zájmem o archeologické památky (Jankových 2009, 4). Od svých prvopočátků, kdy byly vykopávány mohyly a odhalovány mumie, byla archeologie brána i jako součást zábavy (Bureš 2003, 186).

První stádium archeologie, které bychom v dnešní době mohli označit termínem starožitnické, se mohlo objevovat již od 12. století¹ až do počátku 18. století. V té době byly vnímány náhodně nalezené či odkryté artefakty jako zvláštnosti či jako výtvar přírody. V tomto období také docházelo k prvním archeologickým výzkumům ve smyslu výkopů. Jedním z nich byl patrně výzkum pod horou Říp (okr. Litoměřice). Ten proběhl v 17. století a měl za úkol objevení hrobu praotce Čecha (Sklenář – Sklenářová 2005, 12 – 13).

Spojení amatérský archeolog může v některých lidech evokovat nesmysl, jelikož archeolog je profese. Toto tvrzení je samozřejmě pravda, ale velmi tenká hranice mezi archeologem a archeologem amatérem není vymezena pouze vysokoškolským diplomem. Je to tím, že mnozí amatérští badatelé pracují na takové úrovni, že se dají považovat za profesionály a naopak (Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka 2009, 10). V tomto smyslu si

¹ Kosmas se zmiňuje o nálezech některých mohyl či hradišť (Sklenář – Sklenářová 2005, 12).

můžeme vzpomenout např. na precizní výzkumy F. X. France z konce 19. a začátku 20. století či na systematické bádání M. Řezáče.

1.1. Cíle diplomové práce

Cílem předkládané diplomové práce je shromáždění informací o amatérské archeologii na území České republiky od počátků badání do současného stavu poznání, zhodnocení teorie a metody amatérských badatelů a také provedení dotazníkového průzkumu týkajícího se vztahu archeolog vs. amatérský hledač kovových artefaktů pomocí detektoru kovů.

1.2. Struktura diplomové práce

Úvod práce je zaměřen na amatérské badatele, kteří na území dnešní České republiky prováděli archeologické vykopávky. Jsou zde zmíněny jejich základní iniciály, terénní práce či jejich publikační činnost.

Další část diplomové práce pojednává o různých kategoriích zkoumaných archeologických lokalit. Je zde zmíněno i několik, pro autora práce významnějších, výzkumů zkoumaných amatérskými badateli.

Dále práce pojednává o teorii a metodologii u amatérských archeologů a zmiňuje právní legislativu v České republice. Další část práce se zaměřuje na aktivity, které ohrožují, ničí či již zničily archeologické kulturní dědictví. Závěr diplomové práce patří soupisu organizacím v České republice, které jsou amatérské či profesionální s možností vstupu amatérských členů.

1.3. Kdo je „amatér“?

Amatér je označení, které v průběhu času získalo spíše hanlivý nádech. Takto se označuje člověk, který se jeví jako neznalec či packal. Hlavní smysl je však v něčem jiném. Latinské slovo „amare“ znamená „mít rád“ a základ slova archeologie, který pochází z řečtiny – „archaios“, znamená „starý“.

Z toho lze odvodit, že amatérský archeolog je člověk, který má rád staré věci (Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka 2009, 16).

Amatérským archeologem může být v podstatě každý, kdo se o archeologii zajímá, ale z nějakého důvodu si ji nevybral jako své povolání. Tito amatéři mohou výraznou měrou přispět k ochraně a záchraně archeologického dědictví a také v mnoha činnostech pomoci profesionálním archeologům. Od těch se zase předpokládá zpětná interakce, která mnohdy nepřichází. Ve Velké Británii se tyto dva pojmy (amatéři a profesionálové) nahrazují pojmy „nezávislí a oficiální archeologové“. V České republice by do kategorie nezávislých archeologů spadali např. studenti univerzit a členové společnosti, které sdružují osoby, mající archeologii jako koníček, a do kategorie oficiálních archeologů by patřili badatelé z Archeologických ústavů Akademie věd České republiky, Ústavů archeologické památkové péče, muzeí a dalších oprávněných organizací. Konkrétně by se jednalo o konzervátory, terénní techniky, dokumentátory aj. (Zájmová sdružení | Archeologie na dosah (online)).

Podle legislativního rámce nejsou archeologické výzkumy živností, protože zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání, ve svém § 3 odst. (i) pís. e) tuto činnost jako živnost výslovně vylučuje. Právo provádět archeologické výzkumy mají pouze subjekty, které můžeme rozdělit do tří kategorií na „*Subjekty, které jsou oprávněny provádět archeologické výzkumy ze zákona*“, „*Subjekty, které jsou oprávněny provádět archeologické výzkumy na základě povolení*“ a „*Subjekty, které jsou oprávněny provádět archeologické výzkumy na základě oznámení*“ (Jankových 2009, 18). Seznam oprávněných organizací je dostupný na internetových stránkách Archeologického ústavu v Praze (viz Organizace oprávněné k provádění archeologických výzkumů na území Čech (online)).

V současné době je tedy situace taková, že amatérští badatelé nemají oprávnění provádět archeologický výzkum a jakýkoliv terénní zásah při povrchových sběrech či detektorovém průzkumu je porušením zákona.

2. ARCHEOLOGIE A LEGISLATIVA V ČESKÉ REPUBLICE

Tato problematika, tedy ochrana archeologického dědictví a památková péče, je po mnoho let hojně diskutovaným tématem (viz Sokol 2005, 55 – 65).

V České republice není archeologické kulturní dědictví chráněno samostatným zákonem, ale vztahuje se k němu několik právních norem, které se týkají např. životního prostředí, památkové péče či stavebního řádu (Krušinová 1993; Kuna 2007, 129). Obecně lze na archeologické dědictví vztahovat i některá ustanovení Listiny základních práv a svobod. V současné době se uplatňuje i Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy, tzv. Maltská konvence přijatá Českou republikou v roce 2000. Relevantní je také pro archeologii Úmluva o krajině, která byla v České republice přijata v roce 2004 (Kuna 2007, 129).

V současném zákoně je pak oblast archeologie asi nejvíce postižena radikální změnou po roce 1989 a přechodem k tržnímu hospodářství (viz Bureš 2013, 121 – 134).

Ústavní základy k problematice archeologických nálezů a archeologických výzkumů jako takových je zapotřebí hledat již v ústavních předpisech, především pak v ústavním zákoně č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen Ústava). Toto ustanovení má spíše nekonkrétní charakter. Stát má základní povinnost ochrany přírodního bohatství a tedy i archeologických památek. Tato povinnost je ustanovena v čl. 7 Ústavy a pak především v čl. 10 Ústavy, kde je rozřešen případný rozkol rozdílných znění zákonů České republiky a mezinárodních smluv, které jsou republikou přijaté

jako součást právního řádu (Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.; Jankových 2009, 15).

2.1. Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči (dále jen PamZ) ve znění pozdějších předpisů je považován za základní legislativní rámec v oblasti archeologické památkové péče v České republice (Lodrová 2003, 29; Jankových 2009, 17; Polachová 2010, 17).

Problematiku archeologických výzkumů a nálezů obsahuje PamZ ve třetí části nazvané „*Archeologické výzkumy a nálezy*“, která čítá čtyři paragrafy, konkrétně § 21 *Oprávnění k archeologickým výzkumům*, § 22 *Provádění archeologických výzkumů*, § 23 *Archeologické nálezy* a § 24 *Náhrada za majetkovou újmu*.

Mezi hlavní cíle zákona č. 20/1987 Sb. patří účinné zabezpečení a komplexní řešení péče o kulturní památky. Zejména pak vytyčení právních, organizačních a ekonomických podmínek pro jejich zachování, obnovu a odpovídající společenské uplatnění. Činnosti s tímto spojené mají za úkol vykonávat orgány státní památkové péče (Matečková 2006, 41).

Podle § 2 odst. (i) PamZ se kulturní památkou mohou stát „*nemovité a movité věci, popřípadě jejich soubory, které jsou významnými doklady historického vývoje ...*“.

Celkově jsem obeznámen s tím, že PamZ samotný předkládá složitou problematiku o státní památkové péči, která by se dala zpracovat v rámci vlastní závěrečné práce. Mj. na toto téma vznikla již řada kvalifikačních prací (viz Lodrová 2003; Matečková 2006; Jankových 2009; Polachová 2010). Zákon je také volně dostupný a ke stažení na stránkách Archeologického

ústavu Akademie věd České republiky (viz Zákon o státní památkové péči č. 20/87 Sb. (online)).

2.2. Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy

Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy, byla podepsána 6. května 1969 v Londýně. Dne 16. ledna 1992 pak byla ve Vallettě (hlavní město Malty) ratifikována. V České republice se nazývá také jako tzv. „Maltská konvence“ či „vallettská úmluva“. Jménem České republiky byla úmluva podepsána 17. prosince 1998 ve Strassburgu. Dne 23. září 2000 pak vstoupila v platnost, které předcházelo schválení Parlamentem České republiky a podepsání prezidentem republiky (Jankových 2009, 59; Maltská konvence a Evropská úmluva o krajině (online)).

Tato úmluva představuje řádně vyhlášenou mezinárodní smlouvu, která je pro Českou republiku závazná a stala se dle čl. 10 Ústavy součástí právního řádu České republiky. Pokud pak mezi mezinárodní smlouvou a vnitrostátním zákonem vznikne rozpor, má mezinárodní smlouva aplikační přednost (Bureš 2006, 32; Jankových 2009, 59).

Úmluva si klade za cíl *„ochraňovat archeologické dědictví jako zdroj evropské kolektivní paměti a jako nástroj historického a vědeckého studia. Za tímto účelem se za součásti archeologického dědictví považují veškeré pozůstatky a objekty a jakékoli jiné stopy po lidstvu z minulých období. Do archeologického dědictví se zahrnují stavby, konstrukce, skupiny budov, zastavěná území, movité objekty, památky dalšího druhu a také jejich související prostředí nacházející se jak na souši, tak pod vodou“* (viz Maltská konvence a Evropská úmluva o krajině (online)).

Tato mezinárodní smlouva však ve většině případů obsahuje ustanovení spíše obecnějšího charakteru a není příliš konkrétní. Je tomu tak proto, že je

předurčena k zachycení a sjednocení principů ochrany archeologického kulturního dědictví, aby je bylo možné aplikovat na všechny smluvně vázané státy, které mají široké spektrum přístupů k ochraně archeologického kulturního dědictví (Jankových 2009, 59).

V současné době však nelze opomenout určité nedostatky v naplňování závazků, které ze smlouvy vyplývají.

2.2.1. Výběr nedostatků české právní úpravy vůči Úmluvě

Jako patrně největší problém vzhledem k současnému stavu bych označil problematiku detektorů kovů v rukou amatérských hledačů pokladů. V článku 3, odst. (iii) je *„používání detektorů kovů a jakýchkoli jiných detekčních zařízení nebo postupů archeologického výzkumu předmětem specifického předchozího oprávnění, kdykoli s tím počítá vnitřní právní úprava státu“*. Přes různé apely ze strany archeologů však neexistuje v legislativě účinný nástroj, jak tomuto vykrádání archeologického kulturního dědictví zabránit.

Zajímavý pohled a přístup k této problematice má amatérský badatel R. Trnka, který jménem Klubu Augusta Sedláčka sepsal v roce 2008 otevřený dopis určený poslancům a senátorům obou sněmoven, zástupcům samosprávy a orgánům památkové péče. Dopis je dostupný ke stažení na internetových stránkách Hornického muzea v Příbrami (viz Muzeum | Pracoviště | Archeologie | Problematika nelegálního užívání detektorů kovů (online)).

V článku 2 odst. (i), který se týká *„vedení soupisu jejího archeologického dědictví a klasifikaci chráněných památek a oblastí“* bych postrádal povinnost jakéhosi seznamu území s archeologickými nálezy. Avšak toto je dnes prakticky splněno díky Státnímu archeologickému seznamu České republiky

(viz SAS ČR – Státní archeologický seznam České republiky – Národní památkový ústav (online)). Stejná situace se vyskytla u článku 3 odst. (i) písm. a) za možnost postihů v případě provádění nezákonných vykopávek. Situace se v minulých letech jevila jako nedostačující, avšak nejnovější novelizace PamZ by mohly přispět ke zlepšení stavu.

Rovněž v článku 3 odst. (i) písm. b) se hovoří o tom, že *„archeologické vykopávky a průzkumy budou prováděny vědeckým způsobem ... a kdykoliv to bude možné, budou se používat nedestruktivní průzkumné metody“*. Tato povinnost provádění výzkumů v žádném právním přepisu České republiky není.

Zároveň není např. ani stanovena povinnost, která je popsána v čl. 10 odst. (i) Úmluvy. Ta se týká oblasti komunikace mezi vědeckými institucemi a veřejnými úřady *„o jakýchkoli zjištěných nezákonných vykopávkách“* (k tématu komunikace více Kožešníková v přípravě).

2.3. Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavební řádu

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu ve znění pozdějších předpisů (dále jen StavZ) je jedním ze závazných předpisů České republiky z posledních let. StavZ je za současné situace ve stavitelství, kdy přetrvává stavební boom, ať již soukromých či komerčních budov, výrazný nástroj k preventivní ochraně archeologického dědictví.

Předchozí úprava StavZ z roku 1976² nedefinovala pojem archeologického dědictví, což se se zákonem č. 183/2006 změnilo. Tento zákon také definuje v § 176 pojem tzv. *„nepředvídaného archeologického nálezu“*. Tento nález *„je stavebník povinen neprodleně oznámit stavebnímu úřadu a orgánu státní památkové péče nebo orgánu ochrany přírody a*

² Stavební zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu.

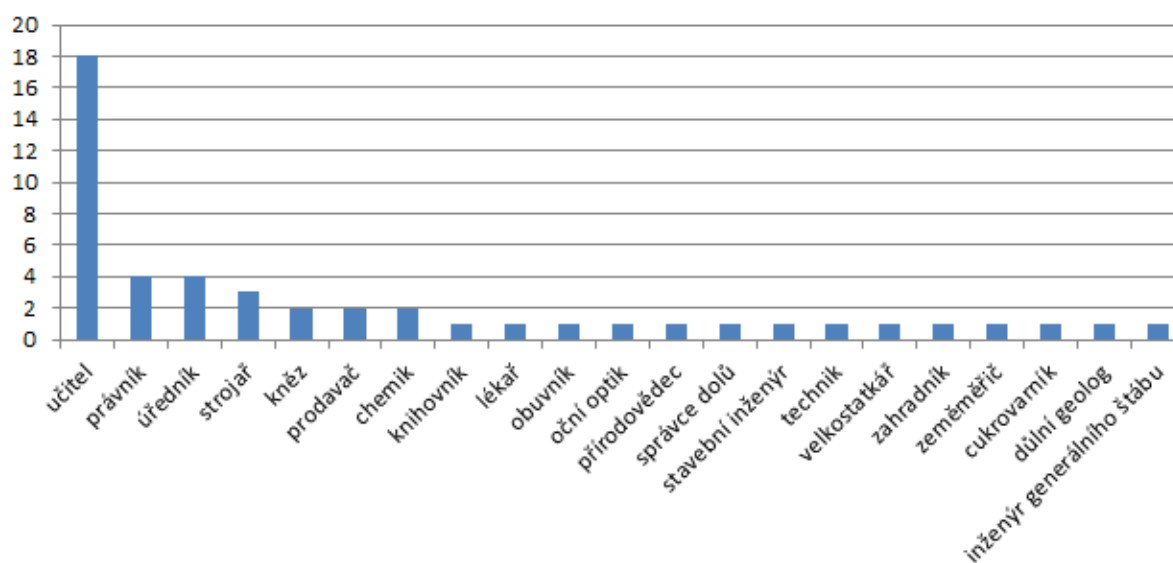
zároveň učinit opatření nezbytná k tomu, aby nález nebyl poškozen nebo zničen, a práce v místě nálezu přerušit“ (viz Stavební zákon (č. 183/2006 Sb.) a archeologie (online)).

3. VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI AMATÉRSKÉ ARCHEOLOGIE

Tato kapitola je zaměřena na život, terénní či publikační činnosti a aktivity spojené s archeologií u jednotlivých badatelů v rámci působení na území České republiky od počátků bádání. Kapitola je rozdělena na dvě podkapitoly. Výběr všech badatelů byl čistě v režii autora, a proto ne každý s tímto seznamem musí souhlasit.

Z vytvořené databáze jednotlivých badatelů lze vysledovat, že více než třetina badatelů byla původním povoláním učitel. Tohle bych přisuzoval vyššímu vzdělání, zájmu o historii v rámci učitelství a také v zájmu vzdělání svých žáků a sama sebe. Mezi další profese, které mají alespoň dvojitě zastoupení, patří právníci, úředníci, strojaři, kněží, prodavači či chemici (viz Graf 1).

Původní povolání badatelů

Graf 1. Původní povolání badatelů.

3.1. Amatérští badatelé minulosti

Tato podkapitola zahrnuje amatérské zájemce o obor, kteří se archeologii či památkám věnovali od úplného počátku bádání. Badatelé jsou zde řazeni abecedně a časová osa jejich bádání se pohybuje od 1. poloviny 17. století do 1. poloviny 20. století. Kritéria pro výběr badatelů byla např. jejich příkladná terénní či dokumentační práce, přínos pro archeologii skrze objev důležité lokality, artefaktů aj.

Před představením jednotlivých amatérských badatelů bych rád doplnil, že v určování amatér vs. profesionál vznikl rozkol mezi předkládanou prací a „*Biografickým slovníkem českých, moravských a slezských archeologů*“, kde Karel Sklenář řadí V. Čtrnácta, J. A. Jíru, F. Proška, J. Smolíka, J. Szombathyho a J. N. Woldřicha mezi archeology profesionální a odborně školené (viz Sklenář – Sklenářová 2005, 661 – 668), zatímco já jsem tyto badatele zařadil mezi amatérské zájemce o obor.

Výběr těchto badatelů je jen zlomkem reálné situace, protože neprofesionálních archeologů a aktivních zájemců o obor bylo a nadále je opravdu velké množství. Převážná část z nich je rovněž uvedena v práci K. Sklenáře a Z. Sklenářové (viz Sklenář – Sklenářová 2005, 668 – 673).

3.1.1. BALBÍN, Bohuslav Alois (1621 – 1688)

Narodil se 3. prosince 1621 v Hradci Králové a zemřel 28. listopadu v Praze. Působil jako kazatel a učitel. Byl prvním autorem, který soustavněji uváděl archeologické nálezy, jelikož měl velký zájem o historii, kterou spojoval se zemským vlastenectvím. Zpracovával dějiny poutních míst a věnoval se také nejstarším českým mincím, např. poprvé informoval o nálezích keltských mincí na našem území (Sklenář – Sklenářová 2005, 57).

V díle s názvem „*Miscellanea historica regni Bohemiae*“, publikoval Balbín své základní práce o archeologických nálezech, např. o keramických nádobách ze žárového pohřebiště pod Kunětickou horou, o nálezů železného nože poblíž obce Svatý Jan pod Skalou, o brouscích z okolí Hněvnice či o nálezů jantaru v Hrdějicích na Českobudějovicku (Smolík 1880, 341 – 344).

3.1.2. BIENER z BIENERKA, Karel Josef (1731 – 1798)

Narodil se 4. listopadu 1731 ve Slaném. Původním povoláním byl státní úředník. Po vstupu do armády se stal vrchním inženýrem generálního štábu (1760). Měl zásluhy na budování pevností v Josefově (Rybička 1859, 205 – 208) a také na vojenském mapování českých zemí (Sklenář – Sklenářová 2005, 76).

Již od mládí byl nadšeným „starožitníkem“, ale v zájmu o archeologické nálezy neměl u nás předchůdce. Vlastní terénní výkopy prováděl např. na lokalitě Bžany (1770). Shromáždil první velkou archeologickou sbírku u nás, která byla po jeho smrti rozprodána. V roce 1773 vytvořil první soupis pravěkých nálezů v Čechách a doporučoval, aby byl prováděn systematický průzkum Čech a provedena opatření k záchraně náhodných nálezů (Sklenář – Sklenářová 2005, 76). V roce 1778 vydal také soupis archeologických lokalit Královehradeckého kraje, tedy v místě svého působení, pod názvem „*Versuch über einige Alterthümer im Königreich Böhmen*“ (Rybička 1859, 209).

V tehdejší dobou byl označován za „otce české archeologie“. Biener ještě nechápal nálezy jako svébytné historické prameny, avšak jeho činnost má pro naši současnou archeologii význam. Zemřel 20. ledna v obci Jílové – Včelní Hrádek (Sklenář – Sklenářová 2005, 76).

3.1.3. ČERMÁK, Kliment (1852 – 1917)

Narodil se 1. dubna 1852 v Čáslavi a zemřel 19. ledna tamtéž. Původním povoláním byl učitel. Zprvu se zajímal o geologii a paleontologii, ale vliv Františka Beneše rozhodl o jeho trvalejším zájmu o archeologické památky. Stal se jednatelem (1877) a později předsedou (1891 – 1917) muzejního spolku Včela čáslavská. Byl dopisujícím členem Archeologického sboru Národního muzea a přispíval články do „*Památek archeologických*“ (Sklenář – Sklenářová 2005, 112). Informoval např. o nálezech 12 popelnic, zlomků keramiky a ohořelých kousků lebečních kostí ve Vrdech (Čermák 1880a, 333 – 334), o nálezu rozmanitých bronzových náramků o celkové váze 1,2kg z pole u Žehušic (Čermák 1889, 603 – 604) či o nálezu mosazné nádoby se zlatými mincemi – dvoudukáty (španělskými, frankfurtskými, boloňskými atd.) u hradu Lipnice v roce 1901 (Čermák 1911, 488 – 489). V roce 1883 vytvořil samostatnou edici „*Archaeologické příspěvky z Čáslavska*“, která měla 7 svazků. Jako první použil pojem „muzeologie“. Právě v muzejnictví směřoval svojí práci k otázkám teorie (Muzejní a vlastivědný spolek Včela Čáslavská (online)). Teze, které publikoval, byly určeny převážně pro již působící či nově vznikající muzea regionálního charakteru, která byla v rukou většinou amatérských muzejníků samouků (Šanderová 2006, 16). Byl také zakladatelem prvního v Evropě (ve světě druhého) muzeologického časopisu „*Věstník československých muzeí a spolků archeologických*“ (Sklenář – Sklenářová 2005, 112 – 113). Věnoval se popularizaci archeologie prostřednictvím svých psaných povídek, kde psal o tom, jak se o památky starat, jak si počínat při nálezech artefaktů či koho o nich informovat (Kliment Čermák (online)). Byl také v kontaktu s řadou badatelů. F. X. France považoval za spřízněnou duši a podával mu reference o svých výzkumech či se s ním radil (Šmejda 2010, 119).

Prováděl záchranné i systematické výzkumy, např. mohylové pohřebiště u Chedrb (1882), neolitická sídliště u Čáslavi či Drobovic, středověké město Čáslav, hrady a tvrze Vilémov, Chlum, Lichnice atd. Jeho největší výzkum však byl na čáslavském Hrádku v letech 1876 – 1893 (Sklenář – Sklenářová 2005, 112), kde byly nalezeny např. spálené kosti, bronzové nádoby, náušnice či pozůstatky kamenné pece (Sedláček 1865, 215 – 216).

3.1.4. ČERNÍN Z CHUDENIC, Eugen Ervín Karel (1796 – 1868)

Narodil se 4. listopadu 1796 ve Vídni a zemřel 11. července 1868 v Petrohradě u Podbořan. Původně byl velkostatkářem na vídeňském panství. O jeho zájem o archeologické památky se zasloužil Josef Dobrovský. Díky přátelství s Janem Erazimem Vocelem mohl mj. každoročně podporovat Archeologický sbor Národního muzea tím, že vydával „*Památky archeologické*“. Od roku 1825 budoval sbírku nálezů z jeho panství, která téměř zanikla při požáru v roce 1915 (Sklenář – Sklenářová 2005, 114 – 115).

Archeologickou činnost prováděl zejména na lokalitě Košenice (okr. Domažlice), kde podporoval výzkum místního mohylového pohřebiště (Sklenář – Sklenářová 2005, 115). Sám se také pokoušel najít a identifikovat pravěké hradiště Tuhošť s raně historickým Vogastisburgem, kde měl v roce 630 proběhnout boj mezi Sámem a Dagobertem (Černín z Chudenic 1865, 56 – 58).

3.1.5. ČERVINKA, Innocenc Ladislav (1869 – 1952)

Narodil se 1. února 1869 v Břestu (Schránil 1919, 28). Původním povoláním byl zeměměřič v Uherském Hradišti a Kojetíně. Byl tvůrcem druhé největší soukromé archeologické sbírky na Moravě (Sklenář – Sklenářová 2005, 119) a zakladatelem Moravského archeologického klubu (Hochmanová 1953, 95).

Archeologickou činnost prováděl např. v Dřevohostickém lese (okr. Přerov) na místních mohylách. Zde se mu podařilo objevit 32 mohylových nálezů, z nichž 10 nechal prokopat. V severní skupině mohyl (blíže města Bezuchov) evidoval 7 mohyl, včetně mohyly č. 8 (Červinka 1909, 55), která byla hlavním předmětem zkoumání archeologického výzkumu v letech 2011 – 2013 v rámci projektu ESF OP VK „Partnerství ve výzkumu a prezentaci archeologického kulturního dědictví“, kterého jsem se zúčastnil (podrobněji viz Křišťuf – Peška – Rytíř 2012). Věnoval se také mohylám v Záhoří, výzkumu v Děvíně (Böhm 1953, 389 – 390) či kostrovému hrobu u Slavkova, kde byly nalezeny také bronzové náramky, spona a velká nádoba jako součást pohřební výbavy (Červinka 1902, 1).

Je autorem mnoha článků a publikací. Jako jednu z jeho nejdůležitějších publikací bych označil knihu *„Morava za pravěku“*, která byla ve své době základním syntetickým dílem moravského pravěku. Články vydával především v časopisu „Pravěk“, na jehož založení v roce 1903 měl hlavní podíl (Schránil 1919, 28) a také v *„Časopisu Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci“*. Seznam jeho nejdůležitějších prací sestavil J. Rataj (viz Rataj 1953, 390 – 393).

Innocenc Ladislav Červinka byl nejvýznamnější moravský archeolog konce 19. a počátku 20. století a zároveň také první významný badatel, který se nevěnoval studiu moravského paleolitu (Sklenář – Sklenářová 2005, 119). Zemřel 12. října 1952 v Brně ve věku 83 let (Böhm 1953, 389; Hochmanová 1953, 94) po dlouhé a těžké nemoci (Böhm 1953, 389).

3.1.6. ČTRNÁCT, Václav (1884 – 1975)

Narodil se 23. února 1884 v obci Dýšina na severním Plzeňsku (Šaldová 1964, 293; Beneš 1974, 187; Šaldová 1976, 92). Původním povoláním byl opravář obuvi. Byl zaměstnán v Městském historickém muzeu v Plzni nejprve

jako zřízenec knihovny, poté jako archeologický pracovník, kde působil 45 let (Sklenář – Sklenářová 2005, 125). Po roce 1920 byl Čtrnáct pověřen inventarizovat jedinečnou sbírku nálezů, kterou shromáždil F. X. Franc (Hájek 1965, 7 – 9). Ačkoliv studium archeologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze nedokončil³ (Beneš 1974, 187; Sklenář – Sklenářová 2005, 125), stal se uznávaným badatelem v oboru archeologie.

Václav Čtrnáct se zaměřoval na mohylová pohřebiště v západních Čechách. Archeologické výzkumy prováděl převážně v okolí Plzně, např. na lokalitě Nová Hospoda v letech 1923 – 1948, v roce 1925 v Háji u Nové Hutě (Sklenář – Sklenářová 2005, 125), na lokalitě Červený Hrádek (Čtrnáct 1964, 220), v letech 1928 – 1930 na lokalitě Vrhavěč (Beneš 1974, 188), v letech 1935 – 1939 zkoumal mohylová pohřebiště u obce Zelené (Čtrnáct 1950, 371 – 372), v Plzni – Bílé hoře (Šaldová 1955, 77) či v Radčicích (Šaldová 1964, 293). Vytvářel pravěké sbírky nejen v muzeu v Plzni, ale také v Klatovech, Horšovském Týně či Domažlicích (Šaldová 1964, 293; Beneš 1974, 188; Šaldová 1976, 92) a příležitostně vystupoval na školách. Měl také velký zájem a popularizaci archeologie četnými přednáškami a novinovými články (Šaldová 1964, 293).

Václav Čtrnáct zemřel 5. srpna 1975 v Plzni (Šaldová 1976, 92; Sklenář – Sklenářová 2005, 125).

3.1.7. DUBSKÝ, Bedřich (1880 – 1957, Obr. 1)

Narodil se 10. července 1880 v Komárově u Milevska a zemřel 9. února 1957 v Písku ve věku 77 let (Filip 1957a, 424; Michálek 2007, 247 – 248). Původním povoláním byl učitel na obecních školách na Strakonicku (v Jiníně, Paračově či Podsrpu). Na odpočinek odešel v roce 1938. O sedm let později se natrvalo usadil v Písku (Eisner 1957, 551), kde se staral o archeologické

³ Kvůli tomu, že se v jeho rodině stala tragédie (Beneš 1974, 187).

sbírky muzea. Měl zájem o numismatiku, v archeologii začínal v roce 1910 výzkumy slovanských sídlišť na Strakonicku. Spolupracoval s E. Šimkem a A. Stockým. Byl považován za jednoho z nejvýraznějších českých regionálních badatelů (Sklenář – Sklenářová 2005, 148). V polovině 20. století vydal své životní dílo s názvem „*Pravěk jižních Čech*“ (Dubský 1949), které patří mezi základní práce k jihočeskému pravěku a jihočeské archeologii vůbec a dodnes nebylo překonáno. Dalšími jeho pracemi jsou např. „*La Tène jižních Čech*“ (Dubský 1932; Michálek – Fröhlich 1985, 38 – 44; Michálek 2007, 252) či „*Českobudějovicko v době prehistorické*“, kde představil souhrnné informace o pravěké osídlení Českobudějovicka (Dubský 1926c; Chvojka – Kovář 2008, 32).

Archeologickou činnost prováděl na četných pravěkých a slovanských lokalitách (Sklenář – Sklenářová 2005, 148). Působil na hradištích Hradec u Němčtic, který byl prvně osídlen v době halštatské (Dubský 1925a, 461), Věnc u Lčovic, odkud jsou doklady kamenných nástrojů, bronzového závěsku či halštatské a laténské keramiky (Dubský 1923, 324) či Hradiště u Písku, na kterém bádal v letech 1923 – 1925 (Dubský 1925b, 436 – 465), na mohylách u Vlachova Březí (1923), které měly ve většině případů kamenný věnec (Dubský 1924, 214) či mohylách u Černíkova (okr. Strakonice), kde byly v roce 1924 vykopány dvě mohyly (jedna občany vesnice za účelem nalezení pokladů), které jsou důležité svoji konstrukcí (kamenný zával), uložením žárového hrobu v horní části a dobou budování (Dubský 1926a, 228 – 229). Věnoval se také plochým žárovým hrobům z doby bronzové a halštatské, např. prozkoumal sedm žárových hrobů z lokality Rohozná (Dubský 1926b, 230 – 232).

Dále například informoval o prvním sídlišti mohylové kultury střední doby bronzové z Vodňanska, konkrétně z lokality Újezd, datovanému díky četným nálezům keramiky (Dubský 1951, 304) či o výjimečné paleoliticko – mezolitické sídlištní lokalitě na katastru obcí Ražice a Putim (viz kap. 4.5.3)

s množstvím nalezené kvarcitové industrie⁴ (Dubský 1950, 36), kde bádá od roku 1937 (Michálek 2007, 252).

3.1.8. FAKTOR, František (1861 – 1911)

Narodil se 27. března 1861 v Říčanech (Sklenář – Sklenářová 2005, 160) a zemřel 24. října 1911 v Českých Budějovicích (Čižmář – Chvojka – Kovář 2007, 519 – 520; Sklenář – Sklenářová 2005, 160). Absolvoval studium technické chemie na Českém vysokém učení technickém v Praze (Sklenář – Sklenářová 2005, 160). Nejprve učil v Praze a od roku 1891 se stal profesorem v Prostějově. V roce 1910 se posadil do čela české vyšší reálky v Českých Budějovicích (Čižmář – Chvojka – Kovář 2007, 518 – 519).

Byl velice aktivním zájemcem v oboru archeologie, kde se věnoval převážně středověkým lokalitám. Od 80. let 19. století působil na jižním Plzeňsku a také v oblasti Písku (Sklenář – Sklenářová 2005, 160). Výzkumy prováděl např. na hradištích u Mítova, která sám prozkoumal a následně popsal. Zdokumentoval polohy hradišť, valy i materiál, ze kterého se skládala okolní krajina (Faktor 1884, 566). Další vykopávky prováděl na hradišti u Brlohu, kde našel valová opevnění (Faktor 1895, 814) či v zaniklé středověké osadě Slávnice na Vltavotýnsku a přilehlých mohylách (Faktor 1896a, 271).

3.1.9. FELCMAN, Jan (1849 – 1915)

Narodil se v roce 1849 v České Třebové a zemřel 19. dubna 1915 v Praze. Studoval cukrovarnickou chemii v Brně a v Praze. Později se stal ředitelem cukrovaru v Zákolanech, Svojsicích a Zvoleněvsi na Slánsku, kde se věnoval archeologickým průzkumům okolí pod vedením J. L. Píče a Archeologického sboru (Sklenář – Sklenářová 2005, 162).

⁴ Kvarcit je metamorfovaná hornina obsahující křemen a v menším množství také slídy (Geologie | Cvičení – metamorfované horniny (online)).

Vlastní terénní práce prováděl v údolí svatojiřském, kde objevil např. pohřebiště poblíž Noutonic, hrob u Zvoleněvsi, který obsahoval skrčenou kostru či pec na tavení železa u Klobuckého cukrovaru. Dále pak prováděl výzkum v Kamýku, kde na jedné ze zahrad byly nalezeny skrčené kostry s milodary ve formě keramických nádob (Felcman – Schmidt 1898, 13 – 32). Po roce 1898 žil na odpočinku v Praze, ale stále se věnoval publikační činnosti. Informoval např. o únětickém pohřebišti u Turska, mohylách Chýnov – Háj (Sklenář – Sklenářová 2005, 162), o nálezů kostí a bronzového meče v cihelně v Obrnicích (Felcman 1900a, 21) či o kostrovém pohřebišti v Želkovicích (okr. Louny) s četným nálezovým inventářem, včetně nálezů bronzových udidel či železných ráfků od vozu (Felcman 1900b, 169 – 172) atd.

V dnešní době nelze než ocenit jeho rozsáhlou činnost pro českou archeologii a sbírky Národního muzea, včetně prvního kostrového hrobu u nás zdárně vyzdviženého in situ – Železnice 1892 (Sklenář – Sklenářová 2005, 162).

3.1.10. FRANC, František Xaver (1838 – 1910, Obr. 2)

Narodil se 3. prosince 1838 v obci Hostivice u Prahy (Šaldová 1989, 87) a je považován za prvního významného archeologa v regionu západních Čech (Sklenář – Sklenářová 2005, 172).

Dětství neprožil František Xaver Franc zrovna lehce, a to díky onemocnění páteře. Měl ji neobyčejně zakřivenou a jeho postava vypadala jakoby sraženě, což u něj umocňovalo pocit méněcennosti. A byla to právě tato tělesná vada, která ho strhla k horečné aktivitě a touze ze sebe odstranit nálepku slabého člověka (Sklenář 2000, 279 – 280). Po dokončení základní školy se intenzivně věnoval zahradnictví, jelikož byl odeslán do učení k zahradníkovi. Působil v botanické zahradě v Praze, později také v Schönbrunnu (ve Vídni) či na zámku Hluboká. V letech 1871 – 1893 působil

na doporučení jako „umělecký zahradník“ na zámku Kozel u Štáhlav na jižním Plzeňsku (Sklenář – Sklenářová 2005, 172). Právě v tomto regionu štáhlavského polesí našel Franc pravěká mohylová pohřebiště, sepy po rýžovnicích zlata, valy, zbytky zaniklých vesnic a mnoho dalších archeologických lokalit (Sklenář 2000, 280). Své badatelské aktivity ovšem musel omezit a prováděl je pouze ve svém volném čase, aby splnil všechny povinnosti svého zahradnického řemesla (Sklenář – Sklenářová 2005, 172). Za jeho první terénní výzkum je považováno mohylové pohřebiště Hájek u Štáhlav, kde působil v letech 1878 – 1882 (Jílková – Rybová – Šaldová 1959, 54). Poté již působil ve službách Hraběte z Valdštejna. V této době provedl mnoho výzkumů např. na lokalitách Milínov – Javor (Čtrnáct 1950, 372) Milínov – Lopata (John 2010a, 9), Bzí – Velká skála (John 2010b, 72), Žákava – Svářeč (Šaldová 1971, 58), Sedlec – Hůrka (Soudská 1976, 634) aj. Artefakty nalezené na těchto lokalitách byly svého času uloženy ve speciální zámecké místnosti na Kozlu (Píč 1910, 49).

František Xaver Franc byl v osobním i písemném kontaktu s řadou českých i evropských archeologů. Např. jej v Plzni v roce 1903 navštívil Paul Reinecke (Šaldová ed. 1988, 249), se kterým si v letech 1893 až 1903 také dopisoval (Šmejda 2010, 121).

Na druhé straně je také pravděpodobné, že si díky svému ostrému vyjadřování a neuhlazeným názorům na kritiku a úpravy jeho archeologických zpráv nadělal spoustu nepřátel mezi archeology (Thomasová – Trnka 2010, 43). Ti mu také vyčítali, že nemá žádnou publikační činnost, a tudíž se nechce o své poznatky podělit s ostatními archeology. Hrabě Valdštejn, v jehož službách Franc byl, vyvíjel nátlak, aby Franc začal publikovat. Následné dílo, které mělo vyjít pod názvem „*Štáhlauer Ausgrabungen*“ nakonec nevyšlo, jelikož se Valdštejnovi zdálo nákladné (Sklenář 2000, 285).

František Xaver Franc neměl žádné vzdělání v oboru archeologie. Díky své povaze byl izolovaným samoukem, který se vypracoval na profesionální úroveň terénních badatelů (Sklenář 2000, 282). Důraz kladl jak na vzornou práci v terénu, tak na pečlivou dokumentaci ve formě nálezových zpráv, plánů a kreseb (Filip 1949, 83). Nalezené zlomky keramických nádob se pokoušel slepovat, nespojitelné zlomky našíval na kartonové desky. Jeho spolupráce probíhala také mezioborově. Osteologický materiál dával určit odborníkům, složení bronzových artefaktů chemikům, surovinu kamenných nástrojů geologům (Sklenář 2000, 282). Artefakty, které našel, ho přitahovaly zejména svými funkcemi a způsoby výroby, což si ověřoval následnými pokusy (Šaldová ed. 1988, 251).

V roce 1893 byl František Xaver Franc dosazen na místo sekretáře v Městském historickém muzeu v Plzni. Tento krok znamenal počátek systematického budování sbírky západočeského pravěku. Funkci sekretáře zastával až do roku 1904 (Frýda – Metličková 1995, 160). V tomto roce také odešel na odpočinek, jelikož byl velice unavený. Jeho únavu zapříčinila soustavná práce v terénu, která se promítla na jeho zdravotním stavu. Avšak ani přesto na archeologii nezanevřel a jako člověk na odpočinku měl dostatek času na publikování a psaní poznatků. O dva roky později, tedy v roce 1906, dokončil pro plzeňské muzeum spis s názvem „*Přehled nalezišť v oblasti Mže, Radbuzy, Úhlavy a Klabavy*“ (Šaldová ed. 1988, 87). Naneštěstí ani tato publikace nebyla vydána, stejně jako „*Štáhlauer Ausgrabungen*“. Obě nevydané Francovy knihy byly nakonec vydány z iniciativy Věry Šaldové z Archeologického Ústavu Akademie věd České republiky v Praze v roce 1988 (Randová 2010, 6). František Xaver Franc zemřel 20. ledna 1910 v Plzni v nedožitých 73 let (Píč 1910, 49) a je pohřbený na plzeňském ústředním hřbitově (Frýda – Metličková 1995, 164).

3.1.11. HAVELKA, Jan (1839 – 1886)

Narodil se 23. listopadu 1839 v Lošticích u Mohelnice na Moravě a zemřel 20. října 1886 v Olomouci. Původním povoláním byl učitel na gymnáziu. Byl velkým vlastencem a díky svým organizačním schopnostem se v roce 1883 stal hlavním zakladatelem *Vlasteneckého spolku musejního* a následně prvním redaktorem jeho „*Časopisu*“ (1884 – 1886). Založil i další časopisy, konkrétně v roce 1873 „*Komenský*“ a v roce 1876 „*Koleda*“ (Anonym 1883, 318; Miltner 1886, 335; Sklenář – Sklenářová 2005, 207 – 208).

Archeologickou činnost prováděl zejména na Olomoucku a Kroměřížsku, kde vykopával o místní mohylová pohřebiště (Sklenář – Sklenářová 2005, 208)

3.1.12. HEBER, František Alexander (1815 – 1849)

Narodil se 19. července 1815 v Jarově u Plas (Bukačová – Miler 1985, 5) a zemřel 29. července 1849 v Náchodě. Původně se živil jako obchodník. Je považován za předchůdce Augusta Sedláčka. Spolu s F. X. Benešem, K. Brantlem, M. Lüssnerem či A. V. Malochem pracoval na prvním přehledném díle o hradech, hrádcích a tvrzích v Čechách – „*Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser*“ (Heber 1843 – 1849), kde kreslil a publikoval plány hradů, které byly vyhotoveny díky jeho preciznímu měření. Jeho předčasné úmrtí zapříčinilo nedokončení tohoto díla – skončil u 7. sešitu 7. svazku (Sklenář – Sklenářová 2005, 211). Jednotlivé svazky jsou věnovány geograficky odlišným oblastem Čech, např. svazek první se zaměřuje na oblast západních Čech a jsou zde zveřejněny stovky lokalit (Heber – Bukačová, 2002), mezi které patří např. hrady Vildštejn či Radyně (Lüssner 1857, 286).

Na sklonku svého života se Heber stal členem Archeologického sboru Národního muzea. Nebyl nijak omezen dobou bádání, jeho životní dílo

obsahuje pravěké i raně středověké památky (Sklenář – Sklenářová 2005, 211).

3.1.13. HORÁK, Bohuslav (1881 – 1960)

Narodil se 3. března 1881 v Chebu a zemřel 26. prosince 1960 v Praze. Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze studoval zeměpis a dějepis. Po studiu učil na gymnáziu v Plzni a v Praze (Sklenář – Sklenářová 2005, 226 – 227).

Archeologické výkopy prováděl pod vedení muzea od roku 1906 nedaleko od Starého Plzně, konkrétně na hradišti Hůrka (Horák 1907, 439 – 440). Výkopové práce zde trvaly do roku 1909. Během této doby byly zkoumány pozůstatky základů budovy na úpatí valu a následně samotný val (Horák 1908, 161 – 166).

3.1.14. JÍRA, Josef Antonín (1868 – 1930)

Narodil se 19. července 1868 v Heřmanově Huti u Stříbra. Původním povoláním byl úředník. Studoval Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy v Praze (Böhm 1931, 17), kterou ale nedokončil. Zájem o archeologii jej přivedl na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, kde pomáhal Luboru Niederlemu spravovat archeologickou část Národopisné výstavy (1885) a o dva roky později byl přijat jako asistent nově založeného Národopisného muzea československého. Stal se členem Archeologické komise ČAVU, dopisujícím členem Ústřední komise pro zachování památek ve Vídni (1911) a zahraničním členem Antropologické komise Akademie v Krakově (Sklenář – Sklenářová 2005, 265).

Výzkumy prováděl zpočátku pouze na území Prahy. Měl zájem o cihelny, pískovny a staveniště v prostoru na území dnešní Prahy 6, kde prováděl záchranné archeologické výzkumy a budoval zde archeologickou

sbírku. Dalšími významnými výzkumy jsou např. mohylník u Hlohoviček (okr. Rokycany), Kodská jeskyně (okr. Beroun) či pohřebiště z doby římské u Třebusic na Kladensku (Sklenář – Sklenářová 2005, 265).

Jeho soukromá sbírka na Hanspaulce měla pro studium archeologie velký význam, jelikož zde shromažďoval artefakty z vlastních výzkumů provedených do roku 1919. Nejvíce času strávil nad studiem neolitu, díky němuž je spojován s objevem volutové keramiky. Tomuto období je také věnováno jeho životní dílo „*O keramice nordické a durynské*“. Zemřel po dlouhé nemoci 22. ledna 1930 v Praze (Böhm 1931, 17).

3.1.15. KALINA z JÄTHENSTEINU, Matyáš (1772 – 1848, Obr. 3)

Narodil se 10. ledna 1772 v Českých Budějovicích a zemřel 6. ledna 1848 v Praze. Studoval práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, kde následně přednášel. Do roku 1845 byl zemským advokátem v Praze. Od roku 1818 byl členem Královské české společnosti nauk v Praze, kde později působil jako direktor. V roce 1834 byl členem Společnosti Národního muzea a od roku 1843 byl řadovým členem prvního Archeologického sboru Národního muzea (Sklenář – Sklenářová 2005, 274 – 275). Vytvořil ucelený přehled a bibliografii s názvem „*Böhmens heidnische Opferplätze, Gräber und Alterthümer*“ (1836), tedy první knihu, která se zabývala českou archeologií a obsahovala také první archeologickou mapu soustředící se na movité a nemovité památky (Szabo 2010, 149 – 150).

Věnoval se také terénním archeologickým výzkumům. Např. v letech 1831 – 1832 ve Slaném společně s Františkem Miltnerem, v roce 1835 na Libušíně, v roce 1837 v obci Češov na Jičínsku, v letech 1832 – 1834 s hrabětem Šternberkem a Krolmusem na lokalitě Hradiště nad Březinou, v roce 1839 na mohylách u Břas (Sklenář – Sklenářová 2005, 274), na hradě ve Všerubech, tvrzišti v Dubjanech (okr. Plzeň – sever) či na pohřebišti

v Nynicích (Čechura 2010, 16). Jako první se pokusil využít chemii v archeologii, konkrétně k interpretaci nálezů. Jím shromážděná archeologická sbírka byla po jeho smrti věnována Národnímu muzeu (Sklenář – Sklenářová 2005, 274 – 275).

3.1.16. KNIES, Jan (1860 – 1937)

Narodil se 26. listopadu 1860 a zemřel 5. března 1937 v Brně po těžké nemoci (Filip 1939, 139). Původním povoláním byl učitel, který od roku 1881 působil na školách pouze na území Moravského krasu (Sklenář – Sklenářová 2005, 294).

Archeologickou činnost prováděl zejména v jeskyních. Výzkumy prováděl např. v jeskyni Balcarova skála u Ostrova v letech 1898 – 1904, kterou prokopával po jednotlivých segmentech a zaměřoval se i na nejdrobnější artefakty. Mezi další systematicky prokopané jeskyně patří Smrtní, Liščí, Koňská či Kravská jeskyně aj., v letech 1909 – 1913 prováděl systematický průzkum jeskyně Kůlna. Vedl si pečlivě přehled svých výzkumných prací a při pozdějším bilancování uvedl, že při výzkumech strávil více jak 4 tisíce pracovních dnů a našel při nich 20 nových lokalit (Kostrhun 2008, 17 – 21). Vedle zájmu o jeskyně se zajímal také o neolitická sídliště na Moravě, konkrétně o sídliště u Nové Vsi, u Popovic či u Oslavan (Knies 1896, 62 – 65).

3.1.17. KROLMUS, Václav (1790 – 1861, Obr. 4)

Narodil se 3. října 1790 v obci Březinka a zemřel 24. října 1861 v Praze. Původním povoláním byl kněz, ale velmi se zajímal o archeologické kulturní dědictví. Byl prvním významným archeologem pracujícím v terénu. Měl zájem o propagaci významu památek a jejich ochranu. Archeologickou činnost prováděl např. v západních Čechách – lokality Podmokly či Zvíkovec, které

byly publikovány v knize Matyáše Kaliny z Jäthensteinu „*Böhmens heidnische Opferplätze, Gräber und Alterthümer*“ (Sklenář – Sklenářová 2005, 321 – 322). Vykopával také ve středních Čechách, konkrétně na lokalitách Vepřek, Kostomlaty, Libkovice, Ctiněves, Krabčice aj. (Krolmus 1854, 90 – 91) či přímo v Praze – Řeporyje či Zličín (Krolmus 1855, 284).

3.1.18. KŘÍŽ, Martin (1841 – 1916)

Narodil se 14. listopadu 1841 v Líšni (Filip 1951b, 363; Sklenář – Sklenářová 2005, 327) a zemřel 5. dubna 1916 v obci Ždánice. Původním povoláním byl právník. Od roku 1871 až do své smrti působil jako notář ve Ždánicích. Měl zájem o speleologii, studium pleistocenních sedimentů a jejich fauny a také o archeologii, zejména od 90. let 19. století (Sklenář – Sklenářová 2005, 327).

Archeologické činnosti se věnoval velmi aktivně, ale izolovaně v opozici vůči olomouckému okruhu J. Wankela. Jeho práce na jeskyních v Moravském krasu byla na tehdejší dobu metodicky nadprůměrná (Sklenář – Sklenářová 2005, 327). Věnoval se výzkumu jeskyně Kůlna či Kostelík (viz Kříž 1891), archeologické výzkumy prováděl na Býčí skále či v letech 1890 – 1891 na Starých zámcích u Líšně (Sklenář – Sklenářová 2005, 327) a také na lokalitě Předmostí, o které pojednává v „*Časopisu Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci*“ (viz Kříž 1896).

3.1.19. MAŠKA, Karel Jaroslav (1851 – 1916)

Narodil se 28. srpna 1851 v Blansku (Filip 1951c, 363). Zemřel 6. února 1916 v Brně. Původním povoláním byl učitel. Zájem o památky jej již v mládí přivedl do olomouckého okruhu J. Wankela (Sklenář – Sklenářová 2005, 365).

Archeologickou činnost prováděl v jeskyních v Moravském krasu – v Šipce a Čertově díře (Sklenář – Sklenářová 2005, 365). Výzkumy vedl také

v Předmostí, kde působil v letech 1882 – 1894. Objevil zde „*hlavně hnátů mamutích člověkem úmyslně spřerážených*“ a také „*hromadný hrob diluviálních lidí*“ (Maška 1896, 78 – 79). Své odborné články a studie publikoval v „*Časopisu Vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci*“, „*Mitteilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien*“ či v „*Correspondenzblatt der deutschen anthropologischen Gesellschaft*“ (Maška, Karel Jaroslav (1851 – 1916)(online)).

Byl uznávaným badatelem v oblasti archeologie a paleontologie. V roce 1888 vznikl brněnský Muzejní spolek, na jehož zrodu měl velký podíl. Jeho rozsáhlou sbírku koupilo Zemské muzeum v Brně roku 1907 jako základ pro své „diluvální oddělení“ (Sklenář – Sklenářová 2005, 365).

3.1.20. MILTNER, Jan Bohuslav (1841 – 1887)

Narodil se 31. srpna 1841 a zemřel na onemocnění ledvin 31. ledna 1887 (Emler 1886, 383 – 384; Slavík 1887, 204). Původním povoláním byl učitel na gymnáziu. Mj. také navštěvoval přednášky J. E. Wocela (Emler 1886, 383 – 384). V roce 1870 se stal dopisujícím členem Archeologického sboru Musea království Českého (Slavík 1887, 205). Od roku 1885 byl pověřen redigováním „*Památek archeologických*“, které o dva roky později ukončila jeho předčasná smrt (Emler 1886, 383 – 384). Podílel se tedy pouze na 13. svazku tohoto periodika (Sklenář – Sklenářová 2005, 384). Informoval o nálezích z okolí města Písek, např. o nálezích dvou mohyl u Putimi, o kostrovém pohřbu v lese u obce Rovná, o kostrovém pohřebišti čítající 48 jedinců v Zalužanech či o ojedinělých bronzových nálezích (Miltner 1862, 43 – 44).

3.1.21. PACHL, Josef (1800 – 1853)

Narodil se 1. února 1800 v Praze a zemřel 27. dubna 1853 ve Vídni (Sklenář 1996, 1; Sklenář – Sklenářová 2005, 420). Původním povoláním byl stavební inženýr. Koncem 30. let začal sbírat archeologické nálezy ze staveb, demolic budov či komunikací (zejména v Praze). Vytvořil tehdy největší nemuzejní archeologickou sbírku na našem území. Informoval o opevněných lokalitách na Strakonicku (Sklenář – Sklenářová 2005, 420 – 421) či Klatovsku, kde se věnoval hradišti či tvrzišti na vrchu Hrádek u obce Zborovy, odkud byly první nálezy, které jsou dodnes nezvěstné, získány v roce 1842 (Sklenář 1992a, 281; Sklenář 1998, 455 – 458). Archeologickou činnost prováděl Pachel na lokalitách Slánská hora (Sklenář – Sklenářová 2005, 421) či Želenice, kde byla na místě stavby silnice nalezena tzv. „želenická spona“ (Klar 1846, 413; Moucha 2002, 4).

3.1.22. PALLIARDI, Jaroslav (1861 – 1922)

Narodil se 10. února 1861 v Telči. Původním povoláním byl právník. Působil jako notář ve Znojmě, Vranově nad Dyjí či v Moravských Budějovicích (Schránil 1921, 238; Filip 1951a, 363; Podborský 1992, 377; Sklenář – Sklenářová 2005, 422).

Zájem o archeologii měl již od mládí. Počátky jeho bádání se datují do roku 1881, kdy se účastnil výzkumu na znojemském hradě (Schránil 1921, 238). Prováděl další výzkumy na Znojemsku, např. na lokalitě Grešlové Mýto – Mírovec, na kostrovém pohřebišti v Horních Dunajovicích, na žárovém pohřebišti v cihelnách v Hodonicích (Palliardi 1890, 249 – 250) či na hradišti Křepice (Patera 1890, 59; Palliardi 1890, 249). Jako jeho nejdůležitější terénní výzkum lze označit výzkum Starého Zámku u Jevišovic v letech 1909 – 1915. Jeho pečlivé pozorování a dokumentace nálezů z této lokality položily tehdy

základy moderní metodiky terénního archeologického výzkumu na Moravě (Špačková 2006, 20).

Jaroslav Palliardi byl uznávaným badatelem moravského neolitu a eneolitu (Filip 1951a, 363; Sklenář – Sklenářová 2005, 422), bylo po něm pojmenováno hradiště nacházející se u hradu Bítov na Znojemsku (Vildomec 1951, 31). Svoje články publikoval nejčastěji v „*Časopisu Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci*“ (Schránil 1921, 238). Zemřel 11. března 1922 v Moravských Budějovicích (Podborský 1992, 377; Sklenář – Sklenářová 2005, 422).

3.1.23. PETRBOK, Jaroslav (1881 – 1960, Obr. 5)

Narodil se 25. října 1881 v Praze. Původní povoláním byl učitel, učil v přilehlých oblastech Prahy. Měl zájem o malakologii, která jej přivedla k archeologii. Spřátelil se s J. Axamitem a J. A. Jírou, kteří se mu stali učiteli v oboru archeologie. V roce 1933 se stává externím spolupracovníkem v Národním muzeu a ve Státním geologickém ústavu. V rámci archeologie a malakozologie podnikal zahraniční cesty (Sklenář – Sklenářová 2005, 436 – 437).

Archeologickou činnost prováděl na sídlištích v okolí řeky Berounky (viz Petrбок 1946a; Petrбок 1960) či v přilehlých jeskyních. Prokopával např. „Poslední síň“ čili nejzazší část jeskyně Turské Maštale u Tetína (Petrбок 1939, 110 – 113) či jeskyni nad Kačákem, která byla datována díky artefaktům a kosterním pozůstatkům do období magdalénienu (Petrбок 1946b, 137) Z jeho publikační činnosti lze vyčíst, že měl také zájem o studium stratigrafie.

Své články uveřejňoval hojně v denním tisku (Sklenář – Sklenářová 2005, 437) či v „*Památkách archeologických*“. Zemřel 14. prosince 1960 v Praze po krátké nemoci ve stáří 79 let (Filip 1961, 433). Jaroslav Petrбок byl

samoukem, ale v meziválečném období dosáhl vědecké úrovně jako průkopník komplexního výzkumu kvartéru (Sklenář – Sklenářová 2005, 437).

3.1.24. POŠEPNÝ, František (1836 – 1895)

Narodil se 30. března 1836 v Jilemnici a zemřel 27. března 1895 ve Vídni. Původním povoláním byl důlní geolog. Působil u nás i na Slovensku. Měl zájem o historii hornických technik a pozůstatky starých důlních děl, což ho přivedlo k archeologii (Sklenář – Sklenářová 2005, 456). Zajímal se např. o slovanská jména řek či míst v Sedmihradsku, kde po čase působil (Pošepný 1868, 459). V roce 1885 napsal „*O potřebě a způsobu přesného znázornění anthropologických a archaeologických nálezů*“. Byl to první text o terénní dokumentaci nálezových okolností, ale nebyl otištěn, stejně jako návrh na systematický archeologický průzkum a mapování Čech (Sklenář – Sklenářová 2005, 456). Jeho stěžejní dílo nese název „*The Genesis of Ore – Deposits*“ a obsahuje novou teorii vzniku ložiskových rud (Pošepný 1902).

František Pošepný je považován za průkopníka moderní a ložiskové geologie a montánní archeologie (Sklenář – Sklenářová 2005, 456). Rekonstrukci jeho života sepsal Jiří Majer v článku „*Nad životem a dílem geologa Františka Pošepného*“ (Majer 1975).

3.1.25. PROŠEK, František (1922 – 1958)

Narodil se 20. září 1922 ve Střezimíři u Tábora (Böhm 1959, 325; Vlček 1959, 261; Sklenář – Sklenářová 2005, 467). Původně byl strojním mechanikem v pražské továrně Jawa, ovšem už od mládí měl zájem o archeologii. Jeho zájem neukončilo ani totální nasazení do Německa v letech 1942 – 1943, které muselo být pro nemoc ukončeno. Od roku 1945 byl mimořádným posluchačem přednášek J. Filipa a o rok později se mu podařilo získat místo zřízence v geologicko – paleontologickém ústavu Karlovy

univerzity (Böhm 1959, 326; Vlček 1959, 261; Sklenář – Sklenářová 2005, 467).

Hlavní Proškova práce tkví v komplexním studiu paleolitu – mezi nejdůležitější patří výzkum na Zlatém koni (Prošek 1952a, 206 – 209) a Děravé jeskyně v komplexu Koněpruských jeskyň (Prošek 1952b, 97 – 100), výzkum paleolitické stanice v Moravanech u Piešťan na Slovensku (Prošek 1950a, 175 – 183) či výzkum na lokalitě Barca u Košic (Prošek 1953, 3 – 11; Prošek 1955, 721 – 729; Prošek 1956, 305 – 311; Prošek 1959, 145 – 148), v otázkách stratigrafie a příkladné, přesné a mnohdy průkopnické dokumentace (Vlček 1959, 261 – 262). Ovšem věnoval se i lokalitám z jiných období, např. keltskému oppidu na Závisti (Prošek 1950b, 43 – 58) či slovanskému hradišti u Hostimi (Böhm 1959, 326; Vlček 1959, 262).

Svémi studiiemi ve formě článků přispíval nejčastěji do sborníků typu „*Anthropozoikum*“, „*Archeologické rozhledy*“, „*Památky archeologické*“, „*Příroda*“ či „*Vesmír*“ (Rataj 1959, 327 – 329). František Prošek zemřel po zákeřné chorobě 26. července 1958 ve věku 36 let (Böhm 1959, 325; s. a. 1959, 113; Vlček 1959, 261; Sklenář – Sklenářová 2005, 467).

3.1.26. SEDLÁČEK, August (1843 – 1926, Obr. 6)

Narodil se 28. srpna 1843 v Mladé Vožici a zemřel 15. ledna 1926 v Písku. Původním povoláním byl učitel na gymnáziu. V letech 1900 až 1926, tedy až do jeho skonu, byl ředitelem a archivářem Městského muzea v Písku. Byl také konzervátorem památkové péče, od roku 1882 členem KČSN a od roku 1891 ČAVU (Musil – Úlovec 1984, 5 – 6; Sklenář – Sklenářová 2005, 493).

Celý svůj život věnoval zájmu o hrady a tvrze a položil základy české kasteologii. Vydal dílo „*Hrady, zámky a tvrze království českého*“, která je

členěna na 15 dílů, z nichž se každý věnuje odlišné oblasti v rámci geografie – pro oblast západních Čech jsou vyčleněny díly s číslem devět a třináct (Sedláček 1893; 1905). Ve všech dílech je popsáno celkem 415 hradů, 117 zámků a 2423 tvrzí (Musil – Úlovec 1984, 8). Okrajově zkoumal i některá hradiště, např. Hradiště u Písku (Sedláček 1923, 149 – 150).

3.1.27. SMOLÍK, Josef (1832 – 1915)

Narodil se 6. listopadu 1832 v Novém Bydžově. Byl studentem matematiky a fyziky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Po vystudování tyto předměty následně vyučoval. Měl velký zájem o archeologii a také o numismatiku. V archeologické terminologii použil pojem „depot“, větší pozornost věnoval hradištím, sídlištím a bronzovým předmětům. Ujal se redigovat „*Památky archeologické*“ (1878 – 1884), které za dobu svého působení proměnil ve skutečné archeologické periodikum (Sklenář – Sklenářová 2005, 518 – 519).

Archeologickou činnost prováděl v širším měřítku Čech, i co se týká zaměření. Např. na západ od klabavského potoka (okr. Rokycany), našel mohylové pohřebiště, které čítalo přes 500 mohyl (Smolík 1878, 55). Rozlehlé mohylové pohřebiště leželo převážně v okolí obcí Kyšice, Dýšina, Chrást a Horomyslice (Smolík 1879b, 275). Jako dozor se účastnil výzkumu mohyl u obce Milaveč (Smolík 1879a, 141), kde byl nalezen ojedinělý, i v evropském kontextu⁵, bronzový vozík (Sklenář 2000, 288).

Od 80. let 19. století se věnuje více numismatice (Sklenář – Sklenářová 2005, 518 – 519). Např. v roce 1894 přezkoumal nálezy 366 grošů z Bukoviny na Plzeňsku (Smolík 1895, 673), posuzoval také nálezy stříbrných peněz z Hartmanic (Smolík 1897, 621) či prostudoval nález přes 2200 kusů

⁵ V celé Evropě (vyjma Itálie) je známo, včetně toho milavečského, pouze jedenáct vozíků. Navíc pouze čtyři z nich měly bronzovou nádobu (Smolík 1884b, 389 – 400).

stříbrných mincí, které našel na Vinařické hoře (okr. Kladno) náhodný kolemjdoucí (Smolík 1899, 525). Umírá v Praze 12. září 1915 v nedožitých 84 letech (Podlaha 1915, 189 – 190).

3.1.28. SZOMBATHY, Josef (1853 – 1943)

Narodil se 11. června 1853 ve Vídni a zemřel 9. listopadu tamtéž (Sklenář – Sklenářová 2005, 522). Vystudoval chemickou odbornou školu. Vedle zájmu o chemii měl také zájem o archeologii a další přírodovědné obory, a tak v 80. letech 19. století studoval ve Vídni anatomii, geologii a paleontologii (Josef Szombathy – životopis | speleohistorie (online)). V roce 1882 založil ve vídeňském Přírodovědném muzeu pravěké oddělení, které posléze vedl (Sklenář – Sklenářová 2005, 522).

Archeologickou činnost prováděl i mimo území České republiky, např. v rakouských zemích – Hallstat, Willendorf, kde byla nalezena známá soška Venuše či na území Slovinska. Působil také v jihozápadních a středních Čechách, kde zkoumal mohylová pohřebiště na Přešticku či u obce Velká Dobrá (Sklenář – Sklenářová 2005, 522). Nejvíce ho však proslavily výzkumy v Moravském krasu. V letech 1881 – 1882 prováděl Szombathy výzkum v Mladečské jeskyni. V roce 1883 pak provedl výzkum Žitného jeskyně na svahu Křtinského údolí (Oliva 2005, 34 – 56). Zprávy o nálezech publikoval většinou ve vídeňských časopisech. Informoval v nich např. o vykopávkách a nálezech z jeskyň Výpustek a Pekárna (Szombathy 1880) či o nálezu bronzového meče u Nahořan (Szombathy 1890).

3.1.29. Ze ŠTERNBERKA, Kašpar Maria (1761 – 1838)

Narodil se 6. ledna 1761 v Praze a zemřel 20. prosince 1838 v Březině u Radnic. Měl zájem o přírodní vědy, konkrétně o botaniku a posléze o paleobotaniku. Také se věnoval studiu dějin hornictví na území Čech.

K archeologii jej přivedlo jeho přátelství s J. Dobrovským a také s Kalinou z Jäthensteinu (Sklenář – Sklenářová 2005, 577).

Archeologickou činnost prováděl např. v letech 1832 – 1834 společně se zmíněnými Matyášem Kalinou a Václavem Krolmusemna hradišti nad Březinou (okr. Rokycany) či na hradišti v Plzni – Bukovci, kde našel tzv. spečené valy (Sklenář 1995, 129; Sklenář – Sklenářová 2005, 577). V roce 1834 se podílel také na prvních výzkumech v jeskyních Českého krasu (Sklenář – Sklenářová 2005, 577).

V roce 1818 se Kašpar Maria zasloužil o založení Národního muzea v Praze. Celý život prožil v Březině u Radnic, kde také založil archeologickou sbírku. Pozůstatky této sbírky jsou dnes uloženy v muzeu v Rokycanech (Sklenář – Sklenářová 2005, 577 – 578).

3.1.30. ŠVEHLA, Josef (1861 – 1934)

Narodil se 15. května 1861 ve Staré Huti, dnešní Hýskov a zemřel 10. května 1934 v Táboře. Původním povoláním byl učitel (Sklenář – Sklenářová 2005, 581). Od roku 1880 působil zejména na školách na Táborsku, kde se také začal věnovat archeologii (Michálek – Fröhlich 1985, 226). Byl veřejně činným – stál u zrodu Jihočeského spolku pro zachování husitských památek. O archeologii se aktivně zajímal od 90. let 19. století až do počátku 30. let 20. století (Sklenář – Sklenářová 2005, 581). Své práce také vydával, např. „*Táborsko v pravěku*“ (Švehla 1923) a další.

Archeologickou činnost prováděl v Sezimově Ústí (Švehla 1907) či na lokalitě Kozí Hrádek (Švehla 1920). Zájem měl i o mohylová pohřebiště. Archeologický výzkum mohyl prováděl např. v Drhovicích či ve Skrýchově na Táborsku (Menšík 2008, 37). Věnoval se také péči o archeologické památky,

jejich ochranu či o vyvolání zájmu o archeologii mezi veřejností, zejména mezi mládeží (Bílek 1974, 90).

3.1.31. VILDOMEK, František (1878 – 1975, Obr. 7)

Narodil se 6. února 1878 v obci Svatoslav u Tišnova (Filip 1958, 730; Podborský 1976, 329; Sklenář – Sklenářová 2005, 620). Původním povoláním byl učitel. Předčasně odešel do důchodu, aby se mohl věnovat archeologii, ke které ho přivedl J. Hladík. Od roku 1906 spolupracoval s J. Palliardim (Sklenář – Sklenářová 2005, 620).

Po Palliardiho smrti (1922) sám obohacoval poznání moravského pravěku cennými nálezy z období neolitu a eneolitu z jihozápadní Moravy. Proslul pak především díky výzkumům sídlišť kultury s moravskou malovanou keramikou v Hlubokých Mašůvkách, Jaroměřicích, Střelicích aj. či díky nálezům neolitických ženských plastik (Podborský 1976, 329). Informoval např. o nálezů odlomené hlavičky z obce Boskovštejn (Vildomec 1932, 72; Vildomec 1956, 16) či o úlomcích plastik z Hlubokých Mašůvek či Bojanovic, které pomocí výzdoby dále interpretoval (Vildomec 1932, 72; Tichý 1962, 278). Jeho článek o moravské malované keramice se stal základem studia neolitu na Moravě, kde například zmínil důležitou lokalitu Střelice – Sklep (Vildomec 1929, 32 – 34).

Z nashromážděných artefaktů z výzkumů udělal ve svém domě v Boskovštejně sbírku – muzeum archeologie jihozápadní Moravy. Část této sbírky je dnes uložena v Moravském zemském muzeu v Brně (Sklenář – Sklenářová 2005, 620). Druhá sbírka, známá u nás i v zahraničí (Podborský 1976, 329), byla v roce 2011 představena v expozici s názvem „*Setkání Venuší*“. Sbírkou obsahuje přes 40 tisíc artefaktů, především z neolitu. Tento soubor obsahuje řadu unikátů, např. „Venuší“ z Hlubokých Mašůvek, střelickou

vázu se čtyřmi vypíchanými lidskými postavami, antropomorfní nádoby aj. (Pánková 2011, 20; Harthová 2011, 26).

František Vildomec zemřel náhle 3. listopadu 1975 v obci Boskovštejn (Podborský 1976, 329; Sklenář – Sklenářová 2005, 620).

3.1.32. WANKEL, Jindřich (1821 – 1897, Obr. 8)

Narodil se 15. července 1821 v Praze (s. a. 1897, 661; Filip 1951d, 362). Původním povoláním byl lékař u hraběte Salma v Blansku. K jeho zájmu o přírodní vědy přispěla znalost Moravského krasu. Byl spoluzakladatelem Vlasteneckého spolku musejního v roce 1883 a jeho Časopisu, který v letech 1887 – 1888 redigoval. Měl konzervativní názory, mj. nesouhlasil se systémem tří dob (Sklenář – Sklenářová 2005, 635 – 636).

Archeologickou činnost prováděl na mnoha lokalitách. Známé jsou především jeho výzkumy moravských jeskyň, např. Býčí skála, Pekárna, Výpustek, Sloupsko – šošůvské jeskyně, aj. (viz Wankel 1882). Informoval také o diluviálním člověku z Předmostí (viz Wankel 1892) či o mohylách u Šaratic a Těšetic (Sklenář – Sklenářová 2005, 636). Většinu svých článků a publikací psal v němčině.

Jindřich Wankel byl považován za „otce moravské archeologie“ (Filip 1951d, 362). Zemřel 5. dubna 1897 v Olomouci (s. a. 1897, 661).

3.1.33. WOLDŘICH, Jan Nepomuk (1834 – 1906)

Narodil se 15. června 1834 ve Zdíkově na Prachaticku⁶ (s. a. 1905, 631; Michálek – Fröhlich 1985, 226; Sklenář – Sklenářová 2005, 640) a zemřel 3. února 1906 v Praze (s. a. 1905, 631; Sklenář – Sklenářová 2005, 640; Michálek 2006, 376). Byl studentem gymnázia v Českých Budějovicích a

⁶ Zde byla v roce 1911 na jeho počest odhalena pamětní deska (Fröhlich 2006, 78).

později (1855 – 1859) studoval přírodní vědy na vídeňské univerzitě, kde se stal profesorem (Michálek 2006, 375). Od roku 1893 byl profesorem geologie a paleontologie na Filozofické fakultě Karlovy univerzity, kde působil až do roku 1905 (Sklenář – Sklenářová 2005, 640). Měl velký zájem o paleontologii, paleoantropologii či pleistocenní geologii, ale také o archeologii (Michálek 2006, 376).

Jan Nepomuk Woldřich byl regionálním badatelem jižních Čech. Archeologickou činnost neprováděl pouze na pravěkých památkách v tomto regionu, ale také na hradištích ze středověku, sídlištích či zaniklých osadách (Michálek 1974, 249). Podařilo se mu také prokázat, že některé megalitické stavby z našeho území jsou pouze domnělé a jsou tedy přírodního původu (Michálek – Fröhlich 1985, 226).

Mezi jeho výzkumy patří např. kostrové pohřebiště Sušice (Woldřich 1882a, 13), žárové pohřebiště u Netolic (Woldřich 1882b, 145) či nález lebky psa ze strakonického hradiště (Woldřich 1882c, 90). Svoji badatelskou činnost pak zveřejňoval ve vídeňských časopisech (Michálek – Fröhlich 1985, 226), ale také ve svých studiích (Woldřich 1884; 1886; 1893). Jeho články jsou obohaceny o kresby lokalit i nálezů, o polohopisné plánky či o profily zdokumentovaných opevnění na hradištích (viz Woldřich 1896). Byl také v písemném kontaktu s jinými badateli, např. s Františkem Xaverem Francem (Šmejda 2010, 118).

3.1.34. ZELNITIUS, Antonín (1876 – 1957)

Narodil se 12. dubna 1876 v Uherském Hradišti. Původním povoláním byl učitel a vychovatel. Tuto činnost zastával v Čechách, Bulharsku, Rumunsku a Rakousku. Byl velmi zaujatý slovanskou archeologií a od roku 1924 se věnoval záchranným výzkumům ve Starém Městě, kde objevil pohřebiště Na Valách. Založil Muzejní spolek „*Starý Velehrad – Staré*

Město“(Sklenář – Sklenářová 2005, 650), kam pečlivě soustředil své nálezy (Filip 1957b, 425) a roku 1925 otevřel muzeum ve Starém Městě. V roce 1929 se stal kustodem archeologické sbírky muzea v Uherském Hradišti a v roce 1932 místním jednatelem Archeologické komise ČAVU (Sklenář – Sklenářová 2005, 650).

Jeho publikační činnost se projevila zejména po první světové válce, kdy společně s L. Niederlem publikoval první nálezy z pohřebiště na Starém Městě v tehdejších „*Zprávách státního archeologického ústavu*“. Zemřel 3. března 1957 ve Starém Městě u Uherského Hradiště ve věku 81 let (Filip 1957b, 425; Sklenář – Sklenářová 2005, 650).

3.2. Amatérští badatelé současnosti

Druhá podkapitola o amatérských zájemcích o obor pojednává o badatelích současnosti. Vzhledem k tomu, že většina takových badatelů nepublikuje, tak je těžké o nich získat zprávy z výzkumů či badatelské činnosti. A proto uvádím převážně badatele, které znám osobně či jsou nějakým způsobem napojeni na archeologické subjekty v západní části Čech. Kritéria pro výběr byla obdobná jako u badatelů minulosti. Tedy jejich výzkumy, publikační činnost či popularizaci archeologie mezi veřejností. Opět uvádím, že výběr badatelů je pouze soukromým názorem autora.

3.2.1. ANDERLE, Jan (1956)

Narodil se v roce 1956 v Plzni. Je vyučeným strojním zámečníkem a po vystudování vysoké školy pracoval jako výzkumný a vývojový pracovník v podniku Škoda. Dlouhodobý zájem o dějiny stavitelství jej přivedl do skupiny nadšenců, kteří společně v roce 1984 založili Klub Augusta Sedláčka. Ten se věnuje studiu zámků, hradů a tvrzí (viz kap. 8.2; Ing. Jan Anderle (online)). Od roku 1999 je v jeho čele právě J. Anderle (Historie klubu Augusta Sedláčka

(online)). Od roku 1992 provozuje nezávislý ateliér stavebně historického průzkumu a dokumentace budov a urbanistických celků. Podílí se na organizaci odborné konference *Dějiny staveb*, která se od roku 2000 pod záštitou Klubu Augusta Sedláčka pořádá v Nečtinech u Plzně (PROPAMÁTKY | Katalog služeb | Ing. Jan Anderle (online)). Své výzkumy a průzkumy publikuje. Věnoval se např. pozůstatkům pozdně středověké zástavby Saského předměstí v Plzni (Anderle 2000, 51). Hojně uveřejňuje články v edici „*Zapomenuté hrady, tvrze a místa*“, např. o tvrzích Tlucná a Tlucná na severním Plzeňsku (Anderle – Rožmberský 1997), o zaniklé vesnici a tvrzi Kokot (Anderle 2008) či o hradě Frumštejn a zámku v Hunčicích (Rožmberský – Chmelíř – Anderle 2013). Mimo jiné působí jako externí pracovník na Západočeské univerzitě v Plzni, kde přednáší v letním semestru předměty „*Stavebně historický průzkum*“ a „*Poznávání historických staveb*“.

3.2.2. KRATOCHVÍL, Miroslav UC (1979)

Narodil se v roce 1979 v obci Kouřim a je jedním z předních amatérských hledačů kovů, kteří spolupracují s profesionálními archeology. Mezi své nejzajímavější detektorové průzkumy řadí keltská hradiště Zbraslav a Závist, ale jak sám dodává, prozkoumaných lokalit má na svém kontě mnoho. Z těchto lokalit jsou nejčastější nálezy keltských mincí, amuletů či talismanů. Jeho spolupráce s profesionálními archeology trvá již přibližně deset let, během kterých převažují spíše kladné zkušenosti, ale v některých případech se také setkal s opačnými reakcemi. Mezi archeology, se kterými nejčastěji spolupracuje, řadí např. J. Militkého, O. Chvojku, A. Danielisovou či J. Beneše s dodatkem, že takových archeologů je více a nerad by na někoho zapomněl. Ve spolupráci s archeology a detektoráři se také věnuje přednáškám, na kterých se distancují od vykradačů a poukazují na svojí práci a důležitost takových amatérů, kteří se zajímají i o nálezový kontext, nikoliv pouze o artefakty samotné. Mimo jiné je členem občanského sdružení ARCHEUS DW

(Kratochvíl 2014), které provádělo průzkum např. ve výběhu žiraf v ZOO Praha, kde našli např. odznak Majáles 1946, šperhák, množství mladších mincí, čtvrtkřejcar Marie Terezie z roku 1765 či germánskou samostřílovou sponu (Zoo Praha – po čem chodí žirafy (online)). Miroslav Kratochvíl je také vydavatelem dvouměsíčníku „*Detektor revue*“ (Kratochvíl 2014).

3.2.3. ROŽMBERSKÝ, Petr (1952, Obr. 9)

Narodil se 28. ledna 1952 v Plzni. Původním povoláním byl prodavač. K zájmu o archeologické památky ho přivedl tramping. Velký zájem měl především o hrady a hradiště a díky Sedláčkově publikaci objevil v polovině 70. let 20. století hradiště na Stříbrsku. Zde nalezené artefakty odnesl do Západočeského muzea v Plzni a tím se seznámil s archeology a začíná s nimi spolupracovat. Pod hlavičkou Západočeského muzea vedl kroužek mladých archeologů, ze kterých se rekrutovali zájemci o historii a archeologii. Jeho zájem se postupně zaměřuje na zaniklé středověké vesnice. V Plzeňském kraji objevil několik nových lokalit, především zmíněné vesnice, hradiště a tvrze. S výsledky svých výzkumů se pak zúčastnil některých celostátních konferencí archeologů středověku (Novobilský 2002, 7 – 8).

Byl členem Archeologické společnosti při Československé akademii věd a v roce 1984 byl u zrodu Klubu Augusta Sedláčka. Na jeho podnět vznikl zpravodaj „*Hláska*“ či nadace České hrady, která vydává populárně naučnou edici „*Zapomenuté hrady, tvrze a místa*“ (Novobilský 2002, 8). V současné době rediguje také sborníky „*Dějiny staveb*“ a „*Jižní Plzeňsko*“ (Novobilský 2012, 28).

Jeho publikační činnost je velice rozsáhlá. Svůj první článek uveřejnil v roce 1981 a do dnešní doby jich napsal přibližně dvě stě. Většinu z nich uveřejňoval v menších regionálních sbornících typu „*Vlastivědný sborník* –

čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska“ či *„Ročenka Klubu Augusta Sedláčka“* (Rožmberský 2014).

3.2.4. ŘEZÁČ, Milan (1952)

Narodil se v roce 1952 a v dnešní době je veden jako dobrovolný spolupracovník v Západočeském muzeu v Plzni. Po vystudování střední zemědělské školy se chtěl věnovat studiu historie, ale tato myšlenka skončila dříve, než začala a ke studiu se nedostal. K zájmu o archeologii ho přivedly výlety do přírody a typické viditelné antropomorfní útvary – mohylová pohřebiště či hradiště a také koupě detektoru kovů. Následně byl v Západočeském muzeu uveden do funkce spolupracovníka v oblasti základních průzkumů, převážně v oblasti povrchových sběrů. Po letech sbírání pracoval systematicky, ve volném čase docházel na přednášky či konference. Z počátku se věnoval převážně období neolitu a laténu⁷. Sběry prováděl a nadále provádí převážně na území jihozápadních Čech. V tomto regionu je zapsán jako objevitel u 36 neolitických lokalit. S J. Eignerem prováděl sběry na Klatovsku, kde společně objevili přibližně 150 lokalit. Další sběry prováděli v rámci Šumavy, např. v povodí řeky Křemelné, kde díky vývratům našli mladolaténské sídliště, které je nejvýše položené ve střední Evropě (přibližně 800 m n. m) či na lokalitě Javoří Pila (Řezáč 2014).

Jako jeden z mála amatérských badatelů své průzkumy publikuje ve formě článků, např. s kolektivem autorů informuje o paleolitickém a mezolitickém osídlení v povodí řeky Třemošná na severním Plzeňsku, kde bylo povrchovými sběry objeveno celkem 12 lokalit (Eigner – Metlička – Řezáč – Trnka v přípravě, 325 – 326) či o nálezech pěti ojedinělých kusů valounové industrie nalezených v dosahu hlavních říčních toků povodí Berounky (Eigner

⁷ V dnešní době se podle jeho slov soustředí převážně na paleolit a mezolit.

– Řezáč v přípravě, 19). Je také jedním ze spoluautorů příručky pro amatérské archeology (Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka 2009).

3.2.5. TRNKA, Robert (1974)

Narodil se v roce 1974 a v dnešní době pracuje jako oční optik. První archeologický výzkum absolvoval v roce 1991 na trase budoucí dálnice D5 (Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka 2009, 238). V současné době se zaměřuje převážně na povrchové sběry, kde každý nález zaměřuje pomocí GPS⁸. Mezi jeho další aktivity patří přispívání do severoplzeňských zpravodajů „*Obecníček Žilova a Stýskal*“ či „*Hornobřízský zpravodaj*“, kde informuje obyvatele o historii, archeologických lokalitách či samotných průzkumech na katastru daných obcí či do archeologických periodik a je také spoluautorem publikace „*Příručka amatérského archeologa*“. Inicioval znovuoživení pravěké osady v Zoo Plzeň, kde se osmkrát do roka pořádají s různými subjekty akce pro návštěvníky (Trnka 2014). Mezi takové akce lze zařadit sestavení tkalcovského stavu v letech 2011 až 2013 (Trnka – Přemyslovská 2013, 54) v rámci experimentální archeologie, kterou lze zařadit mezi tzv. zážitkovou prezentaci archeologie (Bureš 2003, 188).

Robert Trnka je členem České archeologické společnosti. Na jejich schůzích nepravidelně přednáší. Přednášky zajišťuje také v obci Horní Bříza a v místě jeho zaměstnání je také zřízena knihovna západočeské pobočky České archeologické společnosti, kterou spravuje (Trnka 2014).

3.3. Databáze amatérských badatelů

Součástí této diplomové práce je databáze vytvořená v programu Microsoft Access 2010. Databázi tvoří celkem dvě tabulky, které jsou

⁸ Takto např. našel čtyři lokality s doklady vrcholně středověkého osídlení na katastrálním území Horní Břízy (okr. Plzeň – sever), kde prováděl systematické povrchové sběry od roku 1999 (Trnka – Zelenka 2012, 53).

navzájem propojeny relací 1:N. První tabulka nese název „Amatérští badatelé“. Jsou v ní uvedeny základní iniciály badatelů, zmíněných v této práci – rok narození, místo narození, rok úmrtí, místo úmrtí, jejich původní (či současné) povolání, oblast jejich zájmu co se týká typů a druhů lokalit a také jejich geografického působení. Výpis dat z této tabulky je uveden v příloze (viz Obr. 10). Druhá tabulka je nese název „Literatura“. Přináší informace o publikační činnosti amatérských badatelů, kteří jsou v práci uvedeni. Jako deskriptory jsou zvoleny základní informace o článku/publikaci – název, rok vydání, typ práce, periodikum, kde je článek publikován a stranový rozsah. V databázi jsou uvedeny pouze práce, které jsou zmíněny či ocitovány v textu diplomové práce.

4. LOKALITY ZKOUMANÉ AMATÉRSKÝMI ARCHEOLY

Již od počátků bádání se amatérští badatelé a zájemci o obor zaměřovali na památky, které byly v krajině snadno k nalezení. Mezi takové památky patří např. mohylová pohřebiště či hradiště. Tato kapitola tak udává přehled o bádání nejen na těchto druzích lokalit, ale také na dalších, méně zastoupených lokalitách. V dnešní době je trend takový, že se významně omezují badatelské výzkumy a zaměřuje se zejména na výzkumy lokalit, které jsou ohrožené stavbou veřejných či soukromých budov, silnic či při stavebních úpravách v historických centrech měst – tzv. záchranné výzkumy (viz Čižmář – Rakovský 1985; Kašpar – Vařeka 1995; Moucha 2002; Hložek – Menšík 2013 aj.). Ačkoliv tyto ani archeologické výzkumy památky nezachraňují a destruktivní výzkum naopak památky ničí (Neustupný 1995, 89).

Následující podkapitoly jsem rozdělil na typy lokalit, které se v archeologii objevují nejčastěji (rovinná sídliště, výšinné lokality, pohřebiště) a lokality ostatní, které se vykytují v menším měřítku. Kritéria výběru výzkumů daných lokalit jsem nikterak nestanovil. Vybíral jsem spíše příklady výzkumů,

na kterých se podíleli významnější badatelé či výzkumy, i regionálního charakteru, které mohly mít pro archeologii přínos.

4.1. Rovinné sídelní aktivity

Sídliště obecně patří mezi nejvíce vyhledávané a prozkoumávané lokality. Je to díky četným nálezům artefaktů, zejména keramických zlomků, v okolí tehdejších obydlí. Tyto artefakty se nalézají nejčastěji v odpadních jamách. Rovinná sídliště se ve většině případů nacházejí na mírném svahu poblíž vodního zdroje. Významným indikátorem těchto nalezišť jsou (zejména na polích) barevné skvrny v ornici a shluky keramických artefaktů, které jsou v hojné míře doprovázené četnými nálezy kamenů (Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka 2009, 203).

Rovinná sídliště byla opevněná i neopevněná. Tehdejší opevnění byla nejčastěji ze dřeva a do dnešní doby se neměla šanci dochovat. Po opevnění můžeme nalézt stopy ve formě palisádových žlabů, které jsou za dobrých podmínek viditelné například leteckou prospekci (Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka 2009, 203).

Dalším možným způsobem jak detekovat rovinnou sídelní lokalitu je prospekce pomocí povrchových sběrů, ačkoliv nám jen těžko může několik koncentrovaných střepů dát jistotu. Lepšími artefakty k identifikaci jsou např. kamenná drtidla, přesleny či mazanice, i když i tyto artefakty mohou mít své zastoupení v hrobech (Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka 2009, 203 – 204).

Mezi badatele zabývající se touto problematikou patří F. Vildomec, který je znám svými výzkumy sídlišť kultury s moravskou malovanou keramikou v Ctidružicích, Hlubokých Mašůvkách⁹, Jaroměřicích, Střelicích aj. (Podborský 1976, 329). Jako dalšího badatele zkoumajícího rovinná sídliště bych zmínil K.

⁹ Osada na této lokalitě byla obehnána příkopem s mnoha vchody, což by mohlo vylučovat obranný účel příkopu (Vildomec 1953, 800).

Čermáka a jeho výzkumy u vesnice Drobovice. Zde našel dvě neolitická sídliště. Jedno bylo v cihelně v sousedství hřbitova a další se nacházelo na nedalekém poli. Na obou sídlištích pak byly nalezeny četné keramické artefakty (Čermák 1900, 51 – 54). Dalším Čermákovým výzkumem bylo např. sídliště u Zaříčan (Čermák 1908, 193).

Badatelem zkoumajícím rovinná sídliště byl také Bedřich Dubský. Působil zejména na sídlišti u Řepice na Strakonicku (Obr. 11), kde v letech 1925 – 1926 otevřel devět jam. Podle datace nalezeného materiálu patří sídliště do období laténu (Dubský 1927a, 326 – 330). Dalšími výzkumy B. Dubského jsou sídliště Újezd (viz kap. 2.6; Dubský 1951, 304) či římské sídliště u Kapsovy Lhoty, kde nechal vykopat celkem pět jam a opět zde našel velké množství materiálu, které mělo analogie s dalšími římskými sídlišti na našem území, konkrétně z Pičhory u Dobřichova či Slatiny u Velvar (Dubský 1920, 65 – 68).

Výzkumům rovinných sídlišť se věnovali také regionální badatelé. Např. na zaniklé středověké osadě Slávnice na Vltavotýnsku působil F. Faktor (Faktor 1896a, 271).

4.2. Výšinná sídliště

Výšinná sídliště jsou lokality, které se ve většině případů nalézají na vyvýšených místech, tedy na ostrožnách nad soutokem dvou řek, na skalách či na strategicky položených místech. V dnešní době mohou být lokality zalesněny, avšak nemuselo tomu být i v minulosti. V době odlesnění se mohly lokality využívat jako pastviny či pole. Lokality mohly být opevněné. Stejně jako v případě rovinných sídlišť většinou dřevěnou palisádou, která se nám do dnešní doby nedochovala (Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka 2009, 204). Viz např. hradiště Pohansko u Břeclavi (Salvetová 2012, 44) či lokalita Kočičí

vrch u Všerub na severním Plzeňsku (Čtverák – Lutovský – Slabina – Smejtek 2003, 350).

O hradištích měl také Jan Erazim Vocel přednášku 26. května 1869 na valném shromáždění Musea král. Českého, kde uvedl: „... *hodlám jen na mysl uvéstí slavnému shromáždění pomníky zvláštního druhu, jichžto se ve vlasti naší hojný počet nalézá, a které teprve za nynější doby z mlhy nevědomosti počínají vystupovati: míním totiž hradiště a brány zemské. Před časem nedávno minulým bylo jen jedno hradiště ...*“ (Wocel 1869, 322). Vzhledem ke své vytíženosti měl Vocel spolupracovníky a přátele (většinou na regionální úrovni), kteří mu o nalezených hradištích podávali zprávy. Takovým badatelem byl i A. Kraft, který Wocela informoval o hradištích v západních Čechách, zejména v okolí Plzně (Sklenář 1992c, 194 – 195).

Velmi hustá síť hradišť je např. v jihozápadních Čechách, kde je ve větší míře zkoumal B. Dubský (Maličský 1950, 21). Věnoval se např. hradišti u Hudčic na Březnicku, kde vykopal tři sondy (Dubský 1955, 644 – 646), hradišti u Vrcovic (Dubský 1926d, 234), hradišti Sedlo u Sušice (Dubský 1933, 38) aj. (viz kap. 2.6).

Výzkumům hradišť se věnoval také František Faktor, který prováděl výzkumy na hradišti u Mítova u Spáleného Poříčí (Faktor 1884, 566), na hradišti Újezd u obce Trhové Sviny, kde našel pozůstatky zdiva a klenutých sklepů (Faktor 1899, 536) či na hradišti u Brlohu, kde dokumentoval místní valy (Faktor 1895, 814).

Dalšími badateli zabývajícími se hradišti byli B. Horák, který prováděl výzkum na hradišti Hůrka u Starého Plzeňce (viz 2.12; Horák 1907; Horák 1908; Obr. 12), J. Palliardi, který se věnoval hradišti Křepice, které po několik let prokopával a nashromáždil z něj přes 1000 předmětů, ze kterých měla největší zastoupení štípaná kamenná industrie (Patera 1890, 59) či K.

Čermák, který zkoumal valy a příkopy hradiště Červenice na Havlíčkobrodsku (Čermák 1888, 420) nebo hradiště u Semtěše (Čermák 1890, 61).

Pro poznání výšinných lokalit středního eneolitu v západních Čechách jsou důležité výzkumy provedené F. X. Francem. Jedná se o výšinnou lokalitu Bzí – Velká skála (viz kap. 3.5.1) a výšinnou lokalitu Milínov – Lopata z jižního Plzeňska (John 2010a, 9). Další takovou lokalitou je např. lokalita Kaliště – Teplá skála, kde v rámci tohoto komplexu bohatého na nemovité pravěké památky byly objeveny výšinné lokality Teplá a Koubova skála. Byly objeveny na počátku 20. století amatérským archeologem A. Šlégrem, který zde v letech 1900 – 1907 prováděl výkopy, se kterými byl seznámen např. J. Szombathy (John – Kočár – Křivánek – Hendrychová 2010, 56).

Mezi výšinné lokality patří také tvrze a hrady (Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka 2009, 204). Na území České republiky je kastelologie velice rozšířená a to i v současnosti. Jako hlavní amatérské představitele kastelologie bych označil F. A. Hebera a zejména A. Sedláčka.

4.3. Pohřebiště

V archeologii a archeologické literatuře se můžeme setkat s mohylovými pohřebišti či plochými pohřebišti, které obsahují pohřby kostrové, žárové či birituální.

Pohřebiště jsou v krajině v některých případech oddělena od sídelního areálu výraznou či pouze symbolickou překážkou. Většinou se jedná o údolí či rokli nebo vodoteč, případně mohlo být pohřebiště umístěno za horizontem. Od sídliště je také diametrální rozdíl v poloze zdroje vody, který bývá výrazně dál či ve sklonu svahu. Pohřebiště se nezdá umisťovala na kopcích či prudších svazích. Nutno podotknout, že toto není striktně dané a existuje řada výjimek (Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka 2009, 205).

Na západě a jihozápadě České republiky jsou mohylová pohřebiště typickým prvkem krajiny (Maličský 1950, 21). Těmto lokalitám se věnoval F. X. Franc, který se podílel na výzkumu mnoha mohylových pohřebišť (srov. Šaldová 1988 ed.), za zmínku stojí např. Milínov – Javor (Čtrnáct 1950, 372), Žákava – Svářeč (Šaldová 1971, 58), Sedlec – Hůrka (Soudská 1976, 634), Štáhlavy – Hájek, Chocenice či Všekary – Hustá Lěč (srov. Šaldová 1988 ed.). Dalším významným badatelem mohylových pohřebišť, shodou okolností také ze západních Čech, byl Václav Čtrnáct. Provedl řadu výzkumů v okolí Plzně (viz kap. 2.5). Badatel Josef Smolík se také ve větší míře zajímal o mohylová pohřebiště. Zaujalo ho zejména složení mohylových náspů (Obr. 13), které následně popsal (Smolík 1878, 52 – 53).

Mohylová pohřebiště byl fenomén, kterému věnovala celá řada regionálních amatérských badatelů. Mezi nimi byl i F. Petera Rohoznický, který se věnoval mohylám Náchodsku, konkrétně u obce Hustířany (Petera Rohoznický 1869, 629). F. Křikava prováděl výzkumy na mohylách v okolí řeky Klabavy (Křikava 1883) a mohylám se věnoval i J. Rychlý, který zkoumal mohyly u Křtěnova, kde jich našel přibližně 200 (Rychlý 1882, 160).

Studiem a vykopáváním plochých pohřebišť (ať už kostrových či žárových) se zabýval např. B. Dubský. V roce 1925 zkoumal ploché žárové hroby u Kestřan na Písecku (Dubský 1926e, 229). O dva roky později (1927) byl přivolán k porušenému hrobu na poli u Topělce. Inventář hrobu byl vyzvednut hned, ale celkový výzkum byl odložen kvůli výsadbě (Dubský 1927b, 566). Dalším jeho výzkumem byly např. ploché žárové hroby u Přeštic, kde Dubský vykopal celkem pět hrobů (Dubský 1930, 280 – 281).

Dalšími badateli zabývajícími se plochými pohřebišti byli J. Felcman (viz kap. 2.8), J. Palliardi, který prokopával pohřebiště v Horních Dunajovicích a v Mikulovicích (Palliardi 1890, 249) či J. N. Woldřich, který působil na

kostrovém pohřebišti u Sušice (Woldřich 1882a, 13) nebo na žárovém pohřebišti u Netolic na Prachaticku (Woldřich 1882b, 145).

4.4. Další lokality

Sídliště a pohřebiště tvoří naprostou většinu všech archeologických lokalit, se kterými se můžeme setkat (Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka 2009, 205). Mezi další lokality zkoumané amatérskými badateli v minulosti bych zmínil např. rýžovnické sejpy – F. X. Franc zkoumal ve šťáhlavském polesí jejich pozůstatky po rýžovnicích zlata (Sklenář – Sklenářová 2005, 172), či zaniklé cesty. Badatelé měli také zájem o výzkumy jeskyň, např. Kodské jeskyně (viz kap. 3.5.2) či tzv. „Liščí díry“, což je svahová jeskyně ležící na levém svahu Hádeckého údolí v jižní části Moravského krasu. Jeskyně byla objevena v roce 1889 Fl. Koudelkou (Skutil 1926, 201).

Zájem měli také o kultovní areály a megalitické stavby. Mezi takové objekty patří např. kamenné kounovské řady (okr. Louny), které byly nalezeny A. Patejdlem na počátku 30. let 20. století. Svůj nález publikoval v regionálním vlastivědném časopise „*Krajem Lučanů*“. Celkem je zde čtrnáct řad souběžných ve směru sever – jih. Největší kameny mají pojmenování – Pegas a Gibbon (Na kounovské kamenné řady | Křivoklátsko (online)). Články o tomto unikátním a záhadném objevu jsou zveřejněny také v *Archeologických rozhledech* (viz Jankovská 1997; Krčmář – Krčmářová 1999). Další megalitickou památkou je menhir poblíž Klobuk – tzv. Kamenný pastýř. Ten byl poprvé zkoumán v roce 1898 za přispění J. L. Píče, J. Felcmana, B. Zapa a V. Sajbice, kteří díky průzkumu potvrdili, že byl menhir vztyčen uměle a posazen do písčité vrstvy na podložní skálu (Píč 1898, 276 – 277). Další takové menhiry se nachází např. u Petršpurku, u Drahomyšle (Píč 1895, 817; Obr. 14) nebo u Března na Lounsku (Faktor 1896b, 261) či na vrchu Hradiště u Sousedovic na Strakonicku (Wocel 1868, 572 – 573).

V dnešní době se k nim může přidat studium milířů, popravišť či hospodářských areálů, jako jsou rybníky či obory.

4.5. Vybrané příklady výzkumů

V této části diplomové práce se věnuji podrobnějšímu popisu vybraných výzkumů, které prováděli amatérští badatelé na území České republiky. Zmíněné informace již mohou být v menší míře obsaženy v předchozích kapitolách, především v kapitole „Významné osobnosti amatérské archeologie“ a také v kapitole „Lokalita zkoumané amatérskými archeology“. Příklady archeologických výzkumů byly vybírány náhodně. Jedná se o lokality, které jsou významné z hlediska regionů, z hlediska rozsahu výzkumu či historie v rámci České republiky.

4.5.1. Výšinná lokalita Bzí – Velká skála (okr. Plzeň – jih, Obr. 15 – 16)

Za významnější výzkum, prováděným amatérským badatelem považuji výzkum lokality Bzí – Velká skála. Lokalita hraje důležitou roli z hlediska osídlení, protože byla osídlena pouze v jednom období. Stopy tohoto osídlení nebyly překryty následnými sídlištními aktivitami (Šaldová ed. 1988, 182). Bzí – Velká skála se nachází přibližně 6km jihozápadním směrem od Blovic v nadmořské výšce 604m (Šaldová ed. 1988, 165).

Výzkum na této lokalitě prováděl na sklonku léta 1882, konkrétně mezi srpnem a říjnem, nejvýznamnější badatel západních Čech František Xaver Franc (John 2010b, 72). Lokalita se rozkládá na buližnickové skále, obklopená listnatým a jehličnatým lesem (Šaldová ed. 1988, 182) a objevil ji v roce 1879 lesník František Přibík, který zde našel při dobývání jezevčí nory keramické střepey. Ty pak odnesl na ukázkou Francovi, který se jal po úvodním prozkoumání zde dále bádát (Jílková 1957, 20; John 2010a, 9).

Při vlastním odkryvu lokality zde F. X. Franc našel velké množství artefaktů. Zaměřoval se zejména na horní plošinu označenou B – G, jelikož se domníval, že díky rozmístění artefaktů byla právě tato plošina jediná osídlená. Na místa pod ní se artefakty dostaly splachem či zřícením skalních částí (Šaldová ed. 1988, 165).

Mezi nalezenými artefakty měla největší zastoupení keramika, jejíž soubor obsahoval zlomky z více než 2300 nádob¹⁰. Četné jsou nálezy přeslenů a válcovitých závaží z hrubé hlíny s plevami. Svě zastoupení měla také kamenná industrie. Bylo zde nalezeno množství valounových drtičů, brusů a brousků z hrubého pískovce či množství seker a klínů (Šaldová ed. 1988, 165). U těchto kamenných artefaktů se F. X. Franc zajímal o určení provenience suroviny. V menším množství byl zastoupen osteologický materiál. Z lokality se nám zachovala část parohu, několik šidel či část prstu losa. Na jedné z plošin také našel zbytky hliněné omítky, která byla vypálená. Toto byla ale jediná stopa po předpokládaných chatách (Šaldová ed. 1988, 182 – 184).

Můžeme shrnout, že tento Francův výzkum je pozoruhodný z několika hledisek, neboť lokalita spadá do tzv. chamské kultury¹¹ středního eneolitu, která byla Francem označena jako kultura A (Šaldová ed. 1988, 183). Dále je pravděpodobné, že se Franc stal prvním naším archeologem, který během svého terénního výzkumu použil bezdrátový kontakt se svojí základnou. V neposlední řadě měl výzkum značný přínos přírodovědných disciplín, které Franc dovedl zapojit do kontextu archeologie (John 2010b, 75).

¹⁰ Toto tvrzení Franc opírá o nálezy okrajů, zdobených zlomků a druhu a úpravě hlíny (Šaldová ed. 1988, 165).

¹¹ Lokalita byla pojmenována podle města Cham, které leží nedaleko „eponymní“ lokality Knöbling v Horní Falci (John 2010a, 9).

4.5.2. Kodská jeskyně (okr. Beroun, Obr. 17)

Jeskyně Koda se nachází na jižním okraji tetínského katastru pod jednou ze skalních stěn (Vencel 1978, 535 – 536). První větší výzkum zde provedl J. Böhm v roce 1923. Z tohoto výzkumu se sice dochoval keramický materiál, avšak žádná dokumentace, pouze čistopis úvodní zprávy o výzkumu v době od 13. do 18. srpna 1923. Ovšem zde vyvstává drobná nejasnost. V přírůstkovém seznamu jsou nálezy zapsány jako „*Capuš nad Kodou – u Tetína ... Kopal J. Böhm od 13. VIII. do 25. IX. 1923*“. Kromě toho se v jednotlivých sáčcích s nálezy našly Böhmovy lístky s nápisy „*Turecké maštale*“ či „*Turecká mašta*“. Tyto lístky by mohly zpochybňovat původ nálezů z jeskyně Koda, jelikož jako Turecké či Turské maštale (Obr. 18) je označena jeskyně poblíž Kody na tetínské skále zničená lomem¹² již v roce 1923. Toto umocňuje, že Böhm nemohl tak rozsáhlý výzkum provést ve zničené jeskyni. Podklad pro vysvětlení tak poskytuje Axamit, který se ve své práci zmiňuje o „*Tureckých maštalích nad Kodou* a jelikož se Axamit zúčastňoval výzkumů v jeskyni Koda, je pravděpodobné, že se název „*Turecké maštale*“ v té době používal pro dvě od sebe nedaleké jeskyně (Axamit 1924; Vencel 1978, 535).

Vstup do jeskyně byl podle Böhmova rukopisu zavalen balvany. Výkopové práce v jeskyni zjistily středověké osídlení (keramika, husitské haléře) a také se zde našly pravěké střepy (knovízské, volutové) a kamenné nástroje. Kvůli chybějící dokumentaci a neznámým stratigrafickým údajům není hodnota tohoto souboru valná, přesto si zaslouží pozornost pro svoji ojedinělost v našem prostředí. Keramika také obsahovala cizí výzdobný prvek – pupky vytvořené vpichem z vnitřku nádoby (Vencel 1978, 536 – 538). Analogie můžeme najít např. v západní Evropě (Arnal – Burnez 1958, 72 – 75; Vencel 1978, 538).

¹² Poslední zbytky výplní zachraňoval ve 30. letech J. Petrbok, podle jehož tvrzení byl jediným člověkem provádějícím výzkum v téhle jeskyni (Vencel 1978, 535).

Další výzkumy zde prováděl v tom samém roce J. Böhm společně s J. A. Jírou a o rok později zde již zkoumal pouze Jíra (Vencel 1978, 535). U obou výzkumů byl nápomocen také Axamit či Petrбок (Sklenář 1992b, 10).

4.5.3. Epipaleolitická oblast u Ražic (okr. Písek)

K prvnímu náhodnému nálezu několika pazourkových předmětů došlo v červenci 1936¹³ v tzv. Prelově písečníku u Ražic. Tyto předměty byly atypického tvaru a nevypovídaly o svém stáří. I kvůli tomu se Bedřich Dubský rozhodl pro systematický výzkum tohoto místa, který trval, jak Dubský uvádí, „*téměř celý rok o nedělích a svátcích*“ (Dubský 1939, 108) a vzhledem k tomu, že Dubského tato lokalita velmi zaujala, začal se sem nepřetržitě vracet po dobu 20 let (Hach 2012, 11).

Dubský na této lokalitě našel paleolitickou stanici, která se nacházela 2km severně od Ražic na východním břehu rybníka Řežabince v nadmořské výšce 369m. Z artefaktů evidoval pouze štípanou industrii z nepatinovaného pazourku¹⁴ ve formě čepelek, rydel a mikrolitů. Díky nalezeným artefaktům mohl vysledovat analogie v Bavorsku, kde jsou podobné artefakty řazeny do období magdalénieniu či díky lokalitám na Moravě, které spadají do období aurignacienu (Dubský 1939, 108 – 110).

Další výzkum, tentokrát na vrchu Pikárna, prováděl Dubský od 9. července 1941. Nalezeno bylo několik výrobních dílen, 48 hranáčů používaných jako kovadliny a více než tisíc kusů kamenné industrie. Mezi důležité artefakty patřily čtyřboké lamely, artefakt tvaru březového listu, čepelovitý hrot, rydlo, lžícovité škrabadlo, drasadlo či další čepelky (Dubský 1949, 44 – 48). V roce 1949 byla v severovýchodním cípu vrchu Pikárna

¹³ M. Mazálek ve svém článku v Archeologických rozhledech uvádí, že k nálezu došlo o rok dříve, tedy v roce 1935 (Mazálek 1951, 6).

¹⁴ Kromě jednoho artefaktu z rudě zbarveného jaspisu a jednoho artefaktu z rohovce (Dubský 1939, 109).

nalezena dílna s kvarcitovou industrií, která byla v takovém stavu, v jakém ji obyvatelé zanechali a také první zjištěné ohniště na této lokalitě (Dubský 1950, 36).

Další výzkumy zde probíhaly každoročně pod vedením Mojžíry Mazálka. Jednalo se o tři sezony za sebou, kde se věnoval sondáži na vrchu Pikárna a také hlubšímu poznání osídlení lokality z období magdalénieniu (Mazálek 1953).

Později o vykopávkách na lokalitě informoval také Karel Žebera (Žebera 1954) či Slavomil Vencel (Vencel 1964).

4.5.4. Mohylové pohřebiště u Milaveč (okr. Domažlice)

Toto mohylové pohřebiště jsem nevybral kvůli důležitosti samotné lokality, ačkoliv i ona se dá považovat za významnou, ale kvůli ojedinělému nálezu bronzového vozíku v jedné z mohyl (Obr. 19).

Nález vozíku učinili farář František Lang, ředitel dívčí školy v Klatovech Jan Nešpor, řídící Vojtěch Záhořík a několik dalších postav, včetně žáků z místní školy (Smolík 1884a, 386) 12. září roku 1883 (Procházka – Svobodová – Holečková 2001, 41). Finanční podporu tohoto výzkumu zprostředkoval již výše zmíněný Jan Nešpor (Sklenář 2000, 290).

Mohyla, ve které byl nalezen bronzový vozík, se nachází v třetí skupině mohyl (Lang 1888, 309) rozkopaných v domažlických lesích mezi obcemi Milavče, Chrastavice a Třebnice (Sklenář 2000, 288). Průměr mohyly byl přes 15m a obsahovala kamenný věnec (Smolík 1884a, 385; Lang 1888, 309). Tento údaj později Lang opravil. Podle jeho měření měla mohyla výšku 9m a průměr 20m (Kytlicová 1988, 344; Lang 1888, 309). František Lang také uvedl, že *„odvezeno bylo 18 for křemene a 10 – 12 for jiných druhů: žuly, břidlice apod.; nicméně až dosud zůstalo mnoho for kamene pod zemitým obalem“*

(Lang 1888, 309). Toto tvrzení dokládá, že mohyla se svojí velikostí řadila k těm větším.

Nalezený bronzový vozík byl složen z podvozku bez oje¹⁵ se čtyřmi nepohyblivými koly a nádobou z bronzového plechu, která původně stála na něm (Smolík 1884a, 386 – 387; Čujanová – Jílková 1984, 411). Nádoba se nám však zachovala pouze ve formě fragmentů, kterých je několik set. Celý vozík byl pak pokryt drsnou zelenou patinou a při výkopu bylo jedno kolo odlomeno. Spolu s ním byla nalezena řada dalších artefaktů. Za zmínku stojí např. bronzový dvousečný meč, bronzový nůž s obloučným hřbetem, drobné bronzové artefakty – nýty, knoflíky, hlavice jehlic, destičky, keramické artefakty a kousky kůže (Smolík 1884a, 386 – 390).

Nález tohoto bronzového vozíku je o to významnější, že se v celé Evropě (vyjma Itálie) našlo pouze jedenáct podobných vozíků. Navíc z těchto jedenácti měly pouze čtyři vozíky obdobnou bronzovou nádobu (viz kap. 2.21; Smolík 1884b, 389 – 400).

Jako zajímavost lze považovat to, že vozík byl nalezen v mohyle patřící do katastru obce Chrastavice, ačkoliv je nález označován jako poklad z Milaveč (Sklenář 2000, 293) a také to, že již v době nálezů byl vozík chápán jako unikátní a jeho cena byla vyčíslena na více než 200 zlatých (Procházka – Svobodová – Holečková 2001, 42).

V dnešní době je vozík již plně restaurovaný a k vidění v Národním muzeu v Praze (Sklenář 2000, 294).

¹⁵ Josef Smolík vytvořil rozdělení bronzových vozíků podle úpravy na a) vozíky s ojí; b) vozíky bez oje (Smolík 1884b, 391).

5. TEORIE AMATÉRSKÉ ARCHEOLOGIE

Archeologická teorie pojednává o problémech v otázkách archeologických pramenů, archeologických struktur, modelů a teorií (Neustupný 1986, 526). Projevuje se manipulací s pojmy¹⁶, které jsou vyjádřené přirozeným či nějakým formálním jazykem. Významnou roli v archeologické teorii hrají živé artefakty, které představují kategorie živé kultury. Je tedy patrné, že v pojetí E. Neustupného je archeologické teorie záležitostí živé kultury, nikoliv archeologických pramenů (Neustupný 2010, 22).

Diskutovanou otázkou v archeologické teorii byla archeologická paradigmatata. V minulosti se na ně kladl velký důraz, v současnosti je situace taková, že rozepře mezi archeologickými paradigmaty skončily a nové se do současnosti neobjevilo. Prozatím. Archeologická paradigmatata vyjadřují soubory problémů a jejich vzorová řešení. Samotné paradigma také charakterizuje existenci určité vědecké komunity v dané době. Po uplynutí určité doby se paradigma mění, jelikož nedokáže odpovídat na nově pokládané otázky. K této změně dochází zpravidla náhle na základě ostré kritiky. Nové paradigma se pak v maximální míře snaží oponovat tomu starému¹⁷ (Neustupný 2007a, 21).

V počátcích bádání byli badatelé ovlivněni především romantickým paradigmatem, které zaujímá velkou část 19. století. Toto paradigma se věnovalo archeologickým pramenům, které mají prodloužit naši národní minulost známou na základě nejstarších psaných zpráv (Neustupný 2007a,

¹⁶ Mezi takové pojmy patří např. artefakt, nálezový celek, archeologická kultura, funkční model artefaktu či teorie difúze. Tyto pojmy nejen vymezuje, ale také studuje jejich vztahy (Neustupný 1986, 526).

¹⁷K problematice paradigmat se též vyjádřil J. Malina formou publikace *"Archeologie včera a dnes aneb Mají archeologové šedé hmoty více za nehty než za ušima?"* vydané v roce 1980, která informuje o pojetí archeologie v minulosti, o období romantismu, evolucionismu a také klade velký důraz na 20. století (viz Malina 1980).

21). Romantické paradigma se projevovalo také v zájmu o historická a legendární místa či postavy, např. o místo bitvy Sába s Dagobertem u hradiště Tuhošť (viz Černín z Chudenic 1864, 57), o místě Marobudovy rezidence tzv. Marobuduum, které amatérští badatelé spatřovali na řadě míst na území Čech a Moravy (Droberjar 2000, 57 – 59) či o hrob Praotce Čecha, který se podle V. Krolmuse nacházel v obci Ctiněves, nedaleko zdejšího kostela (Václav Krolmus, romantik s motyčkou | Archeologie (online)).

Dalším je paradigma evolucionistické, které vzniklo v poslední třetině 19. století a trvalo do počátku 20. století, u některých amatérských archeologů u nás přežívalo až do 30. let 20. století. Paradigma bylo silně ovlivněno Darwinovými teoriemi¹⁸(Neustupný 2007a, 21).Příkladem evolucionismu by mohl být výzkum J. Palliardiho (ve spolupráci s F. Vildomcem) na Starém Zámku u Jevišovic (Obr. 20), kde našel a popsal stratigrafický důkaz časové následnosti eneolitických kultur (podrobněji viz Palliard 1912). Termín „jevišovická keramika“, „jevišovický typ“ a následně „jevišovická kultura“ v odborné literatuře zobecněl (Podborský 1993, 191 – 192).

Třetím paradigmatem je kulturně historické, které se v archeologii objevuje v první polovině 20. století. Kulturní historici sledovali zejména archeologické kultury, které měly být reprezentanty jazykových či etnických celků (Neustupný 2007a, 21). Zároveň však měli zájem také o pravidelnosti, ale omezovali se pouze na takové, které již používali evolucionisté (typy, fáze, periody aj.) a rozšířili jejich studium o prostorový aspekt (viz Trigger 2007, 211 – 311).

V dnešní době převládají v České republice dvě paradigmatata. Jedním z nich je kulturní historie (ne ve své čisté podobě, která se objevovala v 1. pol. 20. stol.) a druhým je procesuální paradigma. Postprocesualismus zatím

¹⁸ Věřilo, že se artefakty vyvíjejí obdobně jako živé organismy.

žádným zásadním způsobem archeologii v České republice neovlivňuje (Chroustovský 2014).

Procesuální paradigma, formované kolem 60. let 20. století, se na lidskou kulturu dívá jako na extrasomatický adaptivní systém. Je zde patrná jasná orientace na studium archeologických struktur. Procesualismus zavedl metodologii empirických věd a také upozornil na problém transformací (Neustupný 2007a, 22). Amatérské badatele mohl tento směr ovlivnit jen částečně a to např. při podílení se na systematickém vzorkování ve formě analytických sběrů či systematických povrchových průzkumů (Chroustovský 2014). Jako představitele procesualismu z řad amatérských badatelů bych patrně označil R. Trnku, který se zasloužil o množství povrchových sběrů v mikroregionu Hornobřízka (viz Trnka – Zelenka 2012).

Postprocesuální paradigma, která vzniklo v 80. letech 20. století, popřelo „scientistní“ zájmy procesuálních badatelů a zabývá se téměř výhradně symbolickými systémy a vědomou kognitivní činností lidí (Neustupný 2007a, 22). S nástupem tohoto paradigmatu se do popředí zájmu dostává také interpretace a deskripce dat (Jameson 2004, 37).

V současné době lze vyčlenit tři základní formy, ve kterých se projevuje archeologická teorie. První z těchto forem je metoda archeologie (Neustupný 2007b; Neustupný 2010, 23). Tato forma pojednává o tom, co z nás z minulosti došlo, a proto můžeme říci, že je to teorie archeologických pramenů (Neustupný 2010, 23).

Druhou formou archeologické teorie je zkoumání minulosti, jak vypadala ve své živé formě. To ovšem nemůžeme z archeologických pramenů pozorovat a tak se teorie sestává z teoretických modelů, které ukazují, jak minulost mohla vypadat (Neustupný 2010, 23).

Třetí součástí je spojení pramenů, metody a teoretických modelů pro výklad konkrétního úseku lidské minulosti (Neustupný 2010, 23).

Po dopsání těchto řádků mě napadla myšlenka zrodu zkoumání archeologických lokalit. Jaké otázky si kladli tehdejší badatelé, jak se otázky mění v čase apod. Zároveň si nejsem jist, zda si tehdejší archeologové uvědomovali existenci archeologických paradigmat a snažili se přispět k rozvoji bádání či jen cíleně prokopávali lokality pro artefakty, kterými se mohli obohatit. Toto tvrzení zároveň platí i pro současné amatérské archeology.

V počátcích bádání bylo mnoho výzkumů prováděno s tzv. záchranným charakterem¹⁹, aby se našlo a zachránilo pokud možno co největší množství artefaktů před zničením (Šaldová 1955, 77; Šaldová 1981, 141 – 146), protože např. při zakládání velkých stavebních objektů dochází k odkryvům, které často odhalují významné pravěké památky. Jedním z takových stavení byla např. stavba zelinářského podniku v Obříství u Mělníka, kde bylo zachyceno několik pravěkých objektů různé datace. Za zmínku stojí nalezení čtyř dětských hrobů (Prošek 1950c, 40).

Mezi další ohrožené lokality lze zařadit skupinu mohyl na katastru Dobřany (Šaldová 1968, 322), žárový hrob v Plzni – Bílé hoře (Šaldová 1955, 76 – 82) či žárové hroby u Kestřan na Písecku porušené stavbou silnice (Dubský 1926e, 229). Výzkumy byly také zaměřeny na tzv. obnovovací práce. Týkalo se to zejména sakrálních staveb, jako kostela Nanebevzetí Panny Marie v Chrudimi (Lüssner 1860, 89) či kostela sv. Bartoloměje v Rakovníku (Beneš 1875, 279).

¹⁹ Záměrně neuvádím, že takto prováděné výzkumy byly všechny, protože již od počátků bádání existovali badatelé, kteří archeologickým výzkumům dávali na tehdejší dobu zcela jiný rozměr.

Z těchto tvrzení vyplývá, že se amatérští badatelé ve většině případů zaměřovali nejprve zejména na artefakturní nálezy. Týká se to především badatelů působících regionálně. Jedná se např. o P. Göttingera, působícího na Horšovskotýnsku a Domažlicku (Čujanová – Jílková 1978, 54 – 62) či V. Pokorného působícího na Příbramsku, který informoval o nálezů bronzového depotu na vrchu Stráž u Radětic (Pokorný 1887, 149 – 150).

Později se badatelé zaměřovali na komplexnější zhodnocení lokalit, zejména mohylových a plochých pohřebišť a dále hradišť či sídlišť. Výzkumy na mohylových pohřebišťích prováděl František Xaver Franc, aby zjistil konstrukci dané mohyly a v neposlední řadě také typ pohřbu v mohyle. Stejně atributy zkoumal např. i Václav Čtrnáct (Čtrnáct 1950, 371). Problematikou mohylových pohřebišť se zabýval také Josef Smolík, který popsal čtyři možnosti vršení mohylových náspů (Smolík 1878, 52 – 53).

Jaroslav Palliardi nechal prokopat žárové hroby u Mašovic, v Horních Dunajovicích a u obce Domčice (okr, Znojmo), aby měl srovnávací materiál z podobných žárových hrobů v Hodonicích (Palliardi 1890, 250).

O hradiště a především jejich valová opevnění se zajímal B. Dubský. Dával si za cíl zjistit konstrukci těchto staveb (John – Rytíř 2007, 402). Stejný záměr měl také F. Faktor, který zkoumal hradiště Mítov či Kokšín. Po průzkumu a zjištění stavby valů je srovnával s valy na jiných hradištích a hledal vzájemné analogie (viz Faktor 1884, 566).

Některé lokality byly vysledovány díky náhodným objevům artefaktů, které vzbudily zájem o příslušnou oblast. Při rozdělování pastviny tak bylo zcela náhodně objeveno sídliště na Hájku u Milíkovic (okr. Strakonice), které následně prozkoumal B. Dubský (Želízko 1910, 468). Dalším faktorem, který přispíval k náhodným objevům, byla zástavba. Díky té se objevilo a následně

prozkoumalo např. sídliště z pozdní doby bronzové v Plasích na severu Plzeňska (Šaldová 1981, 141 – 142).

V touze po bohatství se někteří obyvatelé po nálezů náhodných artefaktů vydali např. ke zlatníkovi, který měl prozkoumat nálezy. Toto se stalo v případě bronzových nálezů artefaktů z mohyl u Kbel. Po zjištění, že artefakty nejsou zlaté, ale „pouze“ bronzové je nálezce pohodil zpět k torzu vykopané mohyly (Píč 1895, 523).

Badatelé také začali projevovat zájem o hrady, tvrze a tvrziště. Tomuto zájmu zcela propadl F. A. Heber (viz kap.3.1.11) a také A. Sedláček (viz kap. 3.1.20). Při průzkumech těchto památek se amatérští badatelé zaměřovali zejména na dispozici vnitřní části a také na opevnění lokality (viz Kolář 1869, 419 – 421; Strnad 1895, 675 – 680).

6. METODOLOGIE AMATÉRSKÉ ARCHEOLOGIE

Mezi teorií a archeologickou metodou není příkrý rozdíl. Přesto však v mnoha souvislostech lze teorii považovat za určitý produkt poznání, zatímco metodu lze chápat jako cestu, která k tomu danému poznání vede (Neustupný 1986, 527).

Obecně platí, že na území dnešní České republiky v počátcích bádání prováděli vykopávky pouze amatérští badatelé. Tyto výzkumy prováděli převážně ve svém volném čase, v mnoha případech za přispění učitelů a studentů místních škol (viz Lang 1887a, 210; Lang 1887b, 212) či za přítomnosti občanů vesnic (viz Smolík 1879a, 141). Tito amatérští badatelé se díky svojí pílí a pracovitosti stali váženými a zasloužilými badateli v oboru archeologie. Mezi takové lze zařadit F. X. France či B. Dubského.

6.1. Metodika výzkumů

Zachytit samotnou metodiku výzkumů tehdejších badatelů není příliš jednoduché. Ve svých člancích a publikacích pojednávají o nálezů, že „*dal jsem prokopati...*“ či „*v lese nad obcí bylo nalezeno...*“. Avšak byli badatelé, kteří své bádání a metody výkopů popisovali. Mezi takové badatele patřil J. Smolík, který se věnoval převážně výzkumům mohylových pohřebišť. Podle něj se mohyla měla nejprve změřit a až poté určit, jak bude vykopána. Pokud uznal mohylu za příliš vysokou, začal kopat z boku do jejího pláště. Menší mohyly, přibližně do výšky 2 m prokopával tak, že rozebral úplně celý mohylový násep či vyhloubil kolmou šachtu, která vedla z jejího vrchu až do středu mohyly (Smolík 1878, 53 – 54), což je sice příjemný způsob, jak nalézt většinu pohřební výbavy či samotný primární hrob, ale nedají se zachytit další struktury, např. sekundárně uložené hroby.

Při výzkumech mohylových pohřebišť začínali všichni badatelé stejně – nejprve odstranili vegetační porost a přebytečnou hlínu z mohylového náspu. Velké množství mohyl mělo tzv. kamenný věnec, který mohl být na některých místech promísen s popelem či s kostmi. Takovou situaci považoval F. Lang za velký problém (Lang 1887b, 212).

Ten samý autor však také poukazuje na nesystematický průzkum mohyl u obce Němčice, kde kopal mohylu vysokou přibližně 4 m. Udělal v ní průkop od východu k západu. Po odstranění veškerých kamenů a hlíny našel popelnici, ale po jejím vyzvednutí byl nucen práci zastavit. „*Při této mohyle lítal jsem, že mi nebylo více prostředků po ruce. Jsem jist, že by se bylo ještě něco zevrubnějšího poznalo, kdyby vyházená země a kámen nebyly dalšímu kopání bránily*“ (Lang 1887b, 212).

Obecně nelze stanovit metodiku výzkumů mohylových pohřebišť, protože každý badatel prováděl průzkumy podle svých znalostí a daných možností.

Josef Szombathy vykopával mohyly tak, že většinou prováděl kolmé vkopy seshora do středu mohyly. Vytěženou hlínu pravděpodobně pouze odhazoval na zbývající plášť mohyly (samozřejmě záleželo na její velikosti). Při těchto výzkumech si vedl ekvivalent dnešního terénního deníku, kam sepisoval údaje o mohylách, jejich náspech, hrobech aj. (Příbyl 2008, 14).

Odlisný způsob měli badatelé, kteří používali při výzkumech mohylových pohřebišť příčný řez přes mohylový násep. Takovým badatelem byl např. K. Hostaš, který tímto způsobem vykopával mohyly na Husíně (viz Hostaš 1887, 5). Obdobně prováděl výzkumy mohyl i F. Křikava, který na mohylníku u obce Dýšina použil metodu vykopání 2 m širokého průkopu přes samotný mohylový plášť (Křikava 1883, 294 – 297).

V některých případech se také stávalo, že byl výzkum mohylového pohřebiště v lesním prostředí omezen díky vzrostlým stromům, které rostly přímo z mohylových plášťů. S takovou situací se musel vypořádat např. F. Lang na lokalitě Milaveč, konkrétně ve třetí skupině zdejších mohyl, protože zde vlastník lesa odmítl vzrostlé stromy pokácet. Kvůli tomu nemohl použít své metody výzkumu a vykopávky prováděl nesystematicky (Lang 1888, 309). Další situací byl nález mohyl již rozoraných či s tak malými mohylovými náspey, že je badatel musel rozebrat celé (viz Křikava 1883, 294 – 297).

F. X. Franc byl dalším z řady badatelů, kteří se věnovali zájmu o mohylová pohřebiště. Metodiku svých výzkumů popsal ve svém díle v kapitole s názvem „*Návod ku přesnému prozkoumání mohyl a hrobů a jiných památných předhistorických nalezišť a sídlišť, scelení a zachránění rozpadlých nádob, bronzových a jiných předmětů*“ (Šaldová ed. 1988). Jak jsem již zmínil,

jeho teoretické znalosti problematiky a metodologická práce byly na vysoké úrovni. V porovnání se situací v současnosti by jeho práce jistě obstála.

Při výzkumech mohylových pohřebišť měl zažitou vlastní metodu odkryvu včetně následného zaměření polohy nalezených artefaktů (Šaldová ed. 1988, 249). To, co ho odlišovalo od ostatních badatelů, bylo především to, že vytěženou hlínu z mohylového náspu použil na proplavení a prosetí na sítích, aby našel veškeré drobné artefakty či archeologický materiál (Šaldová ed. 1988, 234 – 237).

V minulosti byly také prováděny terénní výzkumy na výšinných lokalitách, především na hradištích. Prováděly se zejména v místech valů, přes které se vedl řez (Horák 1907, 440 – 443). Takto prováděl svůj výzkum F. Faktor, který vykopával hradiště u Mítova za účelem zjištění složení samotného valu (Faktor 1884, 566). Běžné byly také vkopy v místech předhradí (Horák 1907, 440 – 443) či výkopy na hradišti samotném (Maličský 1950, 21 – 42). Tyto popsané metody byly využity na lokalitě Starý Plzenec při výzkumu místního hradiště B. Horákem (Horák 1907, 440 – 443; Horák 1908, 161 – 166). Na hradišti poblíž Ostrolovského Újezdu (okr. České Budějovice) byla zkoumána část kamenné zdi, která byla pozůstatkem pravděpodobně věže neznámého účelu. Na této lokalitě byla také objevena zaklenutá podsklepená část (Faktor 1899, 536). Amatérský badatel J. E. Födisch prováděl výzkum na hradišti Vladař (okr. Karlovy Vary), kde dal otevřít sondy mezi valovými opevněními (Födisch 1868, 599 – 600).

Výšinné lokality a mohylová pohřebišťe mají také společný problém – vzrostlé stromy na lokalitách. Tento problém radikálně vyřešil B. Dubský na hradišti u Albrechtic. Vzrostlé stromy dal pokácet a pařezy nechal ze země odstranit, ale při odstraňování pařezů byly v jedné části hradiště porušeny kulturní vrstvy (Dubský 1933, 40).

S výzkumy hradišť a zejména jejich valů je spjata existence tzv. spečených valů. Jako první na ně upozornil F. X. M. Zippe v roce 1837. Většina badatelů, kteří se spečenými valy přišli do styku, se shodla v tom, že valy byly spékány úmyslně pro jeho lepší vlastnosti. Toto tvrzení opírali především o analogie ze Skotska (Píč 1909, 202 – 204). Mezi badateli se také objevovali skeptici, kteří nepovažovali spečení valů za záměrnou činnost člověka. Takovým badatelem byl např. M. Kalina z Jäthensteinu (Sklenář 1995, 129), J. Maličský (viz Maličský 1950) či F. Faktor, který spečené kameny ve valech našel na hradišti Mítov, ale domníval se, že jde pouze o působení nesmírně horkého vzduchu (Faktor 1884, 566).

Výzkumům výšinných lokalit se věnoval také F. X. Franc. Ten na lokalitě Bzí – Velká skála (podrobněji viz kap. 4.5.1) nejprve vše prošel a pečlivě zaměřil. Dalším krokem bylo určení pevných bodů označených olejovou barvou (aby je nezasypal hlínou z vkopů a pro lepší orientaci). Díky tomuto označení, které měl zanesené v plánu lokality, mohl určit přesnou polohu nalezených artefaktů (Šaldová ed. 1988, 183).

Při výzkumech jeskyň klad J. Szombathy velký důraz na bezpečnost dělníků. Požadoval stálé zapažení nových výkopů a také žebříků pro průzkum dalších částí jeskyň (viz Deník Josefa Szombathyho – rok 1880 část I. | speleohistorie (online)). Při objevování nových částí a k určení rozlohy jeskyně také využíval osvětlení magnéziem či pomocí tzv. bengálských ohňů (viz Deník Josefa Szombathyho – rok 1880 část II. | speleohistorie (online)). Jan Knies při výzkumu jeskyň patrně jako jeden z prvních badatelů použil metodu plavení vykopané hlíny, které prováděl pomocí hustého síta. V zimních měsících dokonce hlínu převážel do svého domu, kde ji plavil po večerech. Podle jeho tvrzení získal touto metodou „*miliony i nejdrobnějších kůstek rýsků, lumíků, piších, myší, různých hrabošů, hlavně ale ptáků v takovém množství jako nikde jinde na světě. Čelistí lumíků vykopal jsem na 16.000 a vyměnil*

částečně za odbornou literaturu hlavně v Německu i jinde v cizině“ (Knies 1929, 8).

Existují případy pustošení archeologických lokalit samotnými obyvateli přilehlých vesnic. Tímto způsobem byla zpusožena skupina mohyl poblíž Domažlic, které obsahovaly kamenný zával, který byl rozebrán a kameny byly použity na stavbu (Bozděch 1887, 213 – 214).

6.2. Dokumentace, vyhodnocení a publikace

Dokumentovat, vyhodnotit a následně publikovat vlastní výzkumy představuje centrální pojem etického chování (Vencl 2000, 435), který ne všichni amatéři od počátku bádání do současné doby sdíleli a sdílejí. Obecně je patrné, že amatérští badatelé, kteří se jakýmkoliv způsobem dostali do kontaktu s archeologií, se snažili za přispění členů Archeologického sboru Národního muzea podávat alespoň nějaké zprávy o objevených archeologických lokalitách či nálezích. Tyto zprávy byly převážně v podobě krátkých reportů a nakreslených plánů. Mnohdy také badatelé odevzdávali již (ne) odborně vyzdvižené artefakty. Takovými badateli byli např. Karel Brantl (Sklenář – Sklenářová 2005, 88 – 89), p. Holík a p. Šejnost, kteří prostřednictvím J. N. Woldřicha podávali zprávy o kostrovém pohřebišti v Sušici (Woldřich 1882a, 13 – 15) či Jan Žák, který podával zprávy o mohylových pohřebištech u Blovic (Smolík 1882, 7).

Velká část amatérských badatelů ovšem nepodávala o svých výzkumech žádné zprávy, což slovy M. Řezáče znamená „jako by ten člověk neexistoval“ (Řezáč 2014). Takovým badatelem byl např. Peter Göttinger (Čujanová – Jílková 1978, 54 – 62). František Lang, který sice v „*Památkách archeologických*“ publikoval své průzkumy mohyl prováděné převážně na Domažlicku, ale nepřikládal k nim žádné plány či kresby (Čujanová – Jílková 1984, 411 – 422) a pokud bychom chtěli být důslední, tak ani jeho popis

umístění lokalit a samotných mohyl nebyl zcela optimální (viz Lang 1888, 309) či František Leger, který také nebyl v dokumentaci a popisu mohyl zcela přesný, jelikož rozměry mohylových náspů krokoval. Takto „změřil“ mohyly na vrchu Tuhošť (Leger 1885, 220).

Dle mého názoru byl jedním z nejlépe dokumentujících amatérských badatelů František Xaver Franc.

Jeho archeologická dokumentace má překvapivě vysokou kvalitu. Na svou dobu byla velice pečlivá a systematická. Zachycovala celkové plány zkoumaných lokalit, odkryté terénní situace i jednotlivé artefakturní nálezy. Jeho dochované kresby vykazují jeho neobyčejnou technickou zdatnost, cit pro zachycení důležitých rysů movitých či nemovitých památek. Také si uvědomoval důležitost vedení evidence nálezů a zaznamenávání jejich přesné polohy. (Šmejda 2010, 114). V praxi to vypadalo tak, že např. při kresebné dokumentaci mohylových pohřebišť kladl důraz na všemožné detaily. Začínal tím, že si určil světové strany, každou označil kulem, aby se mohla pečlivě zaměřit. Výšku jednotlivých mohyl měřil např. pomocí dřevěné latě a vodováhy, někdy používal jen vzrostlé okolní stromy. Po měření vše zakresloval v měřítku. Artefakty (především keramické střepy a zlomky) vkládal do sáčků a číselně je popisoval. Střepy poté čistil a slepoval. Pokud mu ve slepené nádobě vzniklo prázdné místo, doplnil jej sádrou (Šaldová ed. 1988, 234 – 237). S takovým postupem se můžeme setkat i dnes v konzervátorských dílnách či laboratořích.

Pečlivým dokumentátorem byl také František Prošek, jehož dokumentaci můžeme v některých dílech označit za průkopnickou (Vlček 1959, 261 – 262). Precizní nákresy plánů a profilů v jeskyních či kresby kamenných štípaných artefaktů uveřejňoval ve svých článcích (viz Prošek 1951, 15; Prošek 1952a, 208; Prošek 1952b, 98; Prošek – Ložek 1954 aj.).

Osobní obdiv mají jeho kresby kamenné industrie, kde se snaží zachytit každý detail. V konečné podobě pak působí jako originální černobílé fotografie.

Přesnou dokumentaci jeskyní se prezentoval také J. Szombathy, který popisoval jeskynní chodby (Obr. 21), prováděl jejich běžné měření (délka, šířka, výška) a také měření úhlových vzdáleností pomocí ručního goniometru (viz Deník Josefa Szombathyho – rok 1880 část I. | speleohistorie (online)).

Dalším z řady amatérských badatelů, který ve svých člancích uveřejňoval kresby a plány je J. N. Woldřich. Ten v článku „*Předhistorické výzkumy v jihovýchodních Čechách z r. 1895*“ zveřejnil několik kreseb žulových ploten s deformacemi či kresby dvou menhirů – Kamenného muže u Klobuk a Cukrového klobouku u Adršpachu (viz Woldřich 1896). F. Faktor se také vyznačoval propracovanou dokumentací a zejména přesným měřením hradišť (viz Faktor 1899, 536).

Společný výzkum J. Palliardiho a F. Vildomce na Starém zámku u Jevišovic přinesl důležité poznatky ke studiu stratigrafických vrstev. Palliardi velmi pečlivě zkoumal a zdokumentoval jednotlivé vrstvy, ve kterých nacházel hliněné, kamenné, kostěné či kovové artefakty. Důležitost objevu si také uvědomoval a uvedl „*že zde byly objeveny vrstvy, které barvou a jakostí se liší, takže určití lze, co je zde starší a co mladší*“ (Palliardi 1912, 17 – 20).

Posledním zmíněným je František Alexandr Heber, který ve svém díle „*Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser*“ uveřejňoval kresby (Obr. 22) a plány hradů, hrádků a tvrzí, které vytvořil na základě precizního měření (Sklenář – Sklenářová 2005, 211).

V současné době je situace obdobná, existuje pouze hrstka amatérských badatelů, kteří se dostali k publikování svých průzkumů či sběrů. Jedním z nich je např. R. Trnka, který při sběrech v okolí Horní Břízy (okr.

Plzeň – sever) každý nalezený střep zaznamenal pomocí globálního polohovacího systému (dále jen GPS) a výsledná data vyhodnotil v geografickém informačním systému (dále jen GIS). Toto následně publikoval v již zmíněném článku (viz Trnka – Zelenka 2012) či M. Řezáč, který do map zaznamenával např. nálezy kování a přezek z Meclova – Březí a hledal k nim analogie v rámci regionu západních Čech (viz Profantová – Řezáč v přípravě, 75 – 77, Obr. 23).

Novinkou dnešní doby jsou nástupy moderních technologií. Badatelé mohou pracovat s GPS navigací (viz výše), která dokáže určit polohu artefaktu s určitou přesností (podle typu navigace). Tato zařízení jsou kompatibilní s výpočetní technikou, která napomůže vytvářet finální plány a grafy s body zaznamenaných v GPS. Navíc se k běžné kresebné dokumentaci rozšiřuje možnost o dokumentaci fotografickou, pořizování video snímků či o detektory kovů.

Neaktivita amatérských badatelů na publikačním poli je také dána častým opovržením ze strany profesionálních archeologů. Toto počínání bych osobně považoval přinejmenším za nešťastné, jelikož i amatérský archeolog může přinést informace, které by se k profesionálnímu badateli nikdy nedonesly. Nelze proto vnímat všechny amatérské badatele pouze jako spojky, které přinesou informace o lokalitách či nálezech, ale bylo by dobré je vtáhnout (v rámci možností) do dění kolem příslušného nálezů. To z toho důvodu, že většina takových badatelů působí na regionální úrovni, mnohdy kolem měst a obcí kde žijí a mají tak k danému místu vztah a zajímají se o něj komplexně. Velký problém pak představují amatérští hledači „pokladů“ s detektory kovů (existují samozřejmě světlé výjimky). Nalezené artefakty, většinou bez řádného zaměření či kontextu, uchovávají doma v soukromých sbírkách, v o málo lepším případě se o nálezech zmiňují na internetových

diskuzích (viz kap. 7.1). V tom horším případě je rozprodávají na aukčních portálech v rámci České republiky i zahraničí.

7. AKTIVITY NIČÍCÍ ARCHEOLOGICKÉ DĚDICTVÍ

Lokality se nejčastěji pustoší pro získání artefaktů, které jsou vidinou velkého bohatství, čili mají nějakou hodnotu. Nejčastěji se prosazuje hodnota tržní, která je všeobecně srozumitelná. Další hodnotou je komunální, kterou vnímá jen užší okruh účastníků. Odráží zájmy místních obyvatel. Třetí je hodnota obecně lidská, která se skládá z významu památky pro životní prostředí nebo přínosu pro poznání (Vencel 2000, 432).

Činnost člověka znamená pro archeologické dědictví velké nebezpečí, ať už se jedná o stavební, těžební či zemědělské využití krajiny či nevhodných nebo nadbytečných zásahů motivovaných zájmem o minulost²⁰ (Kuna 2007, 129).

Mezi takové činnosti patří také staré výzkumy amatérských badatelů, kteří se pod dojmem zachránění lokality či samotných artefaktů jali do pustošení archeologického kulturního dědictví a nevědomě si věci, který by některým dnešním amatérským a hlavně profesionálním badatelům neunikly.

7.1. Vyhledávání pomocí detektorů kovů (Obr. 24)

Tato problematika je v dnešní archeologii poněkud kontroverzním tématem a každý na ní pohlíží jinak. Svým rozsahem by mohlo být toto téma zpracováno v samostatné práci, nikoliv pouze jako kapitola. V následujících odstavcích se však budu snažit zmínit to nejdůležitější z této problematiky.

V dnešní době existuje řada příspěvků, přednášek či konferencí věnující se problematice nelegální detektorové prospekce, např. v listopadu 2006

²⁰ Archeologické kulturní dědictví ohrožují také přírodní procesy (svahová, říční eroze aj.), avšak ne v tak velkém množství.

uskutečnilo Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě ve spolupráci s pražským Archeologickým ústavem Akademie věd České republiky první konferenci s názvem „*Detektory kovů v archeologii*“, která byla zaměřena na využití a zejména zneužívání detektorů kovů v archeologii. Předneseno bylo celkem 11 příspěvků (Vích 2007, 629). Na tuto konferenci navázaly další (celkem byly čtyři v letech 2006 – 2010), již za přispění amatérských hledačů, kteří se osvědčili jako spolupracovníci archeologů. Zprávy o těchto konferencích byly uveřejňovány v *Archeologických rozhledech* (viz Vích 2008; 2009; 2010).

Existuje také několik internetových portálů, kde se amatérští hledači kovů shlukují a dávají na obdiv své „úlovky“, popř. informují o lokalitách, spolupracích s archeology nebo setkáních v rámci přednášek či konferencí. Jde např. o <http://www.detektorweb.cz/>, <http://www.lovecpokladu.cz/> nebo <http://pokladypodnami.cz/>.

V těchto dnech, konkrétně od 11. února do 1. června 2014, probíhá v prostorách přerovského zámku výstava s názvem „*Detektory v archeologii. Jak pomáhat a neublížit*“ pod záštitou Muzea Komenského v Přerově (Detektory v archeologii. Jak pomáhat a neublížit | Muzeum Komenského v Přerově (online)) v rámci projektu „Preventivní archeologie“, který je podporován Olomouckým krajem (Detektory kovů v archeologii, aneb jak pomáhat a neublížit (online)). Na výstavě budou uvedeny fotografie ze společných výzkumů archeologů a detektorářů, postery či manuál preventivního detektorového průzkumu (Archeologické centrum Olomouc – preventivní archeologie (online)).

Je naprosto zřejmé, že používání detektorů kovů způsobilo na archeologickém dědictví již nevyčísitelné škody, které nadále narůstají. Bohužel archeologická komunita tomu nedokáže účinně čelit. Vykrádání lokalit pomocí detektorů kovů sporadicky započalo již v 80. letech 20. století, avšak

největší nárůst této nelegální činnosti je od 90. let 20. století (Čižmář 2006, 285).

V současnosti je málo vědních oborů, které by měly tak velké uplatnění amatérů jako v archeologii. Je to dáno tím, že i významná lokalita či předmět může být nalezen náhodně, díky pozornosti vnímavého člověka bez patřičného vzdělání (Šedo 2006, 292).

Smutná realita je taková, že naprostou většinu kovových artefaktů z archeologických lokalit dosud získávají amatérští hledači nejrůznějšího zaměření a motivace, přičemž o počtu detektorářů se vedou spekulace (Čižmář 2006, 286). Podle detektoráře Miroslava UC Kratochvíla či podle archeologa J. Militkého je v České republice v současné době zhruba 25 tisíc detektorářů (Karlík 2011). Počty artefaktů, které byly vyzvednuty ze země amatérskými hledači a bylo s nimi naloženo jakkoliv se vyčíslit nedají. Pro srovnání, během posledních patnácti let se ve Velké Británii našlo detektory kovů přes 920 tisíc artefaktů (Patnáct let a 920 tisíc nalezených artefaktů (online)).

V minulosti byli amatérští badatelé při povrchových sběrech závislí na počasí. Měli omezené možnosti ve zkoumání lesních porostů či nedotčených luk a ve většině případů nalézali pouze keramické artefakty. Toto vše se změnilo s nástupem detektorů kovů (Šedo 2006, 292). S postupem času a technologického pokroku používají ke svým „procházkám“ stále dokonalejších detektorů, které dokáží rozpoznat druh kovu a mohou tak rozlišit, který nález je zajímavý a který nikoliv (Šedo 2006, 300).

Zajímavé srovnání přináší S. Vencl, který detektoráře přirovnává k vykradačům bytů, což vysvětluje tím, že jedni i druzí se zajímají o cennosti, které jim nepatří, za účelem vlastního obohacení. Při tomto „zachraňování“

však ještě další hodnoty zničí. Zároveň také volá po obdobném potrestání bytařské i detektorářské praxe (Vencel 2006, 308).

Detektoráři se v poslední době zaměřují také na lokality, kde archeologickou výzkum již probíhá, což naznačuje vysokou aktivitu hledačů. Tato situace vznikla např. na pohřebišti z doby římské v Modřicích (Čižmář 2006, 288) či na lokalitě Vliněves, kde se detektoráři často vydávali za samotné archeology či jejich spolupracovníky (Křivánek 2006, 315).

S prací s detektorem mám také vlastní zkušenosti. V roce 2011 jsem se zúčastnil terénního průzkumu pomocí detektoru kovů na lokalitě Těšovský vrch na Chebsku (Obr. 25 – 26), která je dlouhodobě ohrožována nelegální činností detektorářů (viz Černý – Koudelková 2012, 20). Po prvotním obhlédnutí celé lokality bylo zjištěno mnoho vkopů (mnohdy nezasypaných) po amatérských hledáčích. Na vytipovaných místech, která jsme vytyčili sondami a pečlivě procházeli, však nebylo nalezeno žádných významných artefaktů. Ve velkém se nacházely hřebíky, bylo nalezeno několik šroubováků, francouzských klíčů, baterií, kladivo či desetihalář. Každý nález jsme zaevidovali pomocí GPS, uložili do papírového sáčku a odevzdali Chebskému muzeu.

Osobně si myslím, že spolupráce s detektoráři je důležitá, nikoliv však nezbytná a vše má své meze. Ty by měla pevně stanovit legislativa, která v tomto značně pokulhává a příklad by si tak měla vzít ze zahraničí, např. z Dánska (srov. Dobat 2013).

S nadsázkou lze říci, že každá potenciální lokalita byla již podrobena v určité míře zkoumáním pomocí detektoru kovů. Je to hlavně díky vysokým počtům držitelů těchto přístrojů a také benevolenci zákona. S. Vencel srovnává detektoráře s bytaři (viz výše; Vencel 2006, 308), já bych detektor kovů přirovnal ke zbrani, která se v ruce profesionála stane mnohdy potřebnou

pomůckou, avšak v rukou nezkušeného a senzacechtivého amatéra se může změnit ve smrtící nástroj, který v tomto případě zabíjí archeologické kulturní dědictví.

P. Baierl ve svém článku (viz Baierl 2010) apeluje na přivolání Policie ČR či archeologů na místo, kde byl detektor spatřen či zadržen. Tento apel je samozřejmě na místě, avšak moje zkušenost je poněkud smutná. Po náhodném spatření a zadržení detektoráře na lokalitě nedaleko Plzně jsem byl slovně napadán, což jsem předpokládal. To, s čím jsem nepočítal, ihned následovalo. Po výzvě, že bude přivolána Policie ČR, následoval výsměch s tvrzením, že on sám je policista a nic s tím neudělají. Bohužel měl pravdu. Po příjezdu strážníků a mé výpovědi jsem byl vykázán z lokality, s tím, že si to převezmou. Převzali a za okamžik již odjížděli z lokality, bohužel detektorář dál pokračoval ve svém „hledání pokladů“.

K problematice detektorů kovů jsem také vypracoval dotazníkový průzkum, kde jsou shrnuty názory oslovených archeologů, popř. studentů archeologie a široké veřejnosti (viz kap. 7.1.1.4).

7.1.1. Příklady lokalit drancovaných detektoráři

Jedním z mnoha archeologických výzkumů, který se stal terčem amatérských hledačů kovů, byl výzkum keltského oppida Stradonice (okr. Beroun), kde dochází k permanentnímu narušování a vykrádání lokality (Waldhauser 1995, 418; Křivánek 2006, 314). Při geofyzikálním průzkumu v roce 2003 se R. Křivánek přesvědčil, že se na lokalitu stále sjíždějí jednotlivci, vícečetné skupiny i organizované skupiny s profesionálním vybavením, jelikož na celkové ploše 1,75ha našel kolem 130 vkopů, což již nelze předpokládat jako nahodilou či nesystematickou činnost. Vkopy byly různých rozměrů, od několika decimetrových jamek po jámy dosahující jednoho metru (Obr. 27). Při následném detektorovém průzkumu byly

nalezeny okolo jam četné kovové artefakty – pouze recentního charakteru (Křivánek 2006, 314 – 315).

Dalším příkladem vykrádané lokality je Třísov (okr. Český Krumlov), kde byly amatérské vkopy nalezeny v zaházených archeologických sondách i v okolí, např. podél valového opevnění. Na této lokalitě byl také přistižen přímo při činu jeden detektorář (Křivánek 2006, 315).

Lokalita Libochovany (okr. Litoměřice) taktéž neunikla pozornosti amatérských hledačů. V letech 2000 – 2002 zde probíhaly povrchové průzkumy areálu hradiště (Křivánek 2003, 124), při kterých bylo zjištěno několik desítek nelegálních vkopů, převážně v systémech příkopového opevnění. Vkopy byly povětšinou nezasypané, rozměrově od několika decimetrových jamek až po metrové zářezy s umělými plošinami (Křivánek 2006, 315).

S amatérskými hledači kovů má své zkušenosti také J. Waldhauser, který prováděl výzkum na hradišti Hrada v Pojizeří. Tato lokalita byla soustavně ničena nelegální činností detektorářů od roku 1979. Amatérský badatel Vratislav Rudolf zde pečlivě procházel celé hradiště, místa nálezů však nelokalizoval a našel zde nejpočetnější soubor artefaktů. Druhý badatel Zdeněk Hrubý zde prováděl průzkumy detektorem kovů od roku 1992. V posledních letech se na toto místo sjížděli další amatérští anonymní jedinci, což vyústilo v neřešitelnou situaci a bylo nuceno provést „předstihový“ průzkum pomocí detektorů kovů za účasti archeologů. Mezi nálezy se objevil např. depot bronzových jehlic, které byly datovány do lužické kultury (Waldhauser 2007, 257 – 261).

Dalším příkladem takové lokality, kde amatérští badatelé nezákonně působili je lokalita poblíž Českého Heršláku na Českokrumlovsku. Zde byla v roce 2012 nebo 2011 pomocí detektoru kovů nalezena bronzová řecká

mince. O konkrétnějších nálezových okolnostech či případných nálezech z těchto nezákonných průzkumů nejsou žádné další informace. Mince nebyla autorům přístupná fyzicky²¹ a byla určena podle kvalitní fotografie (Fröhlich – John – Militký 2013, 123).

7.1.2. Příklady lokalit, kde archeologové a detektoráři spolupracují

Jedním z takových případů byl nález bronzových srpů z hory Kletečná v Českém středohoří, které pomocí detektoru kovů objevil, a následně odevzdal do příslušných rukou, pan Karel Novák 14. 3. 1999. Nalezené bronzové srpy patří mezi typické představitele pozdně bronzových srpů s jazykovitou rukojetí. Blízké paralely lze pro oba kusy hledat mimo západoevropskou oblast i ve Slezsku – známý depot z Karmina (Smrž – Blažek 2002, 791 – 792).

Dalším výzkumem pomocí detektorů kovů byl revizní průzkum polohy „Na Špičáku“ (okr. Karlovy Vary), který proběhl v roce 2008 na popud objevu tří bronzových artefaktů (dvou jazykovitých srpů a jedné sekerky se středovými laloky) amatérskými hledači (Chroustovský – Janíček 2009, 259 – 261). Průzkum se skládal z podrobného geodetického zaměření, pedologické sondáže, revizní sondy a průzkumu pomocí detektorů kovů (Prekop – Klsák – Krišťuf 2009, 270). Toho se účastnili pod dohledem archeologů amatérští hledači kovů. Každý nalezený artefakt byl prostřednictvím formuláře zdokumentován (jeho hloubka, charakter uloženiny, či další informace k průzkumu) a místo nálezů bylo zaměřeno pomocí totální stanice. Celkem bylo pomocí detektorů kovů nalezeno 42 artefaktů, které bylo možno datovat mezi novověk až recentní období (Chroustovský – Janíček 2009, 261 – 264).

Dalším příkladem jakési poctivosti některých hledačů, je ochota nálezců depotu bronzových artefaktů nalezených v roce 2012 v údolí v Boskovické

²¹ Mince je dnes nezvěstná. Ražba byla údajně prodána prostřednictvím aukčního portálu Aukro.

brázdě, kteří artefakty odevzdali do místního muzea (Archeologové: Než s hledači pokladů bojovat, je lepší s nimi spolupracovat – Zprávy – Zpravodajství Brno – Česká televize (online)). Depot obsahoval dvě štítové spony na oděvy, dvanáct náramků, tři srpy a dláto (Nadšenci našli bronzový poklad, předali ho muzeu – Zprávy – Zpravodajství Brno – Česká televize (online)).

Zajímavým článkem je také práce O. Chvojky a P. Menšíka, kteří shrnují osm lokalit u řeky Lužnice, kde byla prováděna detektorářská činnost a ze kterých se separátní artefakty dostaly různým způsobem do rukou archeologa P. Menšíka. Jsou zde popsány dané artefakty, jejich nálezové okolnosti a také datace či jeho momentální uložení (viz Chvojka – Menšík 2009).

7.1.3. Dotazníkový průzkum týkající se vztahu archeolog vs. detektorář²²

Ke své diplomové práci jsem se rozhodl vytvořit dva jednoduché dotazníkové průzkumy²³ zaměřené na vztah mezi archeology a detektoráři kovů.

7.1.3.1 Úvod a cíle průzkumu

Tento malý projekt byl koncipován a následně zpracován jako součást diplomové práce na Katedře archeologie (dále jen KAR) Západočeské univerzity v Plzni. Rozhodl jsem se ne zcela tradičním způsobem získat aktuální data vlastním terénním sběrem pomocí dotazníků a jejich statistické vyhodnocení pak využít jako empirickou činnost ke zmíněné práci. Časově jsem si projekt rozvrhl tak, aby vypracování teoretických otázek, návržení způsobu sběru a zpracování dat bylo dokončeno do začátku letního semestru

²² Inspiraci jsem našel v dotazníkovém průzkumu Petra Květiny a Kláry Neumannové z Archeologických rozhledů (Květina – Neumannová 2009, 715 – 724) a v miniprůzkumu Luboše Chroustovského a Libora Janíčka (Chroustovský – Janíček 2013, 11 – 27).

²³ První dotazník je určen široké veřejnosti, druhý pak archeologické obci včetně studentů archeologie.

akademického roku 2013/2014. Empirická data byla získána v průběhu měsíců září, říjen, listopad a prosinec roku 2013, jejich celkové a uspokojivé zpracování bylo definitivně dokončeno v lednu 2014.

Hlavním cílem projektu bylo získání aktuálních a relevantních dat, která měla být součástí diplomové práce. Průzkum se nezaměřoval na znalosti a odborný přehled respondentů, ale převážně na subjektivní hodnocení dotázaných, jejich zkušenosti, postoje a názory.

Realizované dotazníkové průzkumy byly zaměřeny na komparaci názorů dvou hlavních dotazovaných cílových skupin, tedy široké veřejnosti a archeologické obce včetně studentů archeologie²⁴. Předpokládal jsem, že se budou projevovat výrazné rozdíly v názorech obou skupin.

7.1.3.2 Teoretické předpoklady a otázky

V první řadě jsem předpokládal, že dotazovaní budou ochotní spolupracovat a sdělovat takové informace, které budou pro můj výzkum smysluplné a relevantní. Posléze bylo mým záměrem sledovat názory, zkušenosti a aktivity dotazovaných v následujících základních oblastech:

- a) myšlenkové asociace ve vztahu archeolog/detektorář, popř. detektor kovů;
- b) osobní zkušenosti s detektory kovů;
- c) reflexe prezentovaných výsledků práce detektorářů a ochrana kulturního dědictví;
- d) obecné názory na význam detektorů kovů při výuce na vysokých školách.

²⁴ Odpovědi od archeologů či studentů archeologie byly sbírány především v muzejních institucích či univerzitách, především pak z Katedry archeologie Západočeské univerzity v Plzni, Katedry historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a z Ústavu pro archeologii Fakulty filozofické Univerzity Karlovy v Praze.

Vzhledem k počtu získaných dotazníků (126 a 66) předpokládám také větší variabilitu odpovědí u dotazníků vyplněných veřejností.

7.1.3.3 Metody sběru a zpracování dat

Dotazník byl od počátku postaven jak na dotazování formou neosobního kontaktu s respondenty pomocí jednoduchého formuláře, který byl zasláný přes e – mail, sociální síť či jiné komunikační médium (většinou v případě široké veřejnosti), tak i na dotazování formou osobního kontaktu s respondentem (hlavně v případě profesionálních archeologů a studentů archeologie) či pomocí třetí osoby, která dotazník předložila dotazovanému. Při přímém kontaktu s dotazovaným jsem pokládal otázky a zapisoval odpovědi. Ve velmi častých případech však bylo výslovným přáním respondenta vyplnit dotazník vlastní rukou, což jsem samozřejmě umožňoval. Účastníci výzkumu byli požádáni o bezprostřední odpovědi, které nevyžadují žádné složité myšlenkové postupy.

Informace byly sbírány prostřednictvím jednoduchého online dotazníku na serveru Google, který byl omezen pro veřejnost na třináct (pro archeology jedenáct) stručných a jednoduše položených otázek. Důležitou roli hrála především minimální časová náročnost z hlediska dotazovaných. Při osobním kontaktu s dotazovanými bylo vyzkoušeno prakticky pouze univerzitní prostředí. Oslovování na ulici proběhlo v malém procentu případů.

Dotazník byl sestaven tak, aby se získala pokud možno široká škála názorů a odpovědí dotazovaných osob. Vzhledem k tomu nebyly ve sledovaných otázkách vytvořeny kategorie předem daných odpovědí, kromě

otázek typu ano/ne²⁵. U veřejnosti byla sledována také základní demografická data dotazovaných (věk, pohlaví, dosažené vzdělání a profese).

Získané odpovědi byly v původní formě uloženy do tabulek, které byly vytvořené v MS Excel. Shromážděná data byla ve velké míře nominálního nebo dichotomického charakteru, např. ano/ne, muž/žena. Numerické hodnoty byly nashromážděny pouze u otázky o věku dotazovaných. Data ze získaných odpovědí byla velmi kvalitativně odlišná a bylo tedy nutné je převést na obecnější nominální kategorie, které pak bylo možné vyhodnotit pomocí softwaru Statistica 10 a MS Excel. Výhoda tohoto přístupu tkví v tom, že je možné získat originální názory, které nejsou omezeny předem danými typy odpovědí. Respondenti také více zapojují svoje myšlení, vědomosti či zkušenosti. Naopak nevýhoda tohoto přístupu spočívá ve velmi pracné přípravě dat k následnému statistickému zpracování a v neposlední řadě riziku subjektivního pohledu autora při stanovení míry zobecnění odpovědí.

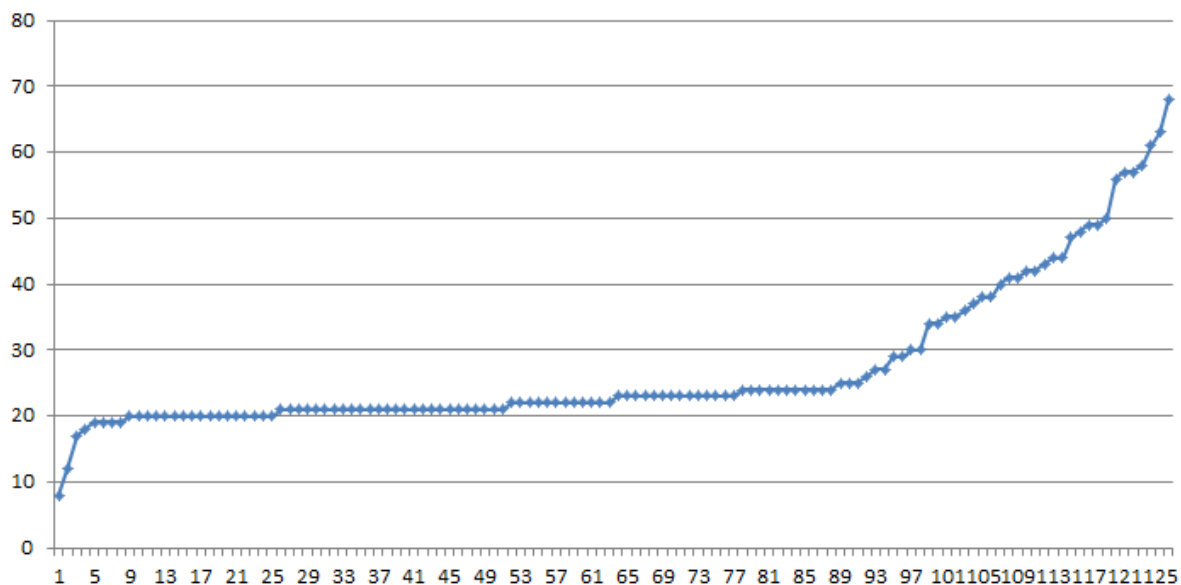
7.1.3.4 Výsledky

- **Charakteristika cílových skupin respondentů**

Celkem bylo dotázáno 192 respondentů ze dvou cílových skupin, veřejnosti (126) a archeologů (66). Věk respondentů z řad veřejnosti se v naprosté většině pohyboval v intervalu od 18 do 30 let. Nejstaršímu respondentovi bylo 68 let (Graf 2a). Průměrný věk činil 27,2 roku. Věk respondentů z řad archeologů byl nejčastěji mezi 20 a 30 roky. Nejstaršímu dotazovanému bylo v době získávání dat 59 let (Graf 2b) a průměrný věk dotazovaných archeologů byl 27 roků. Z hlediska pohlaví respondentů veřejnosti lze konstatovat, že je naprosto vyrovnané (Graf 3a) u archeologů převažují muži (53%) nad ženami (47%; Graf 3b).

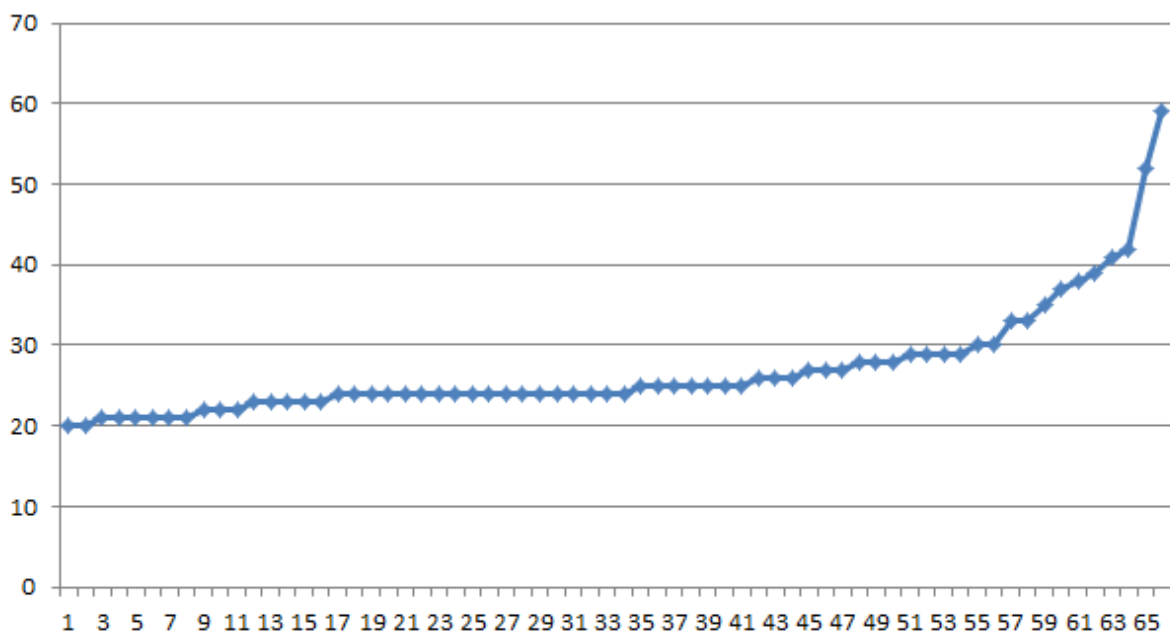
²⁵ V otázkách 7 a 8, respektive 4 a 5, bylo k předdefinované odpovědi ano/ne přiřazena ještě bližší specifikace

Věk respondentů (veřejnost)

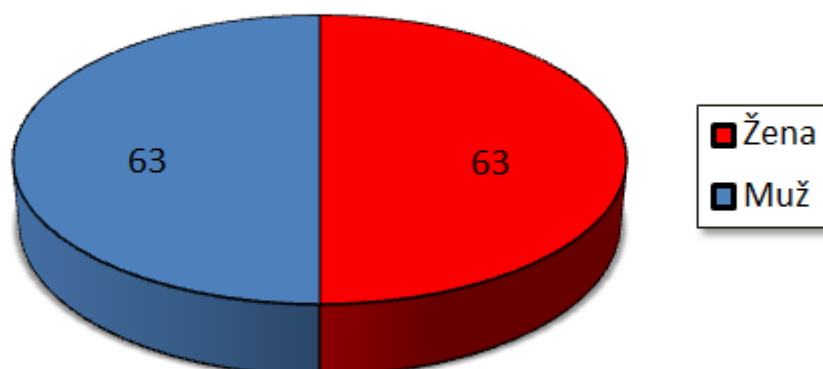
Graf 2a. Věk respondentů (veřejnost).

Věk respondentů (archeologové)

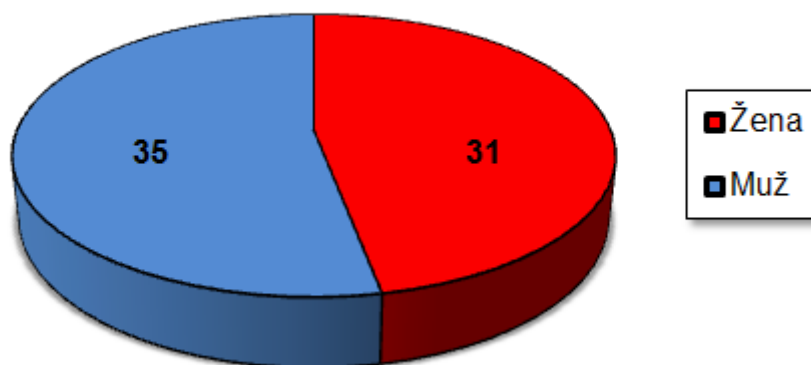
Graf 2b. Věk respondentů (archeologové).

Pohlaví respondentů (veřejnost)

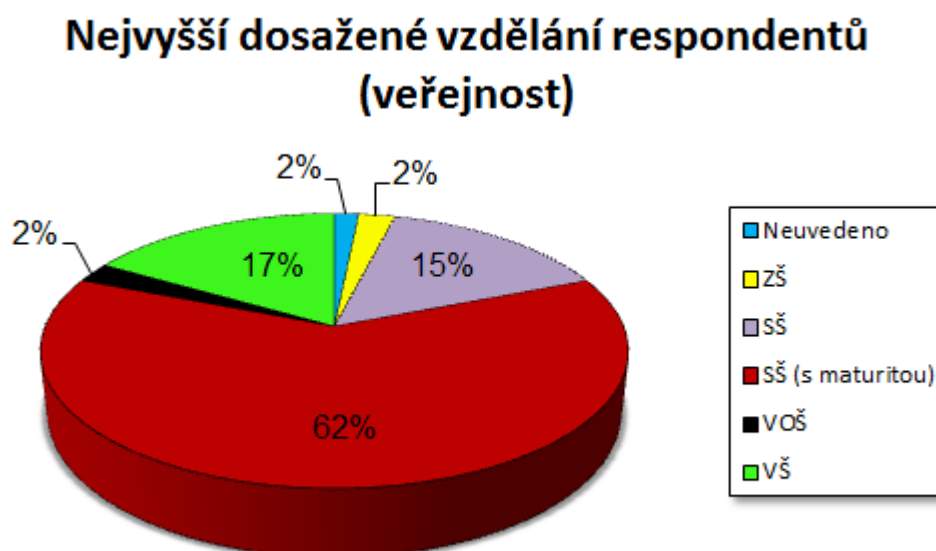
Graf 3a. Pohlaví respondentů (veřejnost).

Pohlaví respondentů (archeologové)

Graf 3b. Pohlaví respondentů (archeologové).

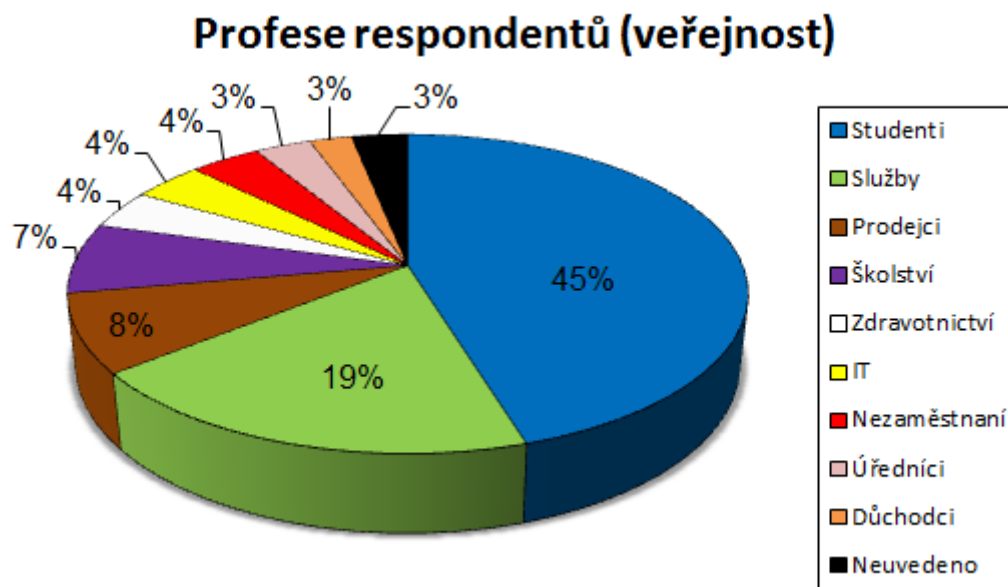
Na základě dosaženého vzdělání respondentů veřejnosti lze konstatovat, že převažují respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou (62%), po nich následují respondenti s vysokoškolským vzděláním (17%) a středoškolským bez maturity (15%). Respondenti s vyšším odborným vzděláním, dokončenou základní školou a respondenti, kteří neuvedli svoje vzdělání, byli zastoupeni shodně ve 2 % případů (Graf 4). Vzdělání respondentů z řad archeologů je určeno přijímacími podmínkami kladených při studiu na vysoké škole (dokončení střední škola s maturitou) a tudíž nebylo předmětem dotazování.

Graf 4. Nejvyšší dosažené vzdělání (veřejnost).

Následující graf představuje složení souboru respondentů z řad veřejnosti na základě uvedení jejich profese. Téměř polovina dotazujících (45%) byla z řad studentů. Další zastoupené skupiny představují lidé zaměstnaní ve službách (19%), jako prodejci (8%) či ve školství (7%). Další, avšak minimální zastoupení, mají lidé ve zdravotnictví, IT a nezaměstnaní (shodně 4%) a 3% dotazovaných bylo z řad důchodců, úředníků či svoje

zaměstnání nevedlo (Graf 5). Profese u archeologů taktéž nebyla předmětem dotazování.

Graf 5. Profese respondentů (veřejnost).

- **Srovnání názorů a zkušeností široké veřejnosti a archeologů či studentů archeologie**

V této části zveřejním výsledky průzkumu prostřednictvím otázek zařazených do celkem čtyř obecných bloků (viz výše; Tabulka 1). V každém bloku je uvedeno znění jednotlivých otázek, odpovědi široké veřejnosti doprovázené srovnáním se získanými daty od archeologů a studentů archeologie. Text je doprovázen grafy, které znázorňují odpovědi obou cílových skupin na danou otázku.

Blok	Otázka veřejnost	Otázka archeologové
A - Myšlenkové asociace ve vztahu archeolog/detektorář popř. detektor kovů	6, 9, 10	3, 6, 7
B - Osobní zkušenosti s detektory kovů	5, 7	4
C - Reflexe prezentovaných výsledků práce detektorářů a ochrana kulturního dědictví	8, 11	5, 8
D - Obecné názory na význam detektorů kovů při výuce na VŠ	12, 13	9, 10

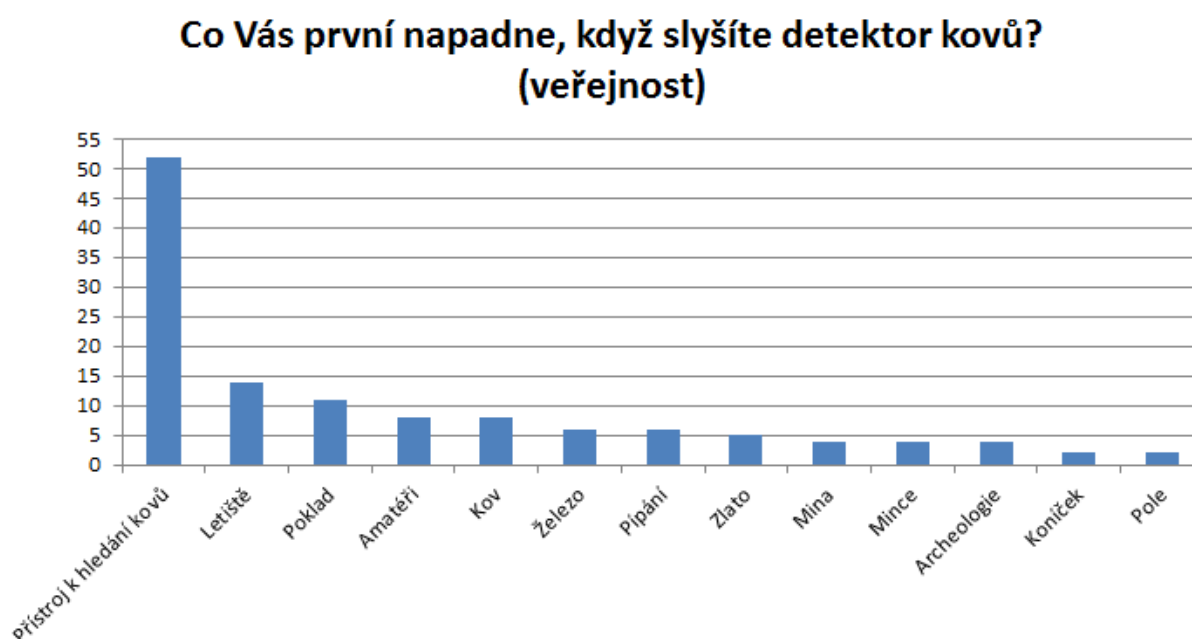
Tabulka 1. Seznam bloků a příslušných otázek.

A – Myšlenkové asociace ve vztahu archeolog/detektorář, popř. detektor kovů

V prvním bloku otázek jsem se pokusil vystihnout bezprostřední myšlenkové asociace dotazovaných v problematice vztahů archeolog vs. detektorář, popřípadě detektor kovů. V rámci tohoto bloku jsem položil nejvíce otázek, konkrétně tři: „Co Vás první napadne, když slyšíte slovo detektor kovů?“, „Jak by mohla probíhat spolupráce mezi archeology a detektoráři?“ a „Jaký je podle Vás hlavní důvod toho, že většina archeologů a detektorářů nespolupracuje?“. Respondenti mnohdy uváděli více než jednu odpověď, avšak hlavní význam jsem při zpracování udával prvně uvedenému – asociaci. Konkrétní asociace jsem následně rozřadil do kategorií, které byly v určitém vztahu a vyhodnotil jsem až tyto mnou uměle vytvořené kategorie. Na tři výše uvedené otázky odpověděli všichni respondenti (včetně odpovědi „nevím“, která byla u veřejnosti velice častá a vrhá to stín na vyhodnocené odpovědi, jelikož je statisticky nezanedbatelná, ale je to také názor).

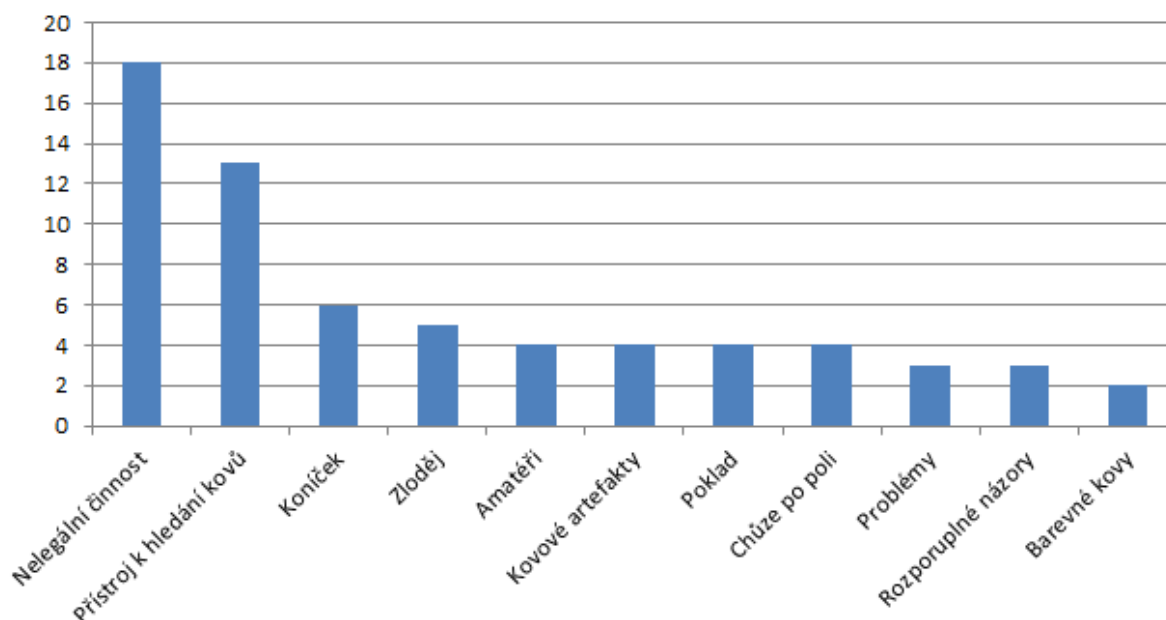
Široká veřejnost měla detektor kovů nejvíce spojený se samotným přístrojem k detekci kovů (41%), následuje asociace s letišťem, což s archeologií moc nekoresponduje (11%) či s pokladem (9%). Ostatní kategorie odpovědí se pohybují od hranice četnosti 6% směrem dolů (Graf 6a). Zde mne nepřekvapily žádné odpovědi zařazené do kategorií, menší údiv vyvolala jen odpověď související se zvukem, který detektor vydává – pípáním, které bylo v 6 případech (5% dotazníků). U archeologů a studentů archeologie

převládá asociace s nelegální činností (27%) a se samotným přístrojem k detekci kovů (20%), celkem 6 dotazovaných (9%) spojuje detektor kovů s koníčkem a 8% dotazovaných se zloději. Zbývající kategorie nepřesáhly hranici četnosti 6% (Graf 6b). Objevily se zde nové kategorie, např. „nelegální činnost“, „zloděj“, „chůze po poli“ či „rozporuplné názory“ a „problémy“. Naopak chyběly kategorie „železo“, „zlato“, „pípání“ či „mince“.

Graf 6a. Co Vás první napadne, když slyšíte detektor kovů? (veřejnost).

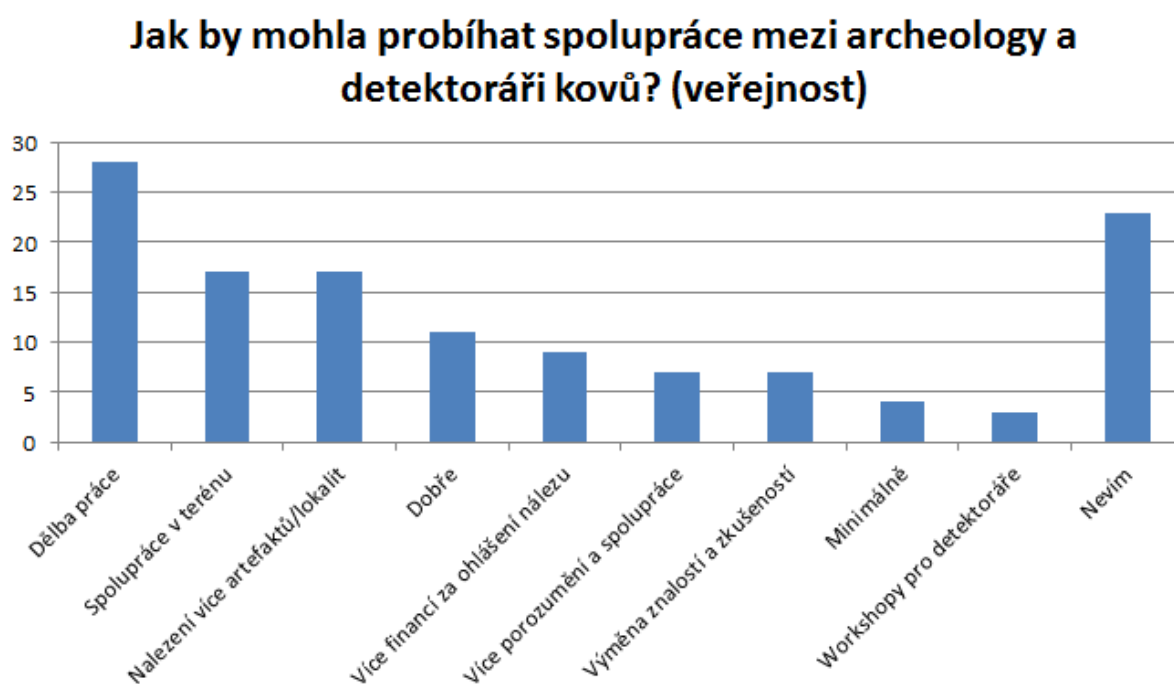
Co Vás první napadne, když slyšíte detektor kovů? (archeologové)

Graf 6b. Co Vás první napadne, když slyšíte detektor kovů? (archeologové).

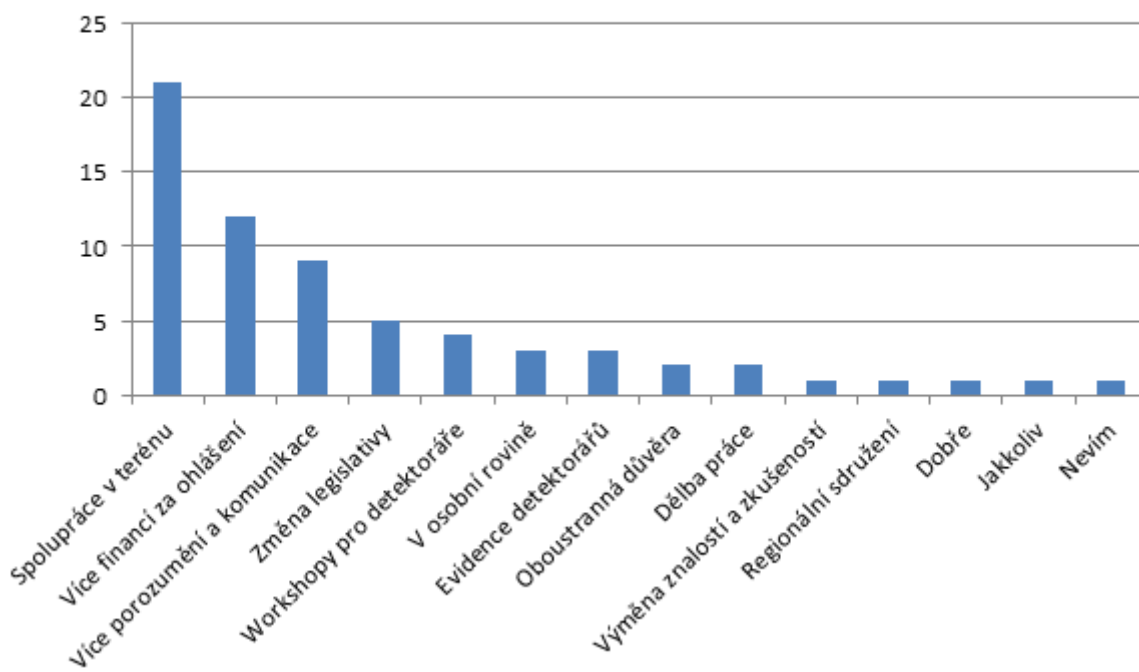
Spolupráci mezi archeology a detektoráři si 22% dotazovaných z řad veřejnosti představuje dělbou práce, další významná odpověď – spolupráce v terénu – je obsažena v 13% odpovědích. U této otázky jsem předpokládal většího zamyšlení, avšak 23 respondentů odpovědělo, že neví (což činí 18%), dalších 11% odpovědělo, že dobře. Obecně jsem čekal rozmanitější odpovědi, avšak i tohle považuji za úspěch. Kvitoval jsem myšlenku s využitím workshopů pro detektoráře, což vyplnily 2% respondentů (Graf 7a). Archeologové si spolupráci nejčastěji (32%) představují spoluprací v terénu, kdy by detektorář pracoval pod jejich vedením. Dalšími možnostmi spolupráce by bylo více financí za ohlášení nálezů (popřípadě větší sankce za neohlášení) v 18% či více porozumění a vzájemná komunikace mezi

archeology a detektoráři (14%). Další kategorie mají zastoupení 8% a méně. Mezi takové patří workshopy pro detektoráře, evidence detektorářů či oboustranná důvěra. Mezi vyplněnými dotazníky se také našly odpovědi „dobře“, „jakkoliv“ a „nevím“ (shodně v1,5%) což mi přijde na kvalifikovanost dotazovaných celkem neuspokojivá odpověď (Graf 7b).

Graf 7a. Jak by mohla probíhat spolupráce mezi archeology a detektoráři kovů? (veřejnost).

Jak by mohla probíhat spolupráce mezi archeology a detektoráři kovů? (archeologové)

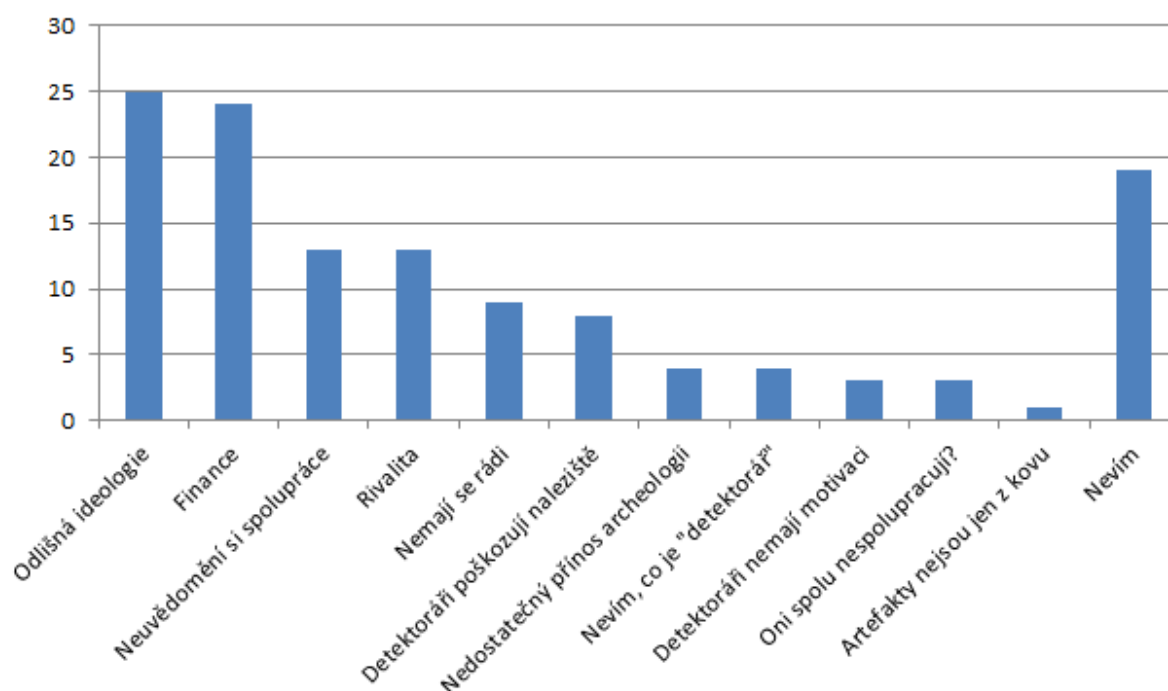

Graf 7b. Jak by mohla probíhat spolupráce mezi archeology a detektoráři kovů? (archeologové).

Široká veřejnost si myslí, že mezi hlavní důvody, proč většina archeologů s detektoráři nespolupracuje, patří odlišná ideologie (20%) a finanční stránka věci (19%). Další důvodem by mohla být rivalita či neuvědomění si možné spolupráce (shodně 10%). Devět z dotazovaných (7%) si myslí, že se prostě jen nemají rádi. Ostatní kategorie mají zastoupení 6% a menší. U této otázky je opět vysoká míra zastoupení odpovědi nevím – celých 15%. Chtěl bych ještě zmínit odpověď „nevím, co je detektorář“ (3%), což mě pobavilo, jelikož dotazník se týká archeologů a detektorářů a dotyční tedy netuší, co vyplňují. Obecně vzato jsem u této otázky zaregistroval daleko více rozmanitých odpovědí než u té předešlé (Graf 8a). Archeologové a studenti

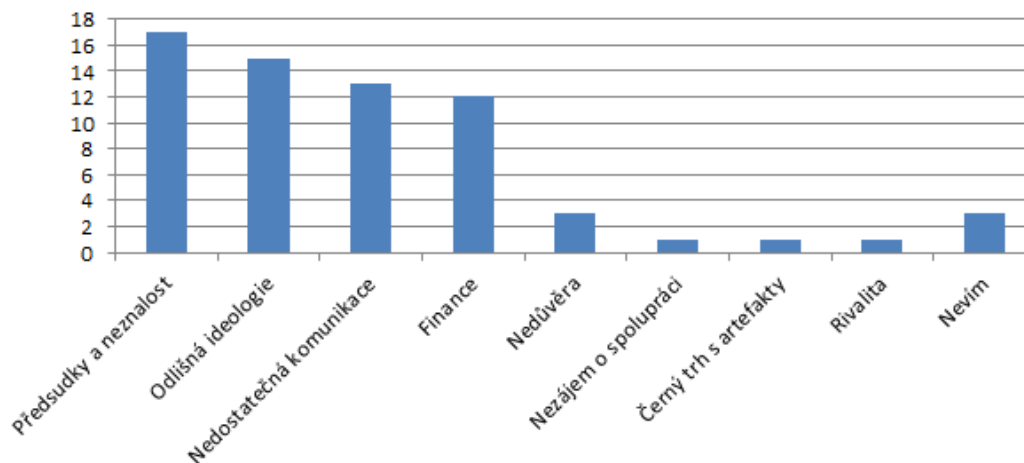
archeologie měli daleko méně rozmanité odpovědi, avšak podle očekávání více věcné. Jako hlavní problémy nespolupráce označují předsudky a neznalost (26%), odlišnou ideologii (23%), nedostatečnou komunikaci (20%) a finance (18%). Další kategorie odpovědí nemají více než 5,5% zastoupení. Jedná se o nedůvěru, nezáměr o spolupráci, rivalitu či podporování černého trhu s artefakty ze strany detektorářů. Menší zklamání proběhlo u sčítání odpovědí „nevím“, která byla zastoupena v 4,5% (Graf 8b).

Jaký je podle vás hlavní důvod toho, že většina archeologů a detektorářů spolu nespolupracuje? (veřejnost)

Graf 8a. Jaký je podle Vás hlavní důvod toho, že většina archeologů a detektorářů spolu nespolupracuje? (veřejnost).

Jaký je podle Vás hlavní důvod toho, že většina archeologů a detektorářů spolu nespolupracuje? (archeologové)

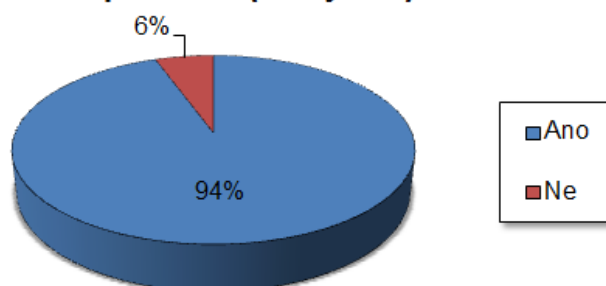
Graf 8b. Jaký je podle Vás hlavní důvod toho, že většina archeologů a detektorářů spolu nespolupracuje? (archeologové).

B - Osobní zkušenosti s detektory kovů

Do tohoto bloku spadají dvě následující otázky: „Víte, co je detektor kovů?“ a „Máte osobní zkušenosti s detektorem kovů či detektorářem?“. Otázka první je definovaná pouze pro širokou veřejnost, jelikož předpokládám, že archeologové a studenti tohoto oboru by měli vědět, co detektor kovů představuje.

Celkem 94% respondentů z řad veřejnosti uvedlo, že ví, co je detektor kovů (Graf 9). Před vyhodnocením otázek jsem předpokládal, že kladná odpověď by se mohla objevovat v přibližně 90%, což se tedy splnilo. Jak jsem uvedl výše, totožná otázka nebyla v dotazníku archeologů zahrnuta.

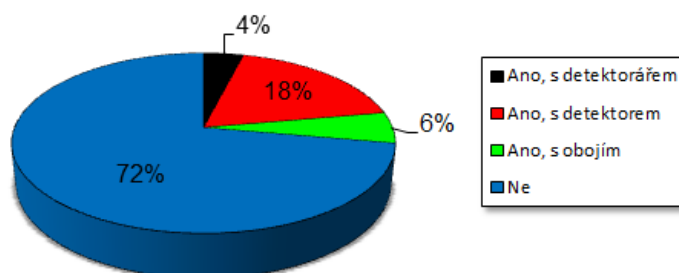
Víte, co je detektor kovů a k čemu se používá? (veřejnost)

Graf 9. Víte, co je detektor kovů a k čemu se používá? (veřejnost)

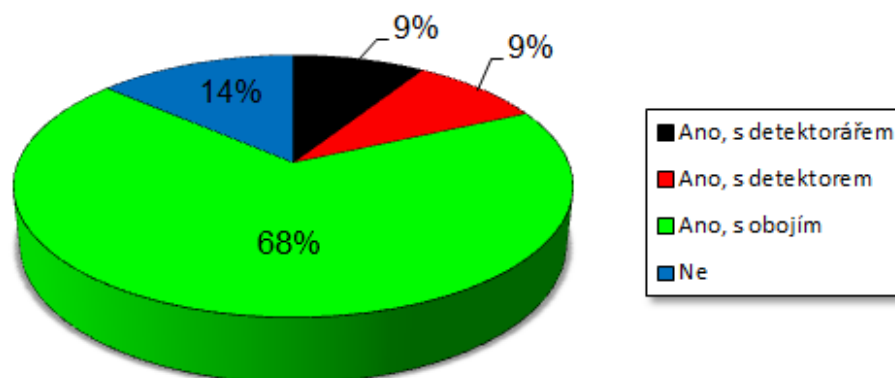
Na otázku ohledně osobních zkušeností odpovědělo celkem 18% dotazovaných z řad veřejnosti, že mají zkušenosti s detektorem kovů, 4% mají zkušenosti s detektorářem a dalších 6% má zkušenosti s obojím. Na tuto otázku tedy odpověděla kladně přibližně čtvrtina respondentů z řad veřejnosti (konkrétně 28%). Zbývající část (72%) nemá žádné zkušenosti s detektorem či detektorářem (Graf 10a). U archeologů a studentů jsem předpokládal daleko bohatší zkušenosti. Přesto se našlo 14% respondentů, kteří uvedli, že nemají žádnou zkušenost s detektory či detektoráři. Celkem 68% dotazovaných uvedlo, že mají zkušenost jak s detektorem kovů, tak s detektorářem. Zkušenosti s detektorem a zkušenosti s detektorářem uvedlo shodně 9% respondentů (Graf 10b).

Máte osobní zkušenosti s detektorem kovů či detektorářem? (veřejnost)

Graf 10a. Máte osobní zkušenosti s detektorem kovů či detektorářem? (veřejnost)

Máte osobní zkušenosti s detektorem kovů či detektorářem? (archeologové)

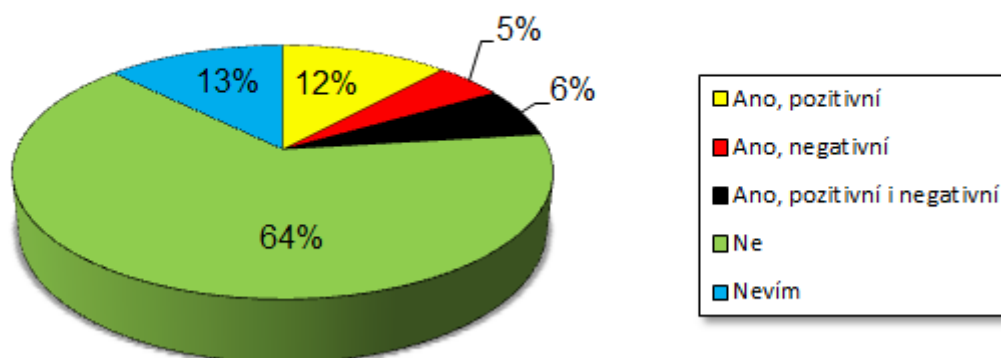
Graf 10b.Máte osobní zkušenosti s detektorem kovů či detektorářem? (archeologové)

C - Reflexe prezentovaných výsledků práce detektorářů a ochrana kulturního dědictví

V rámci tohoto bloku jsem položil dvě otázky a sice: „Zaregistroval/a jste v poslední době nějaké zprávy o detektorářích?“ a „Jakým způsobem by se dalo zamezit vykrádání lokalit?“.

Na první otázku odpovědělo kladně celkem 23% všech respondentů, 13% odpovědělo, že neví a zbylých 64% uvedlo, že v poslední době neregistrovali žádné zprávy o činnosti detektorářů (Graf 11a). U této otázky byly připraveny pomocné kategorie pro odpověď ano, konkrétně pozitivní (15 respondentů), negativní (6 respondentů) či pozitivní i negativní (8 respondentů).

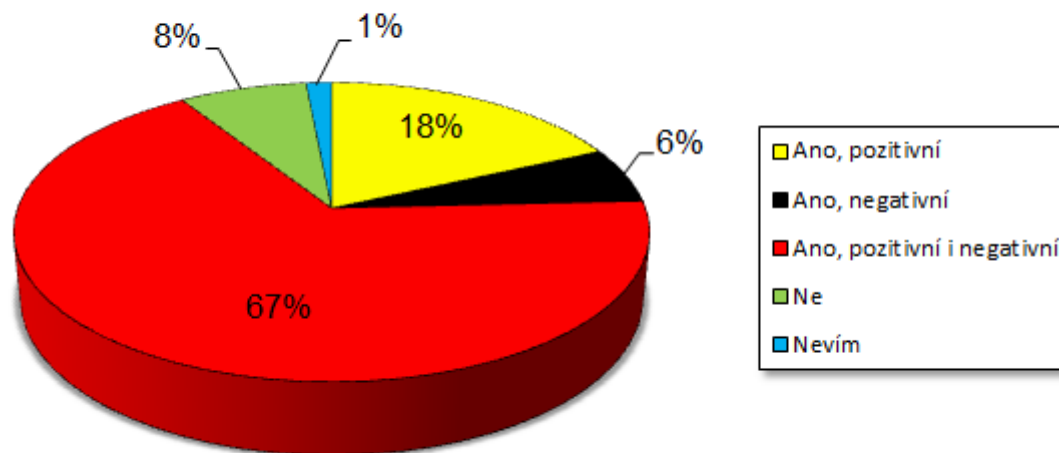
Zaregistroval/a jste v poslední době nějaké zprávy o detektorářích? (veřejnost)

Graf 11a.Zaregistroval/a jste v poslední době nějaké zprávy o detektorářích? (veřejnost)

S předpokladem diametrálně odlišných výsledků u dotazníků vyplněných archeology jsem se jal je vyhodnocovat. A výsledky mi daly za pravdu. Téměř všichni, konkrétně 91% dotazovaných archeologů, odpovědělo na otázku kladně, 8% se vyjádřilo záporně a 1% dotazovaných odpovědělo, že neví. V pomocných kategoriích u odpovědi ano se měla situace tak, že 67% respondentů zaregistrovalo pozitivní i negativní zprávy o činnosti detektorářů, 18% zaregistrovalo zprávy pozitivního charakteru a 6% dotazovaných negativního charakteru (Graf 11b).

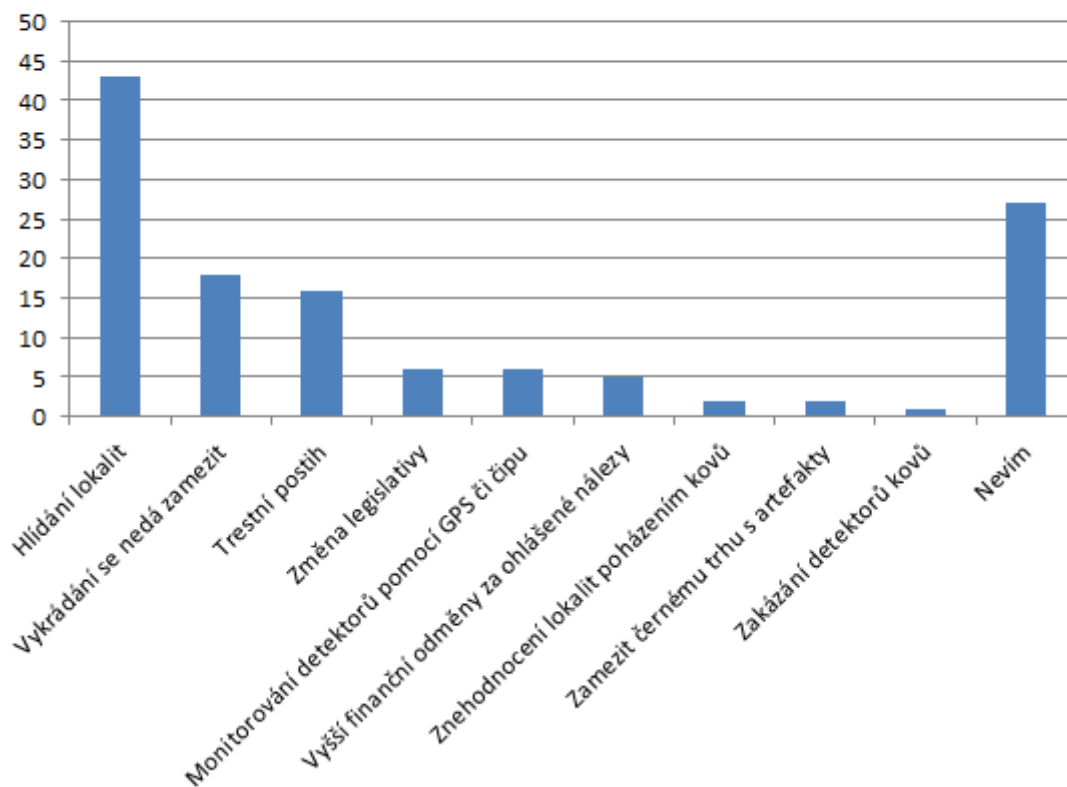
Zaregistroval/a jste v poslední době nějaké zprávy o detektorářích? (archeologové)

Graf 11b. Zaregistroval/a jste v poslední době nějaké zprávy o detektorářích? (archeologové)

Odpovědi na další otázku týkající se možného způsobu zamezení vykrádání lokalit mne velice zajímaly. Nutno podotknout, že výsledky jsou asi nejvíce variabilní a některé odpovědi by stály za prostudování. U veřejnosti jsem podle odpovědí vytvořil 10 kategorií odpovědí (u archeologů celkem 11). Mezi nejfrekventovanější názor na zamezení vykrádání lokalit patří jejich hlídání (34%). 14% dotazovaných si myslí, že vykrádání se zamezit nedá a 13% by zamezení vykrádání vidělo díky velkým trestním postihům. Mezi odpovědi se dostalo také na monitorování detektorů kovů pomocí čipu či GPS (5%) či znehodnocení lokality poházením kovů (2%). Jeden z dotazovaných by dokonce detektory kovů striktně zakázal. U této otázky se opět objevil nešvar odpovědi nevím, která byla zaznamenána u 27 respondentů, což odpovídá 21% (Graf 12a).

Jakým způsobem by se dalo zamezit vykrádání lokalit? (veřejnost)

Graf 12a. Jakým způsobem by se dalo zamezit vykrádání lokalit? (veřejnost)

U archeologů a studentů archeologie se objevily podstatně konstruktivnější názory. Abych zveřejnil ten, který mě osobně zaujal nejvíce, tak zmíním fotopasti, které nejsou závratně nákladné a navíc se dají i půjčit, což značně snižuje pořizovací náklady. Mezi nejčastější názory archeologů však patřila změna legislativy (23%), osvěta (18%) či to, že vykrádání lokalit je neřešitelný problém (17%). Zazněly také apely na vyšší trestní postihy (12%), regulovanou spolupráci (6%), monitorování detektorů (4,5%) či zvýšení jejich

cen (3%). Odpověď nevíím nezazněla ani jednou, což považuji za pozitivní (Graf 12b).

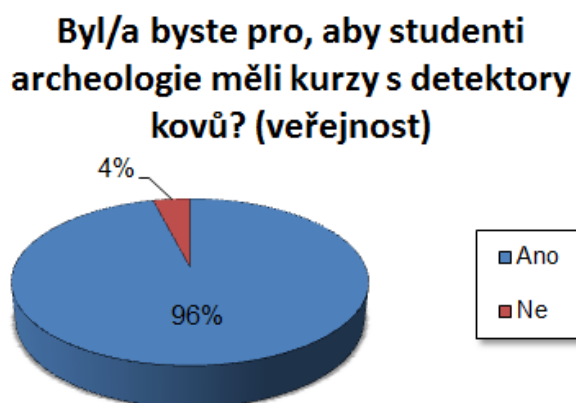
Graf 12b. Jakým způsobem by se dalo zamezit vykrádání lokalit? (archeologové)

D - Obecné názory na význam detektorů kovů při výuce na vysokých školách

V posledním bloku D jsem zjišťoval obecné názory respondentů na využívání detektorů kovů při výuce na vysokých školách. V rámci bloku byly položeny dvě otázky: „Byl/a byste pro, aby studenti archeologie měli kurzy s detektory kovů?“ a „Odůvodněte odpověď na otázku týkající se zavedení kurzů s detektory kovů na VŠ“.

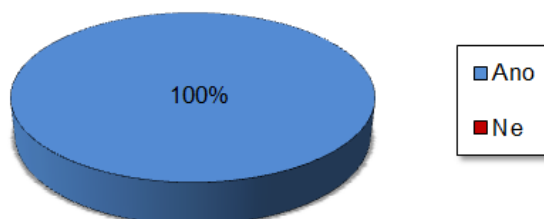
První otázka týkající se kurzů detektorů na vysokých školách byla nejvíce jednotnou otázkou z celého dotazníku. Respondenti z řad veřejnosti odpověděli kladně v 96%. Pouze 4% si myslí, že výuka s detektory kovů je

zbytečná a na vysoké školy nepatří (Graf 13a). V řadách archeologů a studentů archeologie byly odpovědi naprosto jednostranné. Celých 100% si myslí, že kurzy s detektory by měly mít ve výuce na vysokých školách své místo (Graf 13b).

Graf 13a. Byl/a byste pro, aby studenti archeologie měli kurzy s detektory kovů? (veřejnost)

Byl/a byste pro, aby studenti archeologie měli kurzy s detektory kovů? (archeologové)

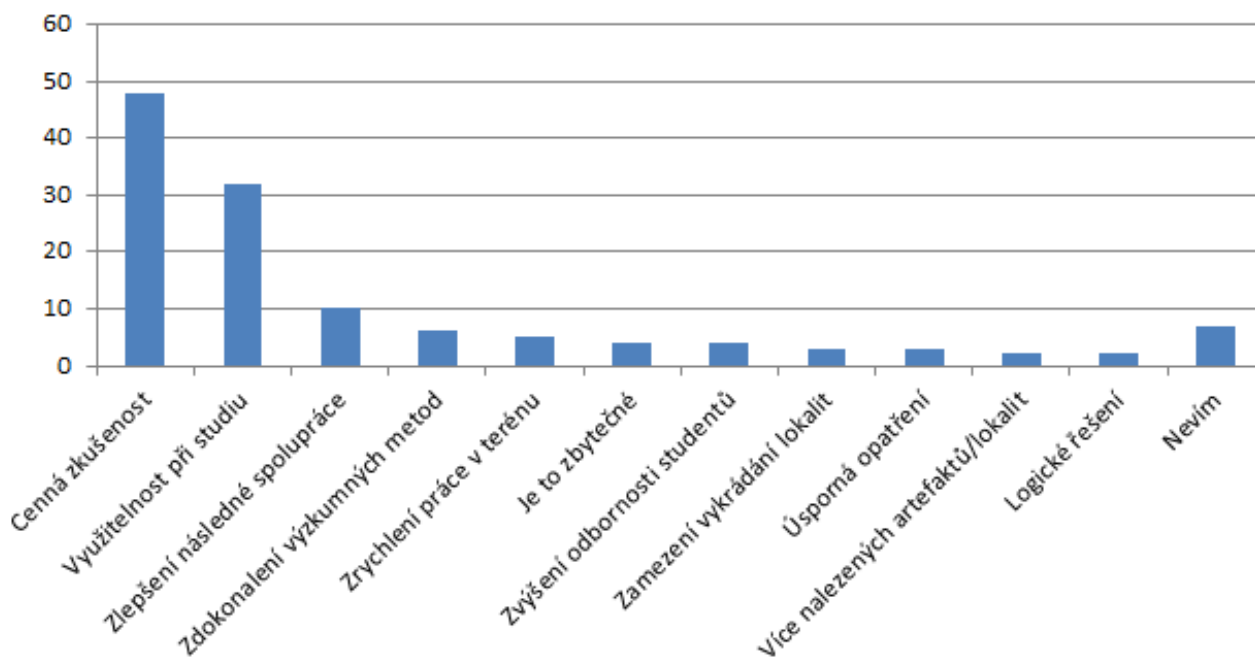

Graf 13b. Byl/a byste pro, aby studenti archeologie měli kurzy s detektory kovů? (archeologové)

Následující otázka je jakousi podkategorií otázky předešlé, jelikož vyzývala respondenty, aby odůvodnily své odpovědi na předešlou otázku.

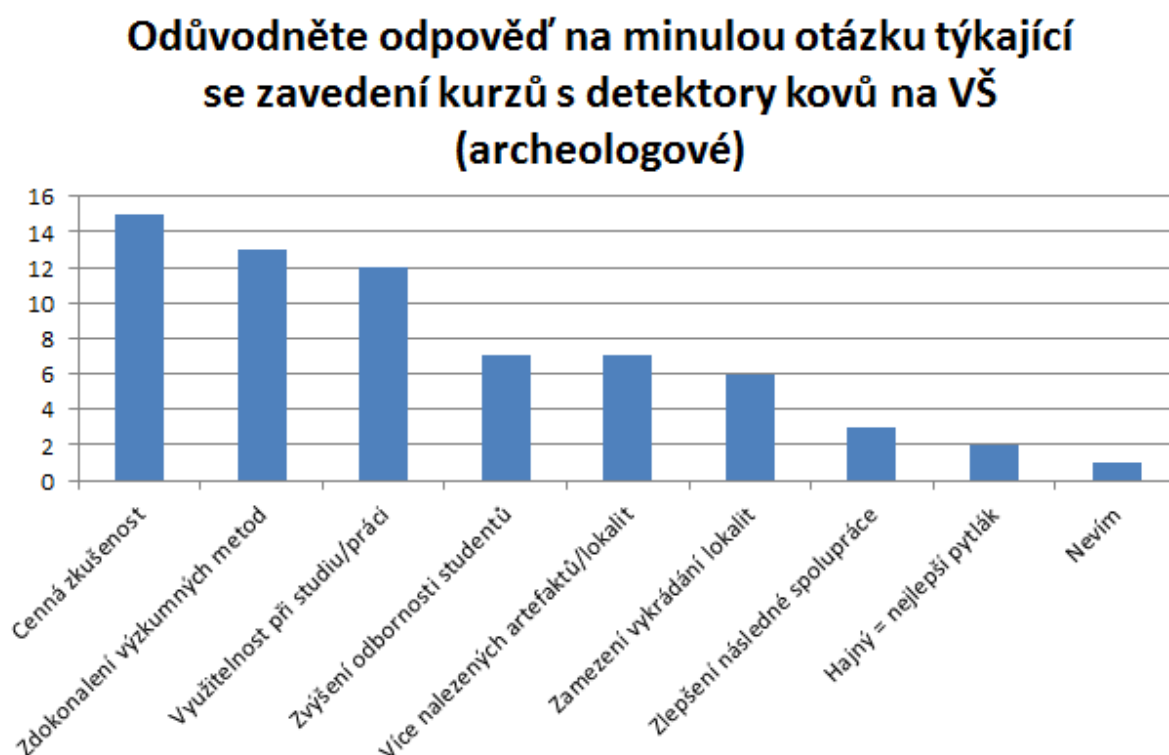
Široká veřejnost nejčastěji argumentovala tím, že by to byla pro studenty cenná zkušenost (38%) či to využijí při studiu (25%). Další odpovědi, jako zlepšení následné spolupráce, zrychlení spolupráce v terénu, zvýšení odbornosti studentů atd. bylo zastoupeno v méně než 8%. Podle odpovědi, že je to zbytečné (3%) lze také vyčíst, že odpověď na předešlou otázku byla záporná. Zbýlé procento se vměstnalo ke klasické odpovědi nevím, kterou použilo 7 respondentů (Graf 14a).

Odůvodněte svoji odpověď na otázku týkající se zavedení kurzů s detektory kovů na VŠ (veřejnost)

Graf 14a. Odůvodněte svoji odpověď na otázku týkající se zavedení kurzů s detektory kovů na VŠ (veřejnost)

Respondenti z řad archeologů a studentů archeologie se shodli s veřejností a na první místo přiřadili podle četností odpovědí cennou zkušenost pro studenty (23%). Druhé místo zaujalo zdokonalení výzkumných metod (20%) a na třetím je využitelnost při studiu, popřípadě zaměstnání (18%). V sedmi dotaznících (11%) se objevuje odpověď zvýšení odbornosti studentů a možné nalezení více lokalit, popřípadě artefaktů. Jako zajímavou a svéráznou odpověď bych rád zmínil tu, kde se respondenti vyjadřují (byli celkem dva), že hajný by měl být také nejlepší pytlák (Graf 14b).

Graf 14b. Odůvodněte odpověď na minulou otázku týkající se zavedení kurzů s detektory kovů na VŠ (archeologové)

- **Celková charakteristika získaného souboru dat a obecné porovnání obou cílových skupin respondentů**

Výsledný soubor 192 vyplněných dotazníků od respondentů se vyznačoval velmi vysokou variabilitou (zvláště u některých otázek), ale také různou kvalitou. Odpovědi široké veřejnosti se většinou vyznačovaly stručnou odpovědí, zatímco u strany archeologů byla snaha o vyjádření myšlenek daleko větší. Velký problém při zpracování výsledků představovaly odpovědi nejednoznačné či nejasně formulované. Problém také vyvstal u vypsání více odpovědí naprosto odlišného charakteru u jedné otázky. V tomto případě jsem vybíral odpověď první. Občas se vyskytla nějaká odpověď, která nesouvisela s položenou otázkou, nýbrž s otázkou, která byla uvedena v další části průzkumu.

Souhrnný přehled odpovědí na všechny otázky obsažené v dotaznících znázorňuje přiložená tabulka. V prvním sloupci zleva jsou uvedeny sledované demografické proměnné (věk, pohlaví, vzdělání a profese) a čísla otázek. V následující oblasti „Odpověděli“ jsou uvedeny počty respondentů, kteří na danou otázku odpověděli. V oblasti „Odpověď ano“ jsou uvedeny četnosti kladných odpovědí a v oblasti „Odpověď ne“ uvedeny četnosti záporných odpovědí. V poslední oblasti „Odpověď nevím“ jsou uvedeny počty odpovědí typu „nevím“. Značka „x“ označuje pole, ve kterých nelze z logických důvodů hodnoty vyplnit. Značka „/“ označuje pole, kdy otázka nebyla položena ve sledované cílové kategorii respondentů (viz Tabulka 2).

Otázka	Odpověděl		Odpověď "ano"		Odpověď "ne"		Odpověď "nevím"	
	Veřejnost	Archeologové	Veřejnost	Archeologové	Veřejnost	Archeologové	Veřejnost	Archeologové
Věk	126	66	x	x	x	x	x	x
Pohlaví	126	66	x	x	x	x	x	x
Vzdělání	126	/	x	x	x	x	x	x
Profese	126	/	x	x	x	x	x	x
1	126	/	119	/	7	/	0	/
2	126	66	x	x	x	x	0	0
3	126	66	35	57	91	9	x	x
4	126	66	29	60	81	5	16	1
5	126	66	x	x	x	x	23	1
6	126	66	x	x	x	x	19	3
7	126	66	x	x	x	x	27	0
8	126	66	121	66	5	0	0	0
9	126	66	x	x	x	x	8	1
Celkem	1638	660	304	183	184	14	93	6

Tabulka 2. Celková charakteristika souboru získaných odpovědí na všechny.

Ze zveřejněných údajů v tabulce vyplývá, že ochota bezplatně odpovídat je naprosto vyrovnaná u veřejnosti i archeologů. Z celkem 2298 možných odpovědí jsem získal přesně 2298, tedy neobjevil se ani jeden respondent, který by jakkoliv neodpověděl na otázku v průzkumu. Za největší neúspěch tedy považuji neeliminování odpovědi „nevím“, zejména u veřejnosti, která takto odpovídala celkem 93x, zatímco archeologové pouze 6x.

7.1.3.5 Diskuze výsledků

Na základě získaných zkušeností jsem vyzoroval rozdíl v kvalitě odpovědí u distribuce průzkumu – přímé dotázání či rozeslání pomocí internetu. Dotazování mluvenou řečí je pro respondenta srozumitelnější, více osobní a vede k zamyšlení a získání smysluplnější odpovědi. Tuhle formu dotazování jsem aplikoval ve větší míře na archeology a studenty archeologie, ačkoliv si zpětně uvědomuji, že daleko lepší by byl takový kontakt s většinou

široké veřejnosti. Dotazníky byly tedy taktéž přikládány k elektronickému vyplnění či tištěné podobě. O elektronickém vyplnění mohu napsat akorát to, že vyzvané osoby měly tendenci odkládat vyplnění na pozdější dobu. U tištěných dotazníků mohli respondenti jakoukoliv nejasnost konzultovat, avšak ve většině případů se tak nedělo, což podle některých odpovědí (lehkomyslná, odpověď na jinou otázku či odbyta odpověď nevím) byla chyba. Celkově bych mohl tvrdit, že veřejnost nemá obširný přehled o problematice detektorářů v archeologii a naopak archeologové dotazník vyplňovali se snahou „vydat ze sebe to nejlepší“.

Dále bych chtěl prezentovat ochotu dotazovaných. Veřejnost, která byla vyzvána pomocí internetových dotazníků. Sice vyplnění oddalovala, ale téměř ve všech případech (při vyzvání konkrétního člověka) k tomu došlo. U sběru dat na ulici nebyla ochota tak vysoká, ale neseťkal jsem se s vysloveně negativními reakcemi. Mojí strategií bylo hned v úvodu co nejrychleji uvést, že dotazník je výstupem mé diplomové práce, je zcela anonymní a jeho vypracování bude trvat minimum času. Po tomto tvrzení se většina respondentů vyslovila k vyplnění. U archeologů a studentů archeologie jsem neměl sebemenší problém a setkal jsem se s obdivnými reakcemi a otázkami, jestli již jsou data vyhodnocena a jak vypadají výsledky.

Zajímavým tvrzením by byla možná odlišnost odpovědí některých respondentů, ovlivněná specifickým prostředím dotazování (na ulici, v knihovně, v klidu doma atd.). Podle mého úsudku byl významným faktorem podílejícím se na výsledku každého dotazníku také čas, který respondentovi strávil nad jeho vyplněním. Přesný limit dotazníku nijak udáván nebyl, průměrný čas dotazníku trval cca 5 – 7 minut.

Zajímavým zjištěním bylo také třídění zpráv o detektorářích mezi pozitivní a negativní. Leckdy respondenti přetlumočili zprávu o činnosti těchto

hledačů, kterou viděli v televizi či četli v novinách, a následně se ptali, zda je to pozitivní či negativní. Toto zjištění mě utvrdilo v názoru, že chybí daleko větší osvěta a zapojení veřejnosti do ochrany kulturního dědictví, když se lidé musí ptát, zdali je (v některých případech prokazatelné) pustošení archeologických památek pozitivního či negativního charakteru.

7.1.3.6 Závěrem dotazníku

Jako mezní počty získaných dotazníků jsem si stanovil neoficiální hranici sto pro veřejnost a padesát pro archeology, což se mi podařilo naplnit. K dalším předem stanoveným cílům lze konstatovat, že se mi podařilo získat informace, které dostatečně slouží k demonstraci vztahu archeolog vs. detektorář v České republice, ačkoliv získaný soubor dat samozřejmě nelze považovat za dostatečně reprezentativní vzorek názorů obou cílových skupin. Výsledky však mohou rozšířit úvahy na toto téma. Obecně jsem čekal výsledky na nižší úrovni, než se nakonec jeví. I široká veřejnost dokázala reagovat se zaujetím a některé odpovědi mohou být konstruktivní²⁶. Za velmi důležitý výsledek dotazníku považuji, kromě nabytých zkušeností s tímto druhem empirického výzkumu, také to, že oslovení potenciaální respondenti byli ochotni se podělit o své názory a zkušenosti.

Rozsáhlejší diskuzi o výsledcích a následné interpretaci již ponechávám na samotných čtenářích této práce.

7.2. Stavební, těžební a zemědělské práce (Obr. 28 – 30).

Současný rozvoj průmyslových zón, silničních komunikací či nákupních center a podobných staveb devastuje krajinu a archeologické památky ve velkém měřítku. Právě díky těmto aktivitám se v dnešní době provádí z velké většiny záchranné archeologické výzkumy (Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka

²⁶ Samozřejmě zde najdete výrazně mnoho odpovědí, které můžeme zařadit do kategorie odpadů.

2009, 163). Již v minulosti bylo důvodem k záchraně archeologických památek provedení záchranných výzkumů (viz kap. 4).

Při takovýchto pracích jsou ničeny zejména zaniklé středověké a novověké vesnice, mohylníky, hradiště a tvrze, jejichž relikty jsou v terénu mnohdy nepostřehnutelné. V těchto situacích leží díl odpovědnosti také na samotných profesionálních badatelích, kteří o těchto ohrožených lokalitách neinformují příslušné úřady, např. lesní správu apod. (Baierl 2010,12).

Záchranných archeologických výzkumů vynucených stavbou jsem se účastnil i já sám. Jednalo se např. o výzkum v Jízdecké ulici v Plzni v létě 2011, kde dnes již plně finišují stavební práce na novém divadle. Kromě keramických zlomků byla objevena část unikátního dřevěného vodovodu z novověku a také tři studny (Na místě budoucího divadla byla krátce i pošta – Plzeňský deník (online)). Druhým byl archeologický výzkum u Kyšic (okr. Plzeň – město) na podzim 2013, na místě budoucího železničního koridoru. Zde byly zachyceny pravěké lokality včetně několika žárových hrobů, patrně z doby bronzové či neolitu (Práce na koridoru stojí, archeologové tam našli žárové hroby i střepy – iDNES.cz (online)).

V lesním prostředí se dá nalézt mnoho reliktnů, které mohou s archeologií úzce souviset. Takovými relikty mohou být mohylová pohřebiště, úvozové cesty, valová opevnění či příkopy, erozní rýhy, sakrální objekty či tvrziště aj. (Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka 2009, 176).

Mezi mohylová pohřebiště, která byla porušena v lesním prostředí, patří mohylník ze střední doby bronzové u Poběžovic (okr. Domažlice), který byl zdevastován přímo těžaři při kácení stromů. Toto pohřebiště je svým historickým významem unikátní, avšak na to těžaři nedbali a po mohylníku zbyly jen rozvaliny (Těžaři zničili vzácnou památku. Pohřebiště z doby bronzové – 5plus2.cz (online)). Těžbou dřeva byl také poničen smírčí kříž

z roku 1666 u obce Staré Křečany (okr. Děčín), kde o něj zavadil jeden z těžkých strojů a poničil jeho horní část (Lesáci zničili vzácný smírčí kříž, poškození bude znát i po opravě – iDNES.cz (online)). K ničení může docházet i pouhým dobýváním pařezů či vývratů. Tato činnost se děje do dnes. V minulosti o ní informoval B. Dubský, kterému tuhle činnost potvrdili místní občané. Jednalo se o rozkrádání hradiště u Strakonice či Hradce u Řepice (Dubský 1926d, 232 – 233).

Co se týká zemědělství, tak hlavní činností, která ohrožuje archeologické lokality je hluboká orba. Na povrch ornice se díky erozi půdy či povětrnostním vlivům dostávají výplně objektů s keramickými, kostěnými či kovovými artefakty. Kvůli hluboké orbě tak zmizelo nespočetně mohylových náspů či valových útvarů. Na druhou stranu nám orba umožňuje jeden druh nedestruktivní archeologické prospekce, kterou jsou povrchové sběry (Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka 2009, 171).

8. ORGANIZACE V ČESKÉ REPUBLICĚ

Tato kapitola se věnuje několika organizacím, které jsou buď zcela amatérské, nebo ve velké míře spolupracují s amatérskými badateli a zájemci o obor a také je přijímají za své členy. U každé organizace je zmíněn její vznik, zaměření a její odborná činnost. V neposlední řadě je zmíněno, zda organizace vydává o svých aktivitách nějaké tištěné informace či pořádá pravidelná nebo nepravidelná kolokvia, přednášky či výlety po archeologických památkách.

8.1. Česká archeologická společnost (ČAS)

Česká archeologická společnost sdružuje zájemce o archeologii pravěku, klasického starověku, středověku i novověku, tedy všechny, kterým záleží na ochraně a záchraně archeologických památek na našem území.

Tato společnost byla založena v roce 1991 a je nástupkyní *Společnosti čsl. Prehistoriků* (1919), resp. *Československé společnosti archeologické při Československé akademii věd* (1956). Všichni členové společnosti (profesionální, amatérští i kolektivy) mají stejná práva a možnosti spolupracovat ve prospěch věci (*Česká archeologická společnost – úvod* (online)).

Sdružení má také několik pracovních skupin, např. *Odborná pracovní skupina experimentální archeologie ČAS*, která vznikla v roce 1999 ve středisku experimentální archeologie Villa Nova Uhřetová. Dále pak *Odborná pracovní skupina pro dějiny skla ČAS* či *Odborná pracovní skupina ČAS* (*Česká archeologická společnost – pracovní skupiny* (online)).

Česká archeologická společnost také každoročně pořádá informační kolokvia pod názvem *Archeologické výzkumy v Čechách* v prostorách Národního muzea (Konference 2014 (online)). ČAS nemá za cíl být masovou společností a členy si vybírá z řad opravdových zájemců o archeologii, kteří nedávají přednost osobním hmotným zájmům, nýbrž společným zájmům odborným a kulturním, které mají vést k záchraně památek (*Česká archeologická společnost – úvod* (online)).

Novinkou od roku 2014 je udělování „Ceny Eduarda Štorcha“ (Obr. 31) ve formě pamětní medaile a diplomu za činnosti vykonané pro archeologii za rok předchozí a také za celoživotní dílo. Diplom a medaile se bude předávat na některé ze schůzí této společnosti. Cenu za konkrétní činnost v roce 2013 si odnesla Veronika Mikešová a cena za celoživotní dílo byla udělena in memoriam Tomáši Durdíkovi (Trnka 2014).

8.2. Klub Augusta Sedláčka (KAS)

Tento klub byl založen 11. ledna 1984 při Závodním klubu k. p. Škoda Plzeň. Kolektiv měl sloužit jako sdružení zájemců, kteří se věnovali problematice českých středověkých opevněných sídel (hradů a tvrzí). Jednalo se především o amatérské zájemce, ale také o profesionály, kteří byli pod odborným vedením středověkého oddělení AÚ ČSAV Praha (Durdík 1984, 561).

Od roku 1991 vydává svůj vlastní čtvrtletní zpravodaj pod názvem „Hláska“ (Zpravodaj Hláska (online)).

Klub Augusta Sedláčka má v dnešní době pobočky v šesti městech České republiky, konkrétně v Plzni, Praze, Brně, Zlíně, Hradci Králové a Humpolci (Pobočky klubu Augusta Sedláčka (online)). Jeho aktivitou je také pořádání každoroční konference *Dějiny staveb*, která se koná v Nečtinech (okr. Plzeň – sever). Výstupem z konference je stejnojmenný sborník, který výrazně přispívá k poznání stavební historie, metodice stavebně – historického průzkumu a dalších blízkých oborů (PROPAMÁTKY | Zpravodajství | KONFERENCE | Dějiny staveb 2013 v Nečtinech u Plzně (online)).

8.3. Oddíl experimentální archeologie MAMUTI

MAMUTI jsou dětský oddíl při Domě dětí a mládeže na Praze 7. Oddíl byl založen 15. ledna 1980. Členy oddílu jsou děti a mladiství ve věku 9 – 16 let. Hlavní náplní oddílu je experimentální archeologie, ale překvapivě se nejedná o nejjednodušší experimenty. Oddíl vyrábí a vypaluje keramické nádoby, zhotovuje kamenné nástroje (broušením a vrtáním z břidlic, štípáním z pazourku) či zkouší tkát na replikách pravěkých stavů. Zabývají se také zpracováním kovů či výrobou pravěkých hudebních nástrojů. Ovšem v jejich oddílu jsou patrné i další činnosti, např. turistika či ochrana přírody. Mezi

neobvyklé činnosti provozované oddílem patří např. speleologie či účasti na bitevních výpravách (MAMUTI – oddíl experimentální archeologie (online)).

8.4. Muzejní a vlastivědný spolek Včela Čáslavská

Tento spolek byl založen 15. března 1864 jako spolek pro sbírání a zkoumání památek a starožitností (s. a. 1865, 195). Spolek se pravidelně rozrůstal a v roce 1879 čítal 61 činných členů a 54 členů přispívajících, celkem tedy 115 (Čermák 1880b, 376).

Jeho největší sláva byla spojená s nástupem Klimenta Čermáka do jeho čela v roce 1891. Ten pozvedl Včelu natolik, že dosáhla vědeckého uznání i v povolaných kruzích, spolek nebyl ve spojení pouze s vědci a vědeckými institucemi doma, ale i v cizině. Dalším důležitým počinem se stalo vydávání muzejního časopisu *Věstník československých muzeí a spolků archeologických*. První číslo vyšlo v roce 1895 a kontinuálně vycházel do roku 1901, kdy se Čermák vzdal vydávání. Okolo roku 1900 měla Včela přes 200 členů, avšak činnosti a nadšení začaly znovu upadat²⁷, což zapříčinilo podání návrhu na rozpuštění (1909). Po první světové válce spolek znovu ožívá, ale pouze jen do 50. let. 20. století, kdy zaniká. Znovuvzkříšení se datuje do 1991 díky podnětu tehdejší ředitelky Městského muzea Čáslav. V současnosti stojí v čele Prof. PhDr. Petr Charvát, DrSc. Aktuálně má spolek několik desítek členů. Hlavní činností jsou organizace přednášek z oblasti archeologie, historie a vlastivědných výletů (Muzejní a vlastivědný spolek Včela Čáslavská (online)).

²⁷ První útlum přišel v roce 1867 a trval přibližně 10 let, než se spolku ujal Jan Hendrich (Muzejní a vlastivědný spolek Včela Čáslavská (online)).

8.5. Společnost přátel starožitností (SPS)

Tato společnost byla založena v roce 1888. Její činnost spočívala v provádění výzkumů, ochraně kulturního dědictví a v neposlední řadě v působení na širokou veřejnost. Vznik tohoto spolku tak proběhl na základě programu, který dokázal spojit nejvýznamnější profesionály i nadšené amatéry. Od roku 1893 vydává společnost vlastní skutečné periodikum s názvem „*Časopis společnosti přátel starožitností*“. Přes různé politické události, které např. vedly i ke změně názvu společnosti, se v 90. letech 20. století společnost stabilizovala. V současnosti spolek pořádá každé první pondělí v měsíci přednášky v Muzeu hlavního města Prahy, stále vydává své periodikum pod stejným názvem a založil řadu odborných průvodců „Vlastivědná knihovnička SPS“. Momentálně má spolek přibližně 800 individuálních a 50 kolektivních členů (Historie – Společnost přátel starožitností (online)).

9. ZÁVĚR

Cílem předkládané diplomové práce bylo vytvořit souhrn o vývoji bádání amatérských archeologů na území České republiky od počátků bádání až do současnosti. První zmínky o zájmu o kulturní dědictví se objevují již v Kosmově kronice a od poloviny 19. století se začínají objevovat první systematicky vedené archeologické výzkumy. Vedle vysvětlení samotného pojmu „amatér“ je také práce zaměřena na současnou legislativu v České republice. Konkrétně na to, jakým zákonům archeologické dědictví podléhá.

Nutno podotknout, že v začátcích výzkumy prováděli zejména amatérští badatelé či zájemci o obor, nejčastěji z řad učitelů, mnohdy za pomoci svých posluchačů, žáků či obyvatel přilehlých vesnic. Výzkumy prováděli především na lokalitách, které byly velmi dobře patrné již na povrchu. Jednalo se např. o mohylová pohřebiště či hradiště. V mnoha případech k nalezení lokality

dopomohla náhoda a všímavost kolemjdoucích. V dnešní době se může amatérským výzkumům věnovat takřka každý, kdo má čas a chuť objevovat historii, ačkoliv hranice mezi legální a nelegální činností, hlavně v případě detektorové prospekce, je velmi tenká. Práce obsahuje také čtyři příklady konkrétních lokalit, které jsem vybral z hlediska důležitosti, výjimečnosti či zkoumajícího badatele. Také jsem chtěl zařadit co nejširší spektrum druhů archeologických lokalit (mohylové pohřebiště, výšinná lokalita, jeskyně, sídliště).

Otázky teorie a metodologie jsou významné téma, avšak ne všichni badatelé se v tomto kontextu zmiňují ve svých publikacích. O některých výzkumech či již vykopaných artefaktech jsou jen velmi kusé informace. Avšak toto se nestávalo pravidlem a nemálo badatelů ve svých článcích v dobových periodikách zveřejňovalo nákresy, plány lokalit a artefaktů, metodickou práci při vykopávání či již nashromážděné artefakty odevzdávali do muzeí nebo z nich vytvářeli sbírky. Mimo jiné někteří amatérští badatelé přispěli k periodizaci či k objevení nových kultur. Takovým badatelem byl např. F. X. Franc (chamská kultura) či J. Palliardi (jevišovická kultura). Novodobá teorie a metodologie se pohnula značně kupředu, viz zdokonalená metodika povrchových sběrů či technologických pokroků, zejména ve formě detektorů kovů.

Na tuto kapitolu navazuje kapitola o možných aktivitách, které ničí archeologické lokality. V první řadě je zde diskutována problematika používání detektorů kovů a vztahu mezi profesionálními archeology a detektoráři. K tomuto tématu jsem vypracoval dotazníkový průzkum (viz kap. 7.1.1). Jako další aktivity byly popsány stavební, těžební a zemědělské práce.

Poslední kapitola diplomové práce se věnuje organizacím v České republice. V práci je uvedeno pět organizací, které spojuje např. zájem o obor,

dlouholetá historie spojená s ochranou našeho kulturního dědictví, pořádané přednášky, výlety po archeologických památkách či organizacemi vydávaná periodika, ať už pravidelná či nepravidelná.

Ve finále pak naprosto souhlasím s tvrzením M. Kuny (viz Kuna 2007, 129), že význam amatérských badatelů pro minulý i budoucí vývoj oboru by měl být uznáván a jejich činnost by měla být v některých sférách výzkumu podporována.

10. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

10.1. Literatura

Anderle, J. 2000: Pozůstatky pozdně středověké zástavby Saského předměstí v Plzni, *Archaeologia historica* 25, 51 – 59.

Anderle, J. 2008: Zaniklá ves a tvrz Kokot, Zapomenuté hrady, tvrže a místa 40, 1 – 28.

Anderle, J. – Rožmberský, P. 1997: Tvrže Tlučná a Tlucná na Plzeňsku, Zapomenuté hrady, tvrže a místa 14, 1 – 32.

Anonym 1883: Jan Havelka, *Světazor* 17, 318.

Arnal, J. – Burnez, C. 1958: Die Struktur des französichen Neolithikums auf Grund neuester stratigraphischer Beobachtungen, *Bericht der Römisch – Germanischen Kommission* 37/38, 1 – 90.

Axamit, J. 1924: Tetín. Praha.

Baierl, P. 2010: Nebezpečí detektorů, *Hláška* 21/1, 12 – 13.

Beneš, A. 1974: Devadesát let Václava Čtrnácta, *Archeologické rozhledy* 26/2, 187 – 188.

- Beneš, F. 1875:** Děkanský kostel sv. Bartoloměje v Rakovnicích, Památky archeologické 10, 277 – 286.
- Bílek, J. 1974:** Josef Švehla – archeolog, Výběr 11, 89 – 90.
- Bozděch, J. 1887:** Mohyly v lese Škanivě na Domažlicku, Památky archeologické 14, 213 – 214.
- Böhm, J. 1931:** † J. A. Jíra, Památky archeologické 31/1, 17.
- Böhm, J. 1953:** PhDr. I. L. Červinka, Památky archeologické 44, 389 – 390.
- Böhm, J. 1959:** František Prošek. 20. září 1922 – 26. července 1958, Památky archeologické 50/1, 325 – 327.
- Bukačová, I. – Miler, J. 1985:** František Alexander Heber, Ročenka Klubu Augusta Sedláčka 2, 5 – 26.
- Bureš, M. 2003:** Archeologické dědictví a veřejnost, (Re)konstrukce a experiment v archeologii 4, 183 – 192.
- Bureš, M. 2006:** Krajina, archeologické kulturní dědictví a architektonické památky. Evropské úmluvy a některé jejich ekonomické aspekty, In: V. Kodet, – J. Moravec (eds.), Politika krajiny, Evropská úmluva o krajině a ekonomické souvislosti. Praha, 31 – 43.
- Bureš, M. 2013:** Česká archeologie v tržním prostředí. Veřejná archeologie 4, 121 – 134.
- Čechura, M. 2010:** Počátky archeologického bádání na severním Plzeňsku, Vlastivědný sborník – čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska 20/3, 14 – 18.
- Čermák, K. 1880a:** Nálezy ve Vrdech, Památky archeologické 11, 333 – 334.
- Čermák, K. 1880b:** Zpráva jednatele o činnosti archeologického spolku „Včely čáslavské“ za rok 1979, Památky archeologické 11, 376 – 378.

- Čermák, K. 1888:** Hradiště Červenice u Vilémova, Památky archeologické 14, 420 – 421.
- Čermák, K. 1889:** Hromadný nález bronzů u Žehušic, Památky archeologické 14, 603 – 605.
- Čermák, K. 1890:** Hradiště u Semtěše, Památky archeologické 15, 61 – 62.
- Čermák, K. 1900:** Dvě neolithická sídla v Drobovicích a rozšíření takových osad v Čechách i na Moravě, Památky archeologické 19, 51 – 56.
- Čermák, K. 1908:** Památky a sídliště z V. – VII. věku u Zaříčan, Památky archeologické 23, 193 – 194.
- Čermák, K. 1911:** Nález v Lipnici u Bílé věže r. 1901, Památky archeologické 24, 488 – 489.
- Černín z Chudenic, E. E. K. 1865:** Tugost. Historická úvaha, Památky archeologické 6, 56 – 58.
- Černý, Z. – Koudelková, A. 2012:** Archeologické pracoviště, Výroční zpráva muzea Cheb za rok 2011, 20 – 21.
- Červinka, I. L. 1902:** Kostrový hrob u Slavkova a galské starožitnosti na Moravě, Časopis vlasteneckého spolku musejního v Olomouci 19, 1 – 11.
- Červinka, I. L. 1909:** O nejstarších mohylách moravských, Pravěk 5, 53 – 58.
- Čižmář, M. 2006:** Detektor ano, nebo ne? Archeologie a detektory kovů, Archeologické rozhledy 58/2, 284 – 290.
- Čižmář, M. – Chvojka, O. – Kovář, D. 2007:** Dvojí výročí Františka Faktora (27. 3. 1861 – 24. 10. 1911), Pravěk – Nová řada 16, 518 – 522.
- Čižmář, M. – Rakovský, I. 1985:** Záchranné výzkumy na stavbě dálnice Brno – Holubice v letech 1978 – 81, Archeologické rozhledy 37/4, 363 – 367.

- Čtrnáct, V. 1950:** K pohřebnímu ritu v mohylách na Plzeňsku, *Obzor prehistorický* 14, 371 – 375.
- Čtrnáct, V. 1964:** Plzeňsko v pravěku, *Minulostí západočeského kraje* 3, 208 – 225.
- Čtverák, V. – Lutovský, M. – Slabina, M. – Smejtek, L. 2003:** *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha.
- Čujanová – Jílková, E. 1978:** Historie archeologického bádání na Horšovskotýnsku, *Výroční zpráva Okresního archívu v Domažlicích*, Domažlice, 54 – 62.
- Čujanová – Jílková, E. 1984:** Rekonstrukce plánů mohylových pohřebišť Milavče – Chrastavice, Lštění a Třebnice – Němčice, okres Domažlice, *Památky archeologické* 36/4, 411 – 422.
- Dobat, A. S. 2013:** Between Rescue and Research: An Evaluation after 30 Years of Liberal Metal Detecting in Archaeological Research and Heritage Practice in Denmark, *European Journal of Archaeology* 16/4, 704 – 725.
- Droberjar, E. 2000:** Příběh o Marobudovi a jeho říši. Praha.
- Dubský, B. 1920:** Římská osada u Lhoty Kapsové na Strakonicku, *Památky archeologické* 32, 65 – 68.
- Dubský, B. 1923:** Hradiště Vě nec u Lčovic, *Památky archeologické* 33, 318 – 325.
- Dubský, B. 1924:** Mohyly z pozdní doby pohanské u VI. Březí, *Památky archeologické* 34, 214 – 215.
- Dubský, B. 1925a:** Hradec u Nemetice na Volyňsku, *Památky archeologické* 34, 458 – 461.
- Dubský, B. 1925b:** Hradiště u Písku, *Památky archeologické* 34, 463 – 468.
- Dubský, B. 1926a:** Mohyly u Černíkova na Strakonicku, *Památky archeologické* 34, 228 – 229.

Dubský, B. 1926b: Ploché žárové hroby u Rohozné na Strakonicku, Památky archeologické 34, 230 – 232.

Dubský, B. 1926c: Českobudějovicko v době prehistorické. České Budějovice.

Dubský, B. 1926d: O původu hradišť v Pootaví, Památky archeologické 35, 232 – 235.

Dubský, B. 1926e: Ploché žárové hroby z konce bronzové doby u St. Kestřan na Písecku, Památky archeologické 35, 229 – 230.

Dubský, B. 1927a: Latěnská osada u Řepice na Strakonicku, Památky archeologické 35, 326 – 338.

Dubský, B. 1927b: Plochý žárový hrob z bronzové doby u Topělce na Písecku, Památky archeologické 35, 566 – 567.

Dubský, B. 1930: Ploché žárové pohřby u Přešťovic na Strakonicku, Památky archeologické 36, 280 – 282.

Dubský, B. 1932: La Tène jižních Čech. Strakonice.

Dubský, B. 1933: Hradiště Sedlo u Sušice, Památky archeologické 39, 38 – 44.

Dubský, B. 1939: Paleolitická stanice u Ražic na Písecku, Památky archeologické 41, 108 – 110.

Dubský, B. 1949: Pravěk jižních Čech. Blatná.

Dubský, B. 1950: Dílna s kvarcitovou industrií na epipaleolitickém tábořišti u Ražic, Archeologické rozhledy 2/1, 36 – 40.

Dubský, B. 1951: Sídliště mohylového lidu ze střední doby bronzové na Vodňansku, Archeologické rozhledy 3/4, 304 – 306.

Dubský, B. 1955: Hradec u Hudčic na Březnicku, Archeologické rozhledy 7/5, 644 – 648.

- Durdík, T. 1984:** Založení Klub Augusta Sedláčka, Archeologické rozhledy 36, 561.
- Eigner, J. – Metlička, M. – Řezáč, M. – Trnka, R. v přípravě:** Paleolitické a mezolitické osídlení v povodí říčky Třemošné na severním Plzeňsku, Archeologie ve středních Čechách 18, 325 – 350.
- Eigner, J. – Řezáč, M. v přípravě:** Nové nálezy valounové industrie na území Plzeňského kraje, Archeologie západních Čech 7, 19 – 23.
- Eisner, J. 1957:** Bedřich Dubský (Narozen 10. července 1880 v Komárově u Milevska, zemřel v Písku 9. února 1957), Památky archeologické 48, 551 – 552.
- Emler, J. 1886:** Jan Bohuslav Miltner, Památky archeologické 13, 383 – 384.
- Faktor, F. 1884:** Předhistorické hradby na Blovicku, Památky archeologické 12, 566.
- Faktor, F. 1895:** Hradiště u Brlohu, Památky archeologické 16, 814 – 815.
- Faktor, F. 1896a:** Zaniklá osada Slávnice, Památky archeologické 17, 271.
- Faktor, F. 1896b:** Menhir u Března na Postoloprtsku, Památky archeologické 17, 261 – 263.
- Faktor, F. 1899:** Hradiště u Újezda Ostrolova, Památky archeologické 18, 536.
- Felcman, J. – Schmidt, V. 1898:** Pohřebiště se skrčenými kostrami v Kamýku, Památky archeologické 18, 27 – 28.
- Felcman, J. 1900a:** Nález obrnický, Památky archeologické 19, 21 – 28.
- Felcman, J. 1900b:** Archaeologický nález v Želkovicích, Památky archeologické 19, 168 – 174.
- Filip, J. 1939:** Jan Knies (269. XI. 1860 – 5. III. 1937), Památky archeologické 41, 139.

- Filip, J. 1949:** Polozapomenutý archeolog, Archeologické rozhledy 1, 83 – 84.
- Filip, J. 1951a:** Archeologická jubilea. Jaroslav Palliardi, Archeologické rozhledy 3/4, 362 – 363.
- Filip, J. 1951b:** Archeologická jubilea. Dr. Martin Kříž, Archeologické rozhledy 3/4, 362 – 363.
- Filip, J. 1951c:** Archeologická jubilea. K. J. Maška, Archeologické rozhledy 3/4, 362 – 363.
- Filip, J. 1951d:** Archeologická jubilea. Jindřich Wankel, Archeologické rozhledy 3/4, 362 – 363.
- Filip, J. 1957a:** Bedřich Dubský, Archeologické rozhledy 9/4, 424 – 425.
- Filip, J. 1957b:** Úmrtí. Antonín Zelnitius, Archeologické rozhledy 9/3, 425.
- Filip, J. 1958:** Moravský archeolog František Vildomec, Archeologické rozhledy 10/5, 730 – 731.
- Filip, J. 1961:** Jaroslav Petrbock, Archeologické rozhledy 13/3, 404;433.
- Födisch, J. E. 1868:** Kamenné valy na Vladaři, Památky archeologické 7, 599 – 600.
- Fröhlich, J. 2006:** Vzpomínka na Jana Nepomuka Woldřicha, Výběr 43, 78 – 79.
- Fröhlich, J. – John, J. – Militký, J. 2013:** Nález mince makedonského města Amfipolis z Českého Heršláku (okr. Český Krumlov), Numismatický sborník 27/1, 123 – 125.
- Frýda, F. – Meličková, J. 1995:** Plzeňská muzea, střediska hmotné paměti západních Čech. In: V. Bystrický (red.), Západočeský historický sborník 1995. Plzeň, 153 – 187.

- Hach, T. 2012:** Pravěká archeologie a její odraz v regionálních muzeích. Nepublikovaná bakalářská práce na katedře historie Západočeské univerzity. Plzeň.
- Hajšman, J. – Řezáč, M. – Sokol, P. – Trnka, R. 2009:** Příručka amatérského archeologa aneb do mrtvých se nekope. Praha.
- Hájek, L. 1965:** K osmdesátinám V. Čtrnácta, Archeologické studijní materiály 2, 7 – 9.
- Harthová, M. 2011:** Moravské zemské muzeum otevřelo zámek v Jevišovicích, Zpravodaj městské části Brno střed 20/6, 26.
- Heber, F. A. – Bukačová, I. 2002:** České hrady, zámky a tvrze. Praha.
- Heber, F. A: 1843 – 1849:**Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser.
- Hložek, J. – Menšík, P. 2013:** Sídlištní, pohřební a výrobní areály v Holubicích, okr. Praha – západ. Od pohřebiště badenské kultury k výrobnímu areálu doby římské, Živá archeologie 15/2, 13 – 18.
- Hochmanová, V. 1953:** Zemřel archeolog I. L. Červinka, Archeologické rozhledy 5/1, 94 – 95.
- Holtorf, C. 2007:** Archaeology is a Brand! The Meaning of Archaeology in Contemporary Popular Culture. Oxford.
- Horák, B. 1907:** Hradiště Plzenecké, Památky archeologické 22, 437 – 448.
- Horák, B. 1908:** Hradiště Plzenecké, Památky archeologické 23, 161 – 166.
- Hostaš, K. 1887:** Mohyly na Husíně, Památky archeologické 14, 3 – 12.
- Chroustovský, L. – Janíček, L. 2009:** Revizní archeologický průzkum polohy „Na Špičáku“, k. ú. Hroznětín, okr. Karlovy Vary, Sborník muzea Karlovarského kraje 17, 259 – 268.

- Chroustovský, L. – Janíček, L. 2013:** Veřejnost a archeologie. Miniprůzkum 2006. In: Bureš, M. – Popelka, M. – Šmidtová, R. – Šmolíková, M. (eds.), Veřejná archeologie IV. Příspěvky z konferencí Archeologie a veřejnost 2007 a 2012. Praha: Ústav pro archeologii. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 11 – 28.
- Chvojka, O. – Kovář, D. 2008:** Archeologické osobnosti Českých Budějovic, Staré Budějovice 3, 29 – 35.
- Chvojka, O. – Menšík, P. 2009:** Nové kovové nálezy z povodí středního a dolního toku Lužnice, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 22, 137 – 146.
- Jameson, J. H. 2004:** Public archaeology in the United States. In: Merriman, N. (ed.), Public archaeology. London and New York, 21 – 58.
- Jankovská, V. 1997:** Záhada kamenných řad u Kounova a pylová analýza – první výsledky a jak dále?, Archeologické rozhledy 49/2, 345 – 354.
- Jankových, M. 2009:** Právní aspekty provádění archeologických výzkumů. Nepublikovaná diplomová práce na katedře správní vědy a správního práva Masarykovy univerzity. Brno.
- Jílková, E. 1957:** Západní Čechy v době bronzové, Památky archeologické 48, 15 – 57.
- Jílková, E. – Rybová, A. – Šaldová, V. 1959:** Mohylové pohřebiště na Hájku u Štáhlav, okres Plzeň, Památky archeologické 50/1, 54 – 119.
- John, J 2010a:** Výšinné lokality středního eneolitu v západních Čechách. Plzeň.
- John, J 2010b:** František Xaver Franc a Velká skála u Bzí, Archeologie západních Čech 1, 72 – 76.

- John, J. – Kočár, P. – Křivánek, R. – Hendrychová, L. 2010:** Výsledky průzkumu chamské výšinné lokality Kaliště – Teplá skála (okr. Klatovy). In: Krištuf, P. – Vařeka, P. (eds.), *Opomíjená archeologie 2007 – 2008*, 56 – 63.
- John, J. – Rytíř, L. 2007:** Vizualní a radiový průzkum opevnění raně středověkého hradiště u Řepice (okr. Strakonice), *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 20, 401 – 405.
- Karlík, T. 2011:** Čeští lovci pokladů: detektoráři vs. archeologové. Kdo má pravdu?, *National Geographic Česko*. Dostupné na [\(Čeští lovci pokladů: detektoráři vs. archeologové. Kdo má pravdu? | National Geographic Česko \(online\)\)](#).
- Kašpar, V. – Vařeka, P. 1995:** Záchranný archeologický výzkum v Petrské ulici čp. 1136/II v Praze 1, *Archeologické rozhledy* 47/4, 657 – 675.
- Klar, P. A. 1846:** Einige, in neuester Zeit in Böhmen aufgefundenene Aschenkrüge alte Gefässe und Alterthums – Gegenstände, *Libussa* 5, 413 – 423.
- Knies, J. 1896:** Zprávy o některých neolithických sídlištích na Moravě, *Časopis vlasteneckého spolku musejního v Olomouci* 13, 62 – 67.
- Knies, J. 1929:** Jan Knies, jeho životní dílo a seznam publikací. Kroměříž.
- Kolář, M. 1869:** Památky na Plzensku, *Památky archeologické* 8, 417 – 424.
- Kostrhun, P. 2008:** Spory o moravské diluvium Jana Kniese. In: Z. Měřínský – J. Klápště (ed). *Moravskoslezská škola doktorských studií. Seminář* 1, 14 – 27.
- Kožešníková, D. v přípravě:** Komunikace archeologie s veřejností. Nepublikovaná diplomová práce na katedře archeologie Západočeské univerzity. Plzeň.
- Krčmář, B. – Krčmářová, Š. 1999:** Kounovské kamenné řady a jejich možná vazba na tektonickou stavbu geologického podloží lokality, *Archeologické rozhledy* 51/2, 368 – 373.

- Křišťuf, P. – Peška, J. – Rytíř, L. 2012:** Archeologický výzkum eneolitického mohylníku v Dřevohostickém lese: výsledky první sezony. In: J. Peška – F. Trampota (eds.), Otázky neolitu a eneolitu 2011, Mikulov – Olomouc, 67 – 77.
- Krolmus, V. 1854:** Kněze Krolmusa archaeologické pátrání a výtěžky v létě 1853, Památky archeologické 1, 90 – 92.
- Krolmus, V. 1855:** Kněze Krolmusa archaeologické pátrání a výtěžky v létě 1854, Památky archeologické 1, 283 – 285.
- Krušinová, L. 1993:** Archeologie v současných právních předpisech, Zprávy ČAS – Supplement 20, Praha.
- Křikava, F. V. 1883:** Mohyly v okolí řeky Klabavy, Památky archeologické 12, 289 – 300.
- Křivánek, R. 2003:** Libochovany, okr. Litoměřice. In: Výzkumy v Čechách 2000. Praha, 124.
- Křivánek, R. 2006:** Nelegální využívání detektorů kovů není problém několika jednotlivých lokalit, Archeologické rozhledy 58/2, 313 – 321.
- Křivánek, R. – Kuna, M. – Korený, R. 2006:** Hradiště Plešivec – preventivní detektorový průzkum a dokumentace stavu lokality, Archeologické rozhledy 58/2, 329 – 343.
- Kříž, M. 1891:** Kůlna a Kostelík: dvě jeskyně v útvaru devonského vápence na Moravě. Bádání a rozjímání o pravěkém a předvěkém člověku. Brno.
- Kříž, M. 1896:** Mé výzkumné práce u Předmostí a jejich hlavní výsledky, Časopis vlasteneckého spolku musejního v Olomouci 13, 1 – 9; 51 – 61;
- Kuna, M. 2007:** Hospodaření s archeologickým dědictvím. In: M. Kuna (ed.), Archeologie pravěkých Čech 1, 128 – 133.

- Květina, P. – Neumannová, K. 2009:** Dotazníkový průzkum „Percepce archeologie 2008“, Archeologické rozhledy 61/4, 715 – 724.
- Kytlicová, O. 1988:** K sociální struktuře kultury popelnicových polí, Památky archeologické 79/2, 342 – 389.
- Lang, F. 1887a:** O nálezích u Milaveč a Velkých Luženic, Památky archeologické 14, 209 – 211.
- Lang, F. 1887b:** Další zpráva o mohylách u Domažlic, Památky archeologické 14, 211 – 213.
- Lang, F. 1888:** Mohyly v okolí Milavečském a Chrátavském u Domažlic, Památky archeologické 14, 307 – 316.
- Leger, F. 1885:** Mohyly Podtuhoštské, Památky archeologické 13, 217 – 222.
- Lodrová, M. 2003:** Legislativa archeologické památkové péče v České republice a vybraných zemích. Nepublikovaná diplomová práce na katedře archeologie Západočeské univerzity. Plzeň.
- Lüssner, M. 1857:** Archaeologické zápisky z Plzeňska, Památky archeologické 2, 286 – 287.
- Lüssner, M. 1860:** Archaeologické zprávy z Chrudimi za r. 1859, Památky archeologické 4/1, 89 – 91.
- Majer, J. 1975:** Nad životem a dílem geologa Františka Pošepného, Sborník Národního technického muzea v Praze 14, 139 – 156.
- Maličský, J. 1950:** Předslovanská hradiště v jižních a západních Čechách, Památky archeologické 43, 21 – 42.
- Malina, J. 1980:** Archeologie včera a dnes aneb Mají archeologové více šedé hmoty za nehty než za ušima? 1. díl. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, České Budějovice.

- Maška, K. J. 1896:** Postup výzkumných prací v Předmostí, Časopis vlasteneckého spolku musejního v Olomouci 13, 77 – 80.
- Matečková, M. 2006:** Ochrana přírodních a kulturních památek. Nepublikovaná diplomová práce na katedře práva životního prostředí a pozemkového práva Masarykovy univerzity. Brno.
- Mazálek, M. 1951:** Výzkum ražické mesolitické oblasti v r. 1950, Památky archeologické 3, 6 – 11.
- Mazálek, M. 1953:** Třetí rok výzkumů paleo – mesolitické oblasti u Ražic, Památky archeologické 5, 577 – 589.
- Menšík, P. 2008:** Mohylová pohřebiště na Táborsku, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 21, 33 – 58.
- Michálek, J. 1974:** Jan Nepomuk Woldřich, Výběr 11, 248 – 250.
- Michálek, J. 2006:** Sto let od úmrtí geologa, paleontologa a archeologa Jana Nepomuka Woldřicha, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 19, 375 – 398.
- Michálek, J. 2007:** Před padesáti lety zemřel učitel a archeolog jižních Čech Bedřich Dubský, Výběr 44, 247 – 277.
- Michálek, J. – Fröhlich, J. 1985:** Bibliografie jihočeské archeologické literatury 1817 – 1980. České Budějovice.
- Miltner, J. B. 1862:** Zpráva o některých, v letech 1858 – 1860 v okolí Píseckém nalezených starožitnostech, Památky archeologické 5, 43 – 44.
- Miltner, J. B. 1886:** Jan Havelka, Památky archeologické 13, 335 – 336.
- Moucha, V. 2002:** Spona ze Železnic u Slaného, Slánský obzor 9, 4 – 12.
- Musil, P. – Úlovec, J. 1984:** August Sedláček, Ročenka Klubu Augusta Sedláčka 1, 4 – 18.

- Neustupný, E. 1986:** Nástin archeologické metody, Archeologické rozhledy 38/5, 525 – 548.
- Neustupný, E. 1995:** K teorii terénního výzkumu v archeologii, Archeologické fórum 4, 85 – 94.
- Neustupný, E. 2007a:** Vymezení archeologie, Archeologie pravěkých Čech 1. Pravěký svět a jeho poznání, 11 – 22.
- Neustupný, E. 2007b:** Metoda archeologie. Plzeň.
- Neustupný, E. 2010:** Teorie archeologie. Plzeň.
- Novobilský, M. 2002:** Petr Rožmberský padesátníkem, Hláska, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka 13/1, 7 – 9.
- Novobilský, M. 2012:** Rožmberský stále mládne, Hláska, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka 23/2, 28 – 29.
- Oliva, M. 2005:** Civilizace moravského paleolitu a mezolitu. Brno.
- Palliardi, J. 1890:** Archeologický výzkum z okolí Znojemského, Památky archeologické 15, 249 – 252.
- Palliardi, J. 1912:** Stratigrafické výsledky výzkumu na Starém Zámku u Jevišovic, Pravěk 8, 17 – 20.
- Patera, A. 1890:** Sbíрка předhistorických starožitností pana Jaroslava Palliardiho ve Znojmě, Památky archeologické 15, 58 – 60.
- Pánková, E. 2011:** Zámek v Jevišovicích opět otevřen pro veřejnost, Věstník asociace muzeí a galerií České republiky 11/6, 20.
- Petrbok, J. 1939:** „Poslední síň v Turských Maštálích“ pod Tetínem, Památky archeologické 41, 110 – 113.

- Petrbok, J. 1946a:** Stratigrafická chronologie aurignackého sídliště „V dolíku“ u Berouna, Památky archeologické 42, 136.
- Petrbok, J. 1946b:** Magdalenien v „jeskyni nad Kačákem“, Památky archeologické 42, 137 – 139.
- Petrbok, J. 1960:** Aurignacký nukleus z Hostíma nad Kačákem, Archeologické rozhledy 12/4, 597 – 598.
- Píč, J. L. 1895:** Menhiry v Čechách, Památky archeologické 16, 817 – 818.
- Píč, J. L. 1898:** Protokol sepsaný o ohledání „kamenného muže“ u Klobuk, Památky archeologické 18, 276 – 277.
- Píč, J. L. 1909:** Čechy za doby knížecí. Praha.
- Píč, J. L. 1910:**† Frant. X. Franc, Památky archeologické 24, 49.
- Petera Rohoznický, F. 1869:** Mohyla u Hustiřan v okr. Jaroměřském, Památky archeologické 8, 629.
- Podborský, V. 1976:** František Vildomec, Archeologické rozhledy 28/3, 329.
- Podborský, V. 1992:** Vzpomínka na Jaroslava Palliardiho, Pravěk NŘ 2, 377.
- Podborský, V. 1993:** Pravěké dějiny Moravy. Brno.
- Podlaha, A. 1915:** Josef Smolík, Památky archeologické 27, 189 – 190.
- Pokorný, V. 1887:** Hromadný nález bronzových artefaktů na Stráži u Radětic, Památky archeologické 14, 149 – 156.
- Polachová, Z. 2010:** Právní aspekty prohlašování věcí za kulturní památky. Nepublikovaná diplomová práce na katedře správní vědy a správního práva Masarykovy univerzity. Brno.

Pošepný, F. 1868: Slovanská jména v hornictví v Staré Dacii, Památky archeologické 7, 459.

Pošepný, F. 1902: The Genesis of Ore – Deposits. New York City. II. vydání.

Prekop, F. – Klsák, J. – Krištuf, P. 2009: Depot z pozdní doby bronzové v Hroznětíně na Karlovarsku – Ein Depot aus der Spätbronzezeit in Lichtenstadt (Hroznětín) in der Karlsbader Region, Sborník muzea Karlovarského kraje 17, 269 – 276.

Profantová, N. – Řezáč, M. v přípravě: Raně středověké kování a část přezky z Meclova – Březí, Archeologie západních Čech 7, 75 – 81.

Procházka, Z. – Svobodová, Z. – Holečková, M. 2001: Po skrytých stezkách Domažlicka, Domažlice.

Prošek, F. 1950a: Zjišťovací výzkum na paleolitické stanici v Moravanech na Slovensku, Archeologické rozhledy 2/3, 175 – 183.

Prošek, F. 1950b: Keltská pevnost Hradiště nad Závistí, Památky archeologické 43, 43 – 58.

Prošek, F. 1950c: Mesolitické hroby z Obříství?, Archeologické rozhledy 2/1 – 2, 40 – 44.

Prošek, F. 1951: Mesolitická chata v Tašovicích, Archeologické rozhledy 3/1, 12 – 15.

Prošek, F. 1952a: Výzkum v jeskyni na Zlatém koni u Koněprus, Archeologické rozhledy 4/3, 206 – 209.

Prošek, F. 1952b: Výzkum Děravé jeskyně na Kotýzu u Koněprus, Archeologické rozhledy 4/2, 97 – 100.

Prošek, F. 1953: Výzkum paleolitické stanice Barca II, Archeologické rozhledy 5/1, 3 – 11.

- Prošek, F. 1955:** Paleolitické sídelní objekty na nalezišti Barca I, Archeologické rozhledy 7/6, 721 – 729.
- Prošek, F. 1956:** Paleolitická stanice Barca II, Archeologické rozhledy 8/3, 305 – 311.
- Prošek, F. 1959:** Mesolitická obsidiánová industrie ze stanice Barca I, Archeologické rozhledy 11/2, 145 – 148.
- Prošek, F. – Ložek, V. 1954:** Stratigrafické otázky československého paleolitu, Památky archeologické 45, 35 – 74.
- Příbyl, L. 2008:** Mohylník Velký Les – Křížkovice (okr. Plzeň – jih). Nepublikovaná bakalářská práce na katedře archeologie Západočeské univerzity. Plzeň.
- Randová, J. 2010:** František Xaver Franc: Život a dílo, Archeologie západních Čech 1, 5 – 8.
- Rataj, J. 1953:** Bibliografie I. L. Červinky, Památky archeologické 44, 390 – 393.
- Rataj, J. 1959:** Bibliografie prací Františka Proška, Památky archeologické 50/1, 327 – 329.
- Rožmberský, P. – Chmelíř, V. – Anderle, J. 2013:** Hrad Frumštejn a zámek Hunčice, Zapomenuté hrady, tvrze a místa 45, 1 – 44.
- Rybička, A. 1859:** Karel Josef rytíř Biener z Bienenberka, otec archeologie české, Památky archeologické 3, 204 – 2013.
- Rychlý, J. 1882:** Mohyly u Křtěnova, Památky archeologické 12, 160 – 162.
- s. a. 1865:** Zpráva o „Včele Čáslavské“, Památky archeologické 6, 195 – 196.
- s. a. 1897:** MUDr. Jindřich Wankel, Památky archeologické 17, 661.
- s. a. 1905:** Dr. J. N. Woldřich, Památky archeologické 21, 631.

s. a. 1959: Úmrtí. František Prošek, Archeologické rozhledy 11/1, 113.

Salvetová, M. 2012: Archeologický výzkum Břeclav – Pohansko ve světle archivních materiálů, Nepublikovaná diplomová práce na Ústavu pomocných věd historických a archivnictví Masarykovy univerzity. Brno.

Sedláček, A. 1865: Hrádek u Čáslavi, Památky archeologické 6, 215 – 217.

Sedláček, A. 1893: Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl 9 (Domažlicko a Klatovsko). Praha.

Sedláček, A. 1905: Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl 13 (Plzeňsko a Loketsko). Praha.

Sedláček, A. 1923: Něco o Hradišti u Písku, Otavan 7 (42), 149 – 150.

Schránil, J. 1919: J. L. Červinka padesátníkem, Památky archeologické 31, 28 – 29.

Schránil, J. 1921: Jaroslavu Palliardimu k šedesátinám, Památky archeologické 32, 238 – 239.

Sklenář, K. 1992a: Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870. Praha.

Sklenář, K. 1992b: Balada o dědu krasovém. Jaroslav Petrbok a Český kras, Speleo 9, 3 – 13.

Sklenář, K. 1992c: Antonín Kraft – Zapomenutý archeolog Rokycanska, Sborník Západočeského muzea v Plzni – Historie 8, 194 – 202.

Sklenář, K. 1995: Slepé uličky archeologie. Praha.

Sklenář, K. 1996: Český archeologický sběratel Josef Pachel, Sborník Národního muzea v Praze 50, 1 – 37.

Sklenář, K. 1998: Zborovy a Čejetice: zprávy Josefa Pachla z jihozápadních Čech (1842), Castellologica bohemia 6, 455 – 458.

Sklenář, K. 2000: Archeologie a pohanský věk. Příběhy z dětských let české archeologické vědy. Praha.

Sklenář, K. – Sklenářová, Z. 2005: Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů a jejich spolupracovníků z příbuzných oborů. Praha.

Skutil, J. 1926: Prehistorické nálezy v jeskyni „Liščí díře“, Památky archeologické 35, 201 – 202.

Slavík, J. 1887: Prof. Jan Bohuslav Miltner, Světozor 21, 204 – 205.

Smolík, J. 1878: O mohylách zejména ejpovických, Památky archeologické 11, 49 – 60.

Smolík, J. 1879a: Mohyly u Milaveč, Památky archeologické 11, 141 – 142.

Smolík, J. 1879b: Nálezy podél potoku Klabavky, Památky archeologické 11, 275 – 276.

Smolík, J. 1880: Kdo psali o nálezech z doby předhistorické v Čechách v století XVI. až XVIII?, Památky archeologické 11, 337 – 354.

Smolík, J. 1882: Mohyly v Čechách a jejich obsah, Památky archeologické 12, 1 – 26.

Smolík, J. 1884a: Mohyla blíž Milaveč, Památky archeologické 12, 385 – 390.

Smolík, J. 1884b: Bronzové vozíky, Památky archeologické 12, 389 – 400.

Smolík, J. 1895: O třech „pokladech“, Památky archeologické 16, 673 – 676.

Smolík, J. 1897: Nález mincí v Hartmanicích, Památky archeologické 17, 621 – 626.

Smolík, J. 1899: Nález mincí na vinařické hoře, Památky archeologické 18, 525 – 530.

- Smrž, Z. – Blažek, J. 2002:** Nález bronzových srpů z hory Kletečná (706 m n. m.) v Českém středohoří. K votivním nálezům z vrcholků kopců a hor, *Archeologické rozhledy* 54/4, 791 – 810.
- Sokol, P. 2005:** K současnému stavu a ochraně archeologických nemovitých kulturních památek. *Archaeologia historica* 30/5, 55 – 65.
- Soudská, E. 1976:** Hrob 196 z Manětína – Hrádku a další hroby s dvoukolovými vozy v Čechách, *Archeologické rozhledy* 28/6, 625 – 648.
- Strnad, J. 1895:** Zaniklé tvrže a vesnice v okolí Plzně, *Památky archeologické* 16, 675 – 680.
- Strohe, T. 2011:** Dějiny archeologie: Karel Absolon (1877 – 1960). Nepublikovaná diplomová práce na katedře archeologie Západočeské univerzity. Plzeň.
- Szabo, M. 2010:** Pražské hřbitovy – Olšanské hřbitovy I. a II., Praha.
- Szombathy, J. 1880:** Über die Ausgrabungen in den mährischen Höhlen im Jahre 1880, *Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften mathematisch – naturwissenschaftliche Klasse* 82, 410 – 427.
- Szombathy, J. 1890:** Bronzeschwert von Nahořan, *Mitteilungen der Anthropologischen Gesselschaft in Wien* 20, 13 – 17.
- Šaldová, V. 1955:** Ploché žárové hroby halštatsko – laténské v české mohylové oblasti. Pohřebiště v Plzni – Bílé hoře a Rybově Lhotě u Soběslavi, *Památky archeologické* 46, 76 – 100.
- Šaldová, V. 1964:** Životní jubilea. Václav Čtrnáct, *Archeologické rozhledy* 16/2, 293.
- Šaldová, V. 1968:** Halštatská mohylová kultura v západních Čechách – Pohřebiště Nynice, *Památky archeologické* 59/1, 297 – 399.

- Šaldová, V. 1971:** Pozdně halštatské ploché hroby v západních Čechách a jejich vztah k současným mohylám. Pohřebiště Nynice a Žákava – Svářeč, Památky archeologické 62/1, 1 – 134.
- Šaldová, V. 1976:** Úmrtí. Václav Čtrnáct, Archeologické rozhledy 28/1, 92.
- Šaldová, V. 1981:** Rovinná sídliště pozdní doby bronzové v západních Čechách, Památky archeologické 72/1, 93 – 152.
- Šaldová, V. (ed.) 1988:** Štáhlauer Ausgrabungen 1890. Přehled nalezišť v oblasti Mže, Radbuzy, Úhlavy a Klabavy. Praha.
- Šaldová, V. 1989:** Vzpomínka na F. X. France, Archeologické rozhledy 41/1, 87.
- Šanderová, J. 2006:** Kliment Čermák – Jan Hellich – Albín Stocký. Představitelé českého muzejnictví přelomu 19. a 20. století. Nepublikovaná diplomová práce na Ústavu archeologie a muzeologie Masarykovy univerzity. Brno.
- Šedo, O. 2006:** Archeologie, archeologové a detektory kovů. Poznámky k tématu aneb advocatus diaboli, Archeologické rozhledy 58/2, 291 – 301.
- Šmejda, L. 2010:** Přehled korespondence F. X. France (1838 – 1910), Archeologie západních Čech 1, 114 – 124.
- Špačková, K. 2006:** Prehistorie jižní Moravy se zaměřením na Znojensko. Nepublikovaná diplomová práce na katedře výtvarné výchovy Masarykovy univerzity. Brno.
- Švehla, J. 1907:** Ústí Sezimovo. Tábor.
- Švehla, J. 1920:** Kozí Hrádek. Tábor.
- Švehla, J. 1923:** Tábořsko v pravěku. Tábor.
- Thomasová, H. – Trnka, R. 2010:** Méně známá fakta o životě, výzkumech a nálezích F. X. France, Archeologie západních Čech 1, 42 – 59.

- Trnka, R. – Přemyslovská, P. 2013:** Zamyšlení nad tkalcovským stavem, *Živá archeologie* 15/2, 54 – 60.
- Trnka, R. – Zelenka, A. 2012:** Vrcholně středověké osídlení na katastru Horní Břízy, okr. Plzeň – sever, *Archeologie západních Čech* 4, 53 – 89.
- Trigger, B. G. 2007:** *History of Archaeological Thought*. New York, Second Edition.
- Tichý, R. 1962:** Osídlení s volutovou keramikou na Moravě, *Památky archeologické* 53, 245 – 305.
- Vencí, S. 1964:** Pokus o klasifikaci pozdně glaciálních a staroholocenních osídlení okolí Řežabince, *Památky archeologické* 55, 233 – 245.
- Vencí, S. 1978:** Soubor neobvyklé keramiky z jeskyně Kody v Tetíně, okr. Beroun, *Archeologické rozhledy* 30/5, 535 – 546.
- Vencí, S. 2000:** Archeologie a etika, *Archeologické rozhledy* 52/3, 428 – 441.
- Vencí, S. 2006:** Detektoráři jsou specializovaní zloději, něco na způsob bytařů, *Archeologické rozhledy* 58/2, 307 – 309.
- Vildomec, F. 1929:** O moravské neolitické keramice malované, *Obzor prehistorický* 8, 1 – 43.
- Vildomec, F. 1932:** Linearkeramische Idole, *Sudeta* 8, 72.
- Vildomec, F. 1956:** Neolitické idoly jako kulturní projev pravěkého člověka, *Vlastivědný sborník Vysočiny* 1, 15 – 20.
- Vildomec, V. 1951:** Palliardiho hradisko nad Želetavkou na Moravě, *Archeologické rozhledy* 3/1, 31 – 33.
- Vildomec, V. 1953:** K otázce usedlosti neolitických zemědělců, *Archeologické rozhledy* 5/6, 799 – 800.

- Vích, D. 2007:** Konference Detektory kovů v archeologii, Archeologické rozhledy 59/3, 629 – 631.
- Vích, D. 2008:** Konference Detektory kovů v archeologii II, Archeologické rozhledy 60/2, 345 – 347.
- Vích, D. 2009:** Konference Detektory kovů v archeologii III, Archeologické rozhledy 61/1, 140 – 141.
- Vích, D. 2010:** Konference Detektory kovů v archeologii IV, Archeologické rozhledy 62/4, 724 – 725.
- Viček, E. 1959:** František Prošek, Archeologické rozhledy 11/2, 261 – 262.
- Waldhauser, J. 1995:** Detektory získané nálezy z keltského oppida u Stradonic. Předběžná zpráva o hromadném nálezů železných nástrojů, jednotlivých mincí a plastiky, Archeologické rozhledy 47/3, 418 – 425.
- Waldhauser, J. 2007:** Historie devastování hradiště Hrada v Pojizeří detektory kovů. Důsledky jejich nasazení pro interpretaci funkcí hradiště ze sklonku doby bronzové, Archeologie ve středních Čechách 11/1, 257 – 264.
- Wankel, J. 1882:** Bilder aus der Mährischen Schweiz und ihrer Vergangenheit. Wien.
- Wankel, J. 1892:** Die praehistorische Jagd in Mähren. Olomouc.
- Wocel, J. E. 1868:** Pravěk země České. Praha
- Wocel, J. E. 1869:** O hradištích a branách zemských, Památky archeologické 8, 321 – 330.
- Woldřich, J. N. 1882a:** Dvě česká pohřebiště z XI. století. I. Pohřebiště u Sušice, Památky archeologické 12, 13 – 18.
- Woldřich, J. N. 1882b:** Slovanské pohřebiště u Netolic, Památky archeologické 12, 145 – 154.

- Woldřich, J. N. 1882c:** O domácím psu stradonickém, Památky archeologické 12, 90 – 91.
- Woldřich J. N. 1884:** Beiträge zur Urgeschichte Böhmens, 2. Theil, Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien 14, 200 – 220.
- Woldřich, J. N. 1886:** Beiträge zur Urgeschichte Böhmens, 3. Theil, Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien 16, 72 – 96.
- Woldřich, J. N. 1893:** Beiträge zur Urgeschichte Böhmens, 5. Theil, Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien 23, 1 – 38.
- Woldřich, J. N. 1896:** Předhistorické výzkumy v jihovýchodních Čechách z r. 1895, Památky archeologické 17, 159 – 176.
- Žebera, K. 1954:** geologie pravěkého sídliště na březích „Řežabince“ u Ražic v jižních Čechách, Anthropozoikum 4, 71 – 86.
- Želízko, J. V. 1910:** Příspěvky k předhistorii jižních Čech, Památky archeologické 24, 467 – 474.

10.2. Internetové zdroje

- Archeologické centrum Olomouc – Preventivní archeologie [online]. c2012. URL:<<http://www.ac-olomouc.cz/vyzkum/grantove-projekty/preventivni-archeologie.aspx>>. [cit. 2014-4-2].
- Archeologové: Než s hledači pokladů bojovat, je lepší s nimi spolupracovat – Zprávy – Zpravodajství Brno – Česká televize [online]. c1996 – 2014. URL:<<http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-brno/zpravy/211160-archeologove-nez-s-hledaci-pokladu-bojovat-je-lepsi-s-nimi-spolupracovat/>>. [cit. 2014-4-2].
- Česká archeologická společnost – pracovní skupiny [online]. c2009. URL:<<http://www.archaeology.cz/cas/ops.html>>. [cit. 2013-11-1].

Česká archeologická společnost – úvod [online]. c2009. URL:<<http://www.archaeology.cz/cas/index.html>>. [cit. 2013-11-1].

Čeští lovci pokladů: detektoráři vs. archeologové. Kdo má pravdu? | National Geographic Česko [online]. c2009-2014. URL:<<http://www.national-geographic.cz/detail/cesti-lovci-pokladu-detektorari-vs-archeologove-kdo-ma-pravdu-5568/>>. [cit. 2014-3-21].

Deník Josefa Szombathyho – rok 1880 část I. | speleohistorie [online]. c2014. URL:<<http://www.jeskynar.cz/speleohistorie/stranka/denik-josefa-szombathyho-rok-1880-cast-i>>. [cit. 2014-4-3].

Deník Josefa Szombathyho – rok 1880 část II. | speleohistorie [online]. c2014. URL:<<http://www.jeskynar.cz/speleohistorie/stranka/denik-josefa-szombathyho-rok-1880-cast-ii>>. [cit. 2014-4-10].

Detektory kovů v archeologii, aneb jak pomáhat a neublížit [online]. c2014. URL:<<http://www.lovecpokladu.cz/home/detektory-kovu-v-archeologii-aneb-jak-pomahat-a-neublizit-6156>>. [cit. 2014-4-2].

Detektory v archeologii. Jak pomáhat a neublížit | Muzeum Komenského v Přerově [online]. c2014. URL:<<http://www.prerovmuzeum.cz/calendar/zamek-prerov/event-814>>. [cit. 2014-4-2].

Geologie | Cvičení – metamorfované horniny [online]. c2014. URL:<http://geologie.vsb.cz/PraktikaGeologie/KAPITOLY/5_METAMORFIKA/5_METAMORFIKA.htm>. [cit. 2014-4-14].

Historie klubu Augusta Sedláčka [online]. c2014. URL:<http://www.klub-augusta-sedlacka.cz/historie_klubu.html>. [cit. 2014-4-2].

Historie – Společnost přátel starožitností [online]. c2014. URL:<<http://sps.kx.cz/historylong.htm>>. [cit. 2014-2-21].

Ing. Jan Anderle [online]. c2014. URL:<<http://www.pravavolba.cz/view.php?cisloclanku=2006050025>>. [cit. 2014-4-2].

Josef Szombathy – životopis | speleohistorie [online]. c2014. URL:<<http://www.jeskynar.cz/speleohistorie/stranka/josef-szombathy-zivotopis>>. [cit. 2014-2-26].

Kliment Čermák [online]. c2014. URL:<<http://www.cmuz.cz/Muzeum/cermak.htm/>>. [cit. 2014-1-28].

Koda [online]. c2014. URL:<<http://www.etf.cuni.cz/moravec/fotky/p5619-m.html>>. [cit. 2014-4-23].

Konference 2014 [online]. c2014. URL:<<http://www.arup.cas.cz/?p=22331#more-22331>>. [cit. 2014-2-7].

Lesáci zničili vzácný smírčí kříž, poškození bude znát i po opravě – iDNES.cz [online]. c1999 – 2014. URL:<http://usti.idnes.cz/zniceny-smirci-kriz-u-starych-krecan-na-decinsku-f6i-/usti-zpravy.aspx?c=A140224_2037928_usti-zpravy_alh>. [cit. 2014-3-24].

Maltská konvence a Evropská úmluva o krajině [online]. c2014. URL:<<http://www.arup.cas.cz/?cat=556>>. [cit. 2014-4-20].

MAMUTI – oddíl experimentální archeologie [online]. c2013. URL:<<http://www.mamuti.cz/>>. [cit. 2013-11-1].

Maška, Karel Jaroslav (1851 – 1916) [online]. c2002 – 2014. URL:<<http://www.knihovnazn.cz/referaty/osobnosti-regionu/2360-maka-karel-jaroslav-1851-1916.html>>. [cit. 2014-4-16].

Muzejní a vlastivědný spolek Včela Čáslavská [online]. c2014. URL:<<http://www.cmuz.cz/Muzeum/vcela.htm>>. [cit. 2014-1-22].

Muzeum | Pracoviště | Archeologie | Problematika nelegálního užívání detektorů kovů [online]. c2011 – 2014. URL:<<http://www.muzeum->

pibram.cz/cz/muzeum/pracoviste/archeologie/problematika-nelegalniho-uzivani-detektoru-kovu/. [cit. 2014-4-21].

Nadšenci našli bronzový poklad, předali ho muzeu [online]. c1996 – 2014. URL:<<http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-brno/zpravy/192627-nadsenci-nalezli-bronzovy-poklad-predali-ho-muzeu/>>. [cit. 2014-4-2].

Na kounovské kamenné řady | Křivoklátsko [online]. c2014. URL:<http://www.krivoklatsko.cz/modules/file_storage/download.php?file=bb305b68%7C45>. [cit. 2014-3-28].

Na místě budoucího divadla byla krátce i pošta – Plzeňský deník [online]. c2005 – 2014. URL:<http://plzensky.denik.cz/zpravy_region/na-miste-budouciho-divadla-byla-kratce-i-posta.html>. [cit. 2014-3-24].

Organizace oprávněné k provádění archeologických výzkumů na území Čech [online]. c2014. URL:<<http://www.arup.cas.cz/?p=8169>>. [cit. 2014-4-11].

Patnáct let a 920 tisíc nalezených artefaktů [online]. c2014. URL:<<http://www.lovecpokladu.cz/home/patnact-let-a-920-tisic-nalezenych-artefaktu-6147>>. [cit. 2014-3-22].

Pobočky klubu Augusta Sedláčka [online]. c2014. URL:<http://www.klub-augusta-sedlacka.cz/pobo%C4%8Dky_klubu.html>. [cit. 2014-3-26].

Práce na koridoru stojí, archeologové tam našli žárové hroby i střepy – iDNES.cz [online]. c1999 – 2014. URL:<http://plzen.idnes.cz/archeologicke-vykopavky-pri-stavbe-zeleznice-u-kysic-pfp-plzen-zpravy.aspx?c=A131128_152251_plzen-zpravy_pp>. [cit. 2014-3-24].

PROPAMÁTKY | Katalog služeb | Ing. Jan Anderle [online]. c2014. URL:<<http://www.propamatky.info/cs/katalog-sluzeb/plzensky-kraj/stavebnehistoricke-pruzkumy/ing-jan-anderle/1353/>>. [cit. 2014-4-2].

PROPAMÁTKY | Zpravodajství | Konference | Dějiny staveb 2013 v Nečtinech u Plzně [online]. c2014. URL:<<http://www.propamatky.info/cs/zpravodajstvi/plzensky-kraj/tipy-a-inspirace/konference-|dejiny-staveb-2013-v-nectinech-u-plzne/1143/>>.

[cit. 2014-3-26].

SAS ČR – Státní archeologický seznam České republiky – Národní památková ústav [online]. c2003 – 2014. URL:<<http://www.npu.cz/pro-odborniky/pamatky-a-pamatkova-pece/zakladni-odborne-specializace/archeologie/sas/>>. [cit. 2014-4-21].

Stavební zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu – Česká komora architektů [online]. c2014.

URL:<http://www.cka.cc/legislation/archiv_aj/archiv/stavebnizakon000101>. [cit. 2014-4-21].

Stavební zákon (č. 183/2006 Sb.) a archeologie [online]. c2014. URL:<<http://www.arup.cas.cz/?cat=638>>. [cit. 2014-4-21].

Těžaři zničili vzácnou památku. Pohřebiště z doby bronzové – 5plus2.cz [online]. c2014. URL:<http://plzensky-kraj.5plus2.cz/tezari-znicili-vzacnou-pamatku-d35-domazlice.aspx?c=A131007_151850_ppd-domazlice_40292>. [cit. 2014-3-24].

Ústava České republiky [online]. c2014. URL:<<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>. [cit. 2014-4-20].

Václav Krolmus, romantik s motyčkou | Archeologie [online]. c1997 – 2014. URL:<<http://www.rozhlas.cz/planetarium/archeologie/zprava/918039>>. [cit. 2014-4-14].

Výprava za archeologickými památkami jižních Čech [online]. c2014. URL:<<http://www.sciencezoom.cz/hry-a-kvizy/vyprava-za-archeologickymi-pamatkami-jiznich-cech>>. [cit. 2014-4-23].

Zájmová sdružení | Archeologie na dosah [online]. c2012 – 2013. URL:<<http://www.archeologienadosah.cz/odkazy/sdruzeni/zajmova/>>. [cit. 2013-10-29].

Zákon o státní památkové péči č. 20/87Sb. [online]. c2014.
URL:<<http://www.arup.cas.cz/?cat=558>>. [cit. 2014-4-21].

Zoo Praha – po čem chodí žirafy [online]. c2014.
URL:<<https://www.zoopraha.cz/aktualne/pohledem-reditele/7892-po-cem-chodi-zirafy>>. [cit. 2014-3-26].

Zpravodaj Hláska [online]. c2014. URL:<http://www.klub-augusta-sedlacka.cz/zpravodaj_hl%C3%A1ska.html>. [cit. 2014-3-26].

10.3. Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný na (Ústava České republiky (online)).

Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu. Dostupný na (Stavební zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu – Česká komora architektů (online)).

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný na (Zákon o státní památkové péči č. 20/87Sb. (online)).

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu ve znění pozdějších předpisů. Dostupný na (Stavební zákon (č. 183/2006 Sb.) a archeologie (online)).

10.4. Ostatní zdroje

Chroustovský, L. 2014: Osobní rozhovor z 13. 4. 2014.

Kratochvíl, M. 2014: Telefonický rozhovor z 24. 3. 2014.

Rožmberský, P. 2014: Osobní rozhovor z 8. 4. 2014.

Řezáč, M. 2014: Osobní rozhovor z 1. 4. 2014.

Trnka, R. 2014: Osobní rozhovor z 27. 3. 2014.

11. SUMMARY

This diploma thesis aims to create a summary of research on the development of amateur archaeologists in the Czech Republic since the beginning of research until now. Together with the definition amateur archaeologist the issue of contemporary legislation in the Czech Republic is presented.

The medallions of selected amateur researchers aimed at their archaeological and publishing activities are presented here. Important personal and research data are stored in enclosed database. Most of them started their work with no experience in archaeology (they were mostly teachers), but some of them established themselves as important researchers. Several types of the sites where they conducted their fieldwork are also presented.

The question of the theory and method of amateurs is sometimes hard to trace, because a lot of them did not report or publish their research. However, there were amateur archaeologists publishing articles accompanied with their drawings, site plans and descriptions of artefacts. The contribution of amateur researchers cannot be neglected. Some of them contributed to the recognition of the new archaeological cultures or chronological stages (e. g. F. X. Franc – Cham culture or J. Palliardi – Jevišovice culture).

Another problem covered in this diploma thesis is activities that destroy archaeological sites, especially surveys using metal detectors. This issue let me to do a public opinion survey on detector usage. Archaeologists were asked as well as the general public.

This study also tracked the question of institutions in the Czech Republic that have cooperated with amateur researches.

12. SEZNAM PŘÍLOH

Obr. 1 Bedřich Dubský (Michálek – Fröhlich 1985, 231).

Obr. 2 František Xaver Franc (Šaldová ed. 1988, 4).

Obr. 3 Matyáš Kalina z Jäthensteinu (Malina 1980, 121).

Obr. 4 Václav Krolmus (Malina 1980, 121).

Obr. 5 Jaroslav Petrbok (Filip 1961, 433).

Obr. 6 August Sedláček (Musil – Úlovec 1984, 4).

Obr. 7 František Vildomec (s. a. 1958, 719).

Obr. 8 Busta J. Wankela u Punkevních jeskyní (Strohe 2011, 49).

Obr. 9 Petr Rožmberský (Novobilský 2002, 6).

Obr. 10 Tabulka „Amatérští badatelé“ vytvořená v MS Access 2010.

Obr. 11 Poloha laténské osady u Řepice (Dubský 1927a, 327).

Obr. 12 Stará Plzeň – profily východního valu (Horák 1908, 163 – 164).

Obr. 13 Průřez mohyly u Milaveč (Lang 1887a, 209 – 210).

Obr. 14 Menhir u Drahomyšle (Píč 1895, 817).

Obr. 15 Plán lokality Bzí - Velká skála (Šaldová ed. 1988, Taf. I).

Obr. 16 Francova rukopisná evidence nálezů kamenné industrie z lokality Bzí od srpna do září 1882 (John 2010, 72).

Obr. 17 Vstup do Kodské jeskyně (Koda (online)).

Obr. 18 Jeskyně Turské maštale u Tetína - „Poslední síň“ (Petrbok 1939, 111).

Obr. 19 Bronzový vozík z mohyly u Milaveč (Sklenář 1995, 292).

Obr. 20 Palliardiho schéma jevišovické stratigrafie. A – středověký zásyp; B – 25 až 80 cm mocná vrstva s kameny s obsahem jevišovické keramiky; C – 50 až 200 cm mocná vrstva s popelovitými čočkami, v níž autor výkopů rozlišil část C, s kanelovanou keramikou a část C, s keramikou nálevkovitých pohárů; D – 15 až 17 cm mocná tmavá popelovitá vrstva s pozůstatky pozdní moravské malované keramiky (Podborský 1993, 154).

Obr. 21 Mapa jeskyně z deníku Josefa Szombathyho (Deník Josefa Szombathyho – rok 1880 část II. | speleohistorie (online)).

Obr. 22 Rytina F. A. Hebera – zřícenina hradu Kamýk (Heber 1843 – 1849).

Obr. 23 Výřez mapy ZM 21-23-09 1:10000. Meclov – Březí, „Na Škarmani“. Místo nálezů bronzových artefaktů body 1 a 2. Zhotovil M. Řezáč a T. Solfronková (Profantová – Řezáč v přípravě, 75).

Obr. 24 Vtipná ukázka z popularizační literatury o problematice detektorů kovů (Holtorf 2007, 119).

Obr. 25 Detektorový průzkum na lokalitě Těšovský vrch na Chebsku (foto M. Šedivý).

Obr. 26 Detektorový průzkum na lokalitě Těšovský vrch na Chebsku (foto M. Šedivý).

Obr. 27 Příklad hlubokých výkopů po opakovaném nelegálním užití detektorů kovů na lokalitě Stradonice (Křivánek 2006, 314).

Obr. 28 Archeologický výzkum v Jízdecké ulici v Plzni, který proběhl před plánovanou stavbou nového divadla (Na místě budoucího divadla byla krátce i pošta – Plzeňský deník (online)).

Obr. 29 Těžba dřeva na hradišti Plešivec. V pozadí obnažený kamenný val vnitřního ohrazení (Křivánek – Kuna – Korený 2006, 331).

Obr. 30 Výzkum na lokalitě Březnice (okr. Tábor), která byla vážně narušena hlubokou orbou (Výprava za archeologickými památkami jižních Čech (online)).

Obr. 31 „Cena Eduarda Štorcha“ udělovaná od roku 2014 Českou archeologickou společností.

Příloha 1. Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

Příloha 2. Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy.

12.1. Seznam příloh vložených do textu

Graf 1. Původní povolání badatelů.

Graf 2a. Věk respondentů (veřejnost).

Graf 2b. Věk respondentů (archeologové).

Graf 3a. Pohlaví respondentů (veřejnost).

Graf 3b. Pohlaví respondentů (archeologové).

Graf 4. Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů (veřejnost).

Graf 5. Profese respondentů (veřejnost).

Tabulka 1. Seznam bloků a příslušných otázek.

Graf 6a. Co Vás první napadne, když slyšíte detektor kovů? (veřejnost).

Graf 6b. Co Vás první napadne, když slyšíte detektor kovů? (archeologové).

Graf 7a. Jak by mohla probíhat spolupráce mezi archeology a detektoráři kovů? (veřejnost).

Graf 7b.Jak by mohla probíhat spolupráce mezi archeology a detektoráři kovů? (archeologové).

Graf 8a.Jaký je podle Vás hlavní důvod toho, že většina archeologů a detektorářů spolu nespolupracuje? (veřejnost).

Graf 8b.Jaký je podle Vás hlavní důvod toho, že většina archeologů a detektorářů spolu nespolupracuje? (archeologové).

Graf 9.Víte, co je detektor kovů a k čemu se používá? (veřejnost).

Graf 10a.Máte osobní zkušenosti s detektorem kovů či detektorářem? (veřejnost).

Graf 10b.Máte osobní zkušenosti s detektorem kovů či detektorářem? (archeologové).

Graf 11a.Zaregistroval/a jste v poslední době nějaké zprávy o detektorářích? (veřejnost).

Graf 11b.Zaregistroval/a jste v poslední době nějaké zprávy o detektorářích? (archeologové).

Graf 12a.Jakým způsobem by se dalo zamezit vykrádání lokalit? (veřejnost).

Graf 12b.Jakým způsobem by se dalo zamezit vykrádání lokalit? (archeologové).

Graf 13a.Byl/a byste pro, aby studenti archeologie měli kurzy s detektory kovů? (veřejnost).

Graf 13b. Byl/a byste pro, aby studenti archeologie měli kurzy s detektory kovů? (archeologové).

Graf 14a.Odůvodněte svoji odpověď na otázku týkající se zavedení kurzů s detektory kovů na VŠ (veřejnost).

Graf 14b.Odůvodněte svoji odpověď na otázku týkající se zavedení kurzů s detektory kovů na VŠ (archeologové).

Tabulka 2. Celková charakteristika souboru získaných odpovědí na všechny sledované otázky.

13. PŘÍLOHY

Obr. 1. Bedřich Dubský (Michálek – Fröhlich 1985, 231).

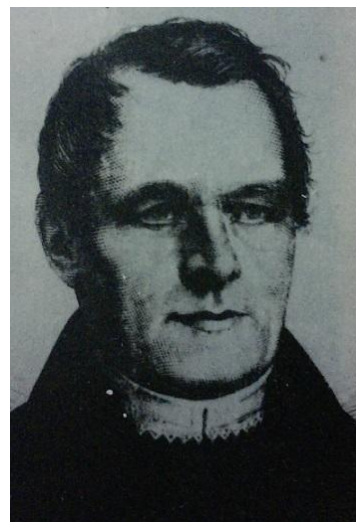
Obr. 2 František Xaver Franc
(Šaldová ed. 1988, 4).

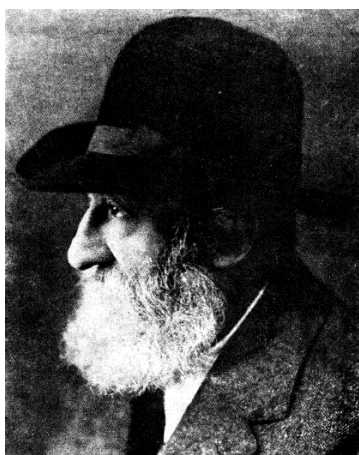

Obr. 3 Matyáš Kalina z Jäthensteinu (Malina 1980, 121).

Obr. 4 Václav Krolmus (Malina 1980, 121).

Obr. 5 Jaroslav Petrbok (Filip 1961, 433).

Obr. 6 August Sedláček (Musil –
Úlovec 1984, 4).

Obr. 7 František Vildomec
(s. a. 1958, 719).

Obr. 8 Busta J. Wankela u Punkevních jeskyní
(Strohe 2011, 49).

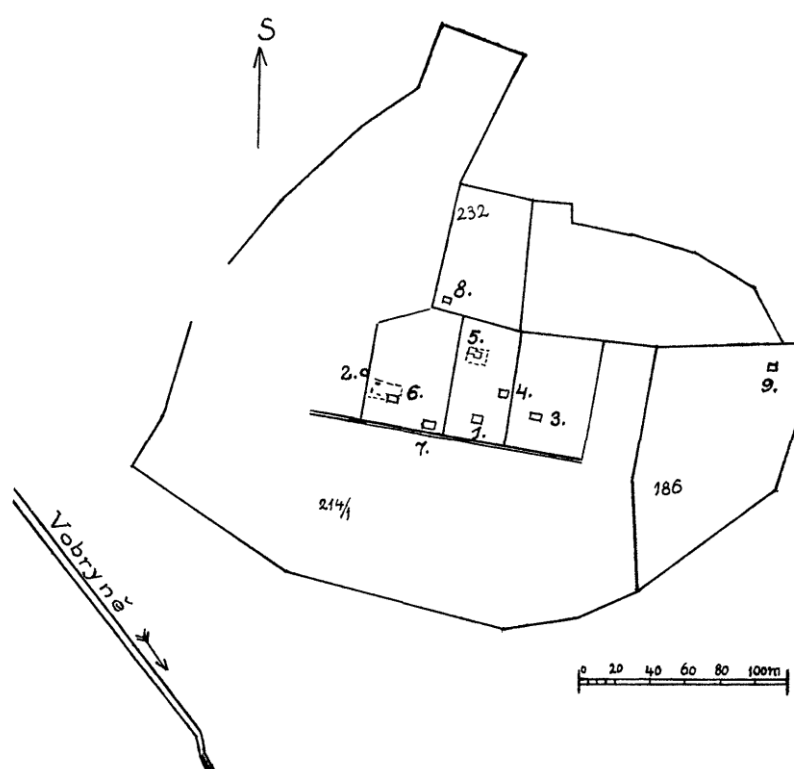
Obr. 9 Petr Rožmberský
(Novobilský 2002, 6).

Příjmení	Jméno	Rok narození	Rok úmrtí	Původní povolání	Zájmová oblast
Anderle	Jan	1956	-	strojní zámečnick	hrady, tvrze, stavebně historické průzkumy
Balbín	Bohuslav Alois	1621	1688	učitel	ojedinělé nálezy, mince
Beneš	František	1820	1888	cukrovarní chemik	hradiště
Biener z Bieneberka	Karel Josef	1731	1798	inženýr generálního štábu	ojedinělé nálezy
Čermák	Kliment	1852	1917	učitel	středověké lokality
Černín z Chudenic	Eugen Ervín Karel	1796	1868	velkostatkář	hradiště, mohylová pohřebiště
Červinka	Innocenc Ladislav	1869	1952	zeměměřič	pohřebiště, numismatika
Čtrnáct	Václav	1884	1975	obuvník	mohylová pohřebiště
Dubský	Bedřich	1880	1957	učitel	pohřebiště, sídliště
Faktor	František	1861	1911	učitel	hradiště, středověké lokality
Felcman	Jan	1849	1915	cukrovarník	pohřebiště
Födisch	Julius Ernst	1840	1877	knihovník	hradiště
Franc	František Xaver	1838	1910	zahradník	mohylová pohřebiště
Havelka	Jan	1839	1886	učitel	mohylová pohřebiště
Heber	František Alexander	1815	1849	obchodník	hrady, tvrze
Horák	Bohuslav	1881	1960	učitel	keltské a římské období
Hostaš	Karel	1854	1934	právník	mohylová pohřebiště
Jíra	Josef Antonín	1868	1930	úředník	pohřebiště, středověké lokality
Knies	Jan	1860	1937	učitel	jeskyně
Kolář	Martin	1836	1898	učitel	hrady, hradiště
Kratochvíl	Miroslav	1979	-	strojař	válečné artefakty
Krolmus	Václav	1790	1861	kněz	ojedinělé nálezy
Křikava	František Václav	1834	1892	správce dolů	mohylová pohřebiště
Kříž	Martin	1841	1916	právník	jeskyně
Lang	František	1853	1924	kněz	mohylová pohřebiště
Leger	František	1848	1911	úředník	mohylová pohřebiště
Lüssner	Moric	1813	1891	úředník	hradiště
Maška	Karel Jaroslav	1851	1916	učitel	pohřebiště, jeskyně
Miltner	Jan Bohuslav	1841	1887	učitel	hradiště
Pachl	Josef	1800	1853	stavební inženýr	hrady, tvrze
Palliardi	Jaroslav	1861	1922	právník	pohřebiště, hradiště
Petrbok	Jaroslav	1881	1960	učitel	jeskyně

Pokorný	Václav	1839	1904	úředník	ojedinělé nálezy
Pošepný	František	1836	1895	důlní geolog	montánní archeologie
Prošek	František	1922	1958	strojní mechanik	jeskyně, hradiště
Rožmberský	Petr	1952	-	prodavač	středověké památky
Řezáč	Milan	1952	-	technik	pravěké lokality
Sedláček	August	1843	1926	učitel	hrady, tvrze
Smolík	Josef	1832	1915	učitel	mohylová pohřebiště, numismatika
Strnad	Josef	1852	1930	učitel	hradiště
Szombathy	Josef	1853	1943	chemik	mohylová pohřebiště
Švehla	Josef	1861	1934	učitel	mohylová pohřebiště, středověké lokality
Trnka	Robert	1974	-	oční optik	povrchové sběry
Vildomec	František	1878	1975	učitel	sídlště
Wankel	Jindřich	1821	1897	lékař	jeskyně
Woldřich	Jan Nepomuk	1834	1906	učitel	pohřebiště, hradiště, sídlště, megalitické památky
z Jäthensteinu	Matyáš Kalina	1772	1848	zemský advokát	movité/nemovité artefakty, hradiště
ze Šternberka	Kašpar Maria	1761	1838	přírodovědec	hradiště
Zelnitius	Antonín	1876	1957	učitel	středověké památky

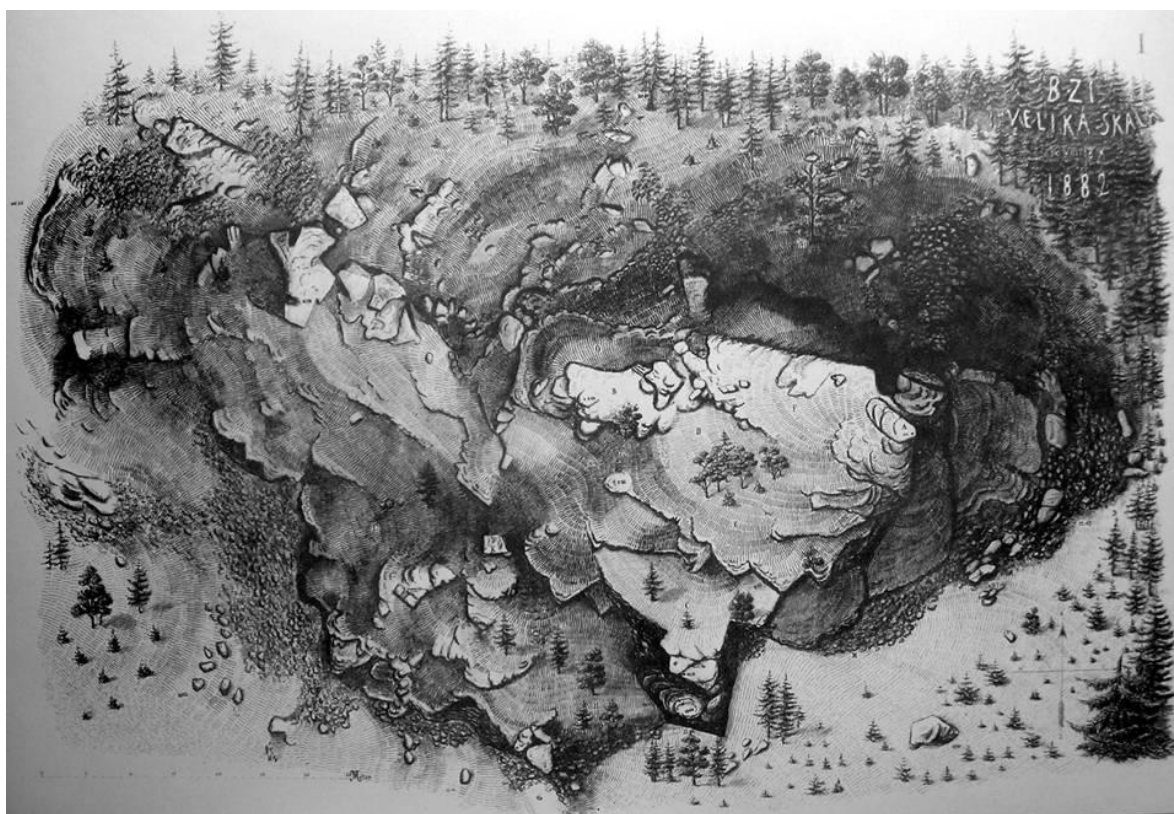
Obr. 10 Tabulka „Amatérští badatelé“ vytvořená v MS Access 2010.

Obr. 11 Poloha laténské osady u Řepice (Dubský 1927a, 327).

Obr. 14 Menhir u Drahomyšle (Píč 1895, 817).

Obr. 15 Plán lokality Bzí - Velká skála (Šaldová ed. 1988, Taf. I).

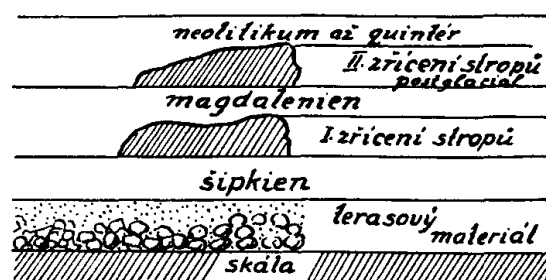
Obr. 16 Francova rukopisná evidence nálezů kamenné industrie z lokality Bzí od srpna do září 1882 (John 2010, 72).

Číslo	Popis	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	
14	2,29																				
15	24	1	3	1	2	1	2														
16	23																				
17	22																				
18	45	1	3	1	1	2	1	2													
19	14	1	4	1	1	3	1	2													
20	13	1	5	1	1	3	1	2													
21	6	1	6	1	1	3	1	2													
22	26	1	7	1	1	3	1	2													
23	10	1	8	1	1	3	1	2													
24	15	1	9	1	1	3	1	2													
25	15	1	10	1	1	3	1	2													
26	42	1	11	1	1	3	1	2													
27	10	1	12	1	1	3	1	2													
28	10	1	13	1	1	3	1	2													
29	10	1	14	1	1	3	1	2													
30	10	1	15	1	1	3	1	2													
31	42	1	16	1	1	3	1	2													
32	10	1	17	1	1	3	1	2													
33	10	1	18	1	1	3	1	2													
34	10	1	19	1	1	3	1	2													
35	10	1	20	1	1	3	1	2													
36	10	1	21	1	1	3	1	2													
37	10	1	22	1	1	3	1	2													
38	10	1	23	1	1	3	1	2													
39	10	1	24	1	1	3	1	2													
40	10	1	25	1	1	3	1	2													
41	10	1	26	1	1	3	1	2													
42	10	1	27	1	1	3	1	2													
43	10	1	28	1	1	3	1	2													
44	10	1	29	1	1	3	1	2													
45	10	1	30	1	1	3	1	2													
46	10	1	31	1	1	3	1	2													
47	10	1	32	1	1	3	1	2													
48	10	1	33	1	1	3	1	2													
49	10	1	34	1	1	3	1	2													
50	10	1	35	1	1	3	1	2													
51	10	1	36	1	1	3	1	2													
52	10	1	37	1	1	3	1	2													
53	10	1	38	1	1	3	1	2													
54	10	1	39	1	1	3	1	2													
55	10	1	40	1	1	3	1	2													
56	10	1	41	1	1	3	1	2													
57	10	1	42	1	1	3	1	2													
58	10	1	43	1	1	3	1	2													
59	10	1	44	1	1	3	1	2													
60	10	1	45	1	1	3	1	2													
61	10	1	46	1	1	3	1	2													
62	10	1	47	1	1	3	1	2													
63	10	1	48	1	1	3	1	2													
64	10	1	49	1	1	3	1	2													
65	10	1	50	1	1	3	1	2													
66	10	1	51	1	1	3	1	2													
67	10	1	52	1	1	3	1	2													
68	10	1	53	1	1	3	1	2													
69	10	1	54	1	1	3	1	2													
70	10	1	55	1	1	3	1	2													
71	10	1	56	1	1	3	1	2													
72	10	1	57	1	1	3	1	2													
73	10	1	58	1	1	3	1	2													
74	10	1	59	1	1	3	1	2													
75	10	1	60	1	1	3	1	2													
76	10	1	61	1	1	3	1	2													
77	10	1	62	1	1	3	1	2													
78	10	1	63	1	1	3	1	2													
79	10	1	64	1	1	3	1	2													
80	10	1	65	1	1	3	1	2													
81	10	1	66	1	1	3	1	2													
82	10	1	67	1	1	3	1	2													
83	10	1	68	1	1	3	1	2													
84	10	1	69	1	1	3	1	2													
85	10	1	70	1	1	3	1	2													
86	10	1	71	1	1	3	1	2													
87	10	1	72	1	1	3	1	2													
88	10	1	73	1	1	3	1	2													
89	10	1	74	1	1	3	1	2													
90	10	1	75	1	1	3	1	2													
91	10	1	76	1	1	3	1	2													

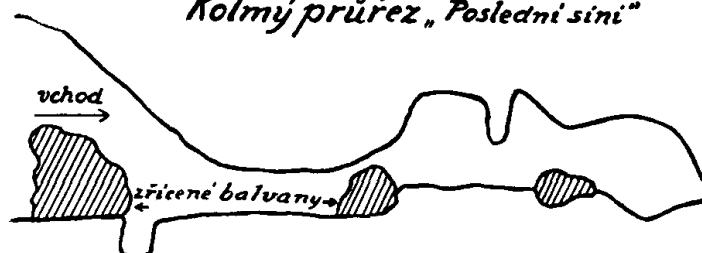
Obr. 17 Vstup do Kodske jeskyně (Koda (online)).

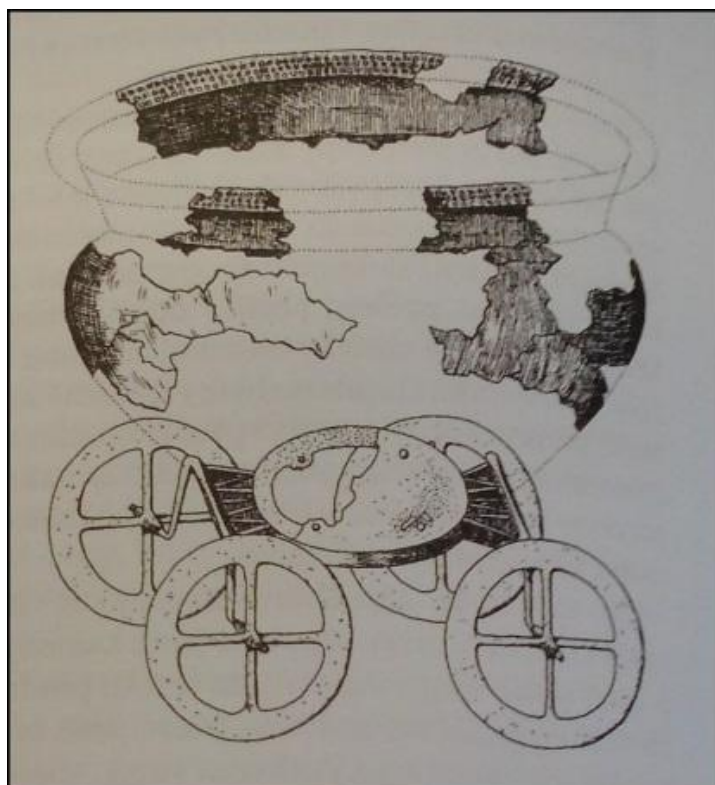
Obr. 18 Jeskyně Turské maštale u Tetína - „Poslední síň“ (Petrbok 1939, 111).

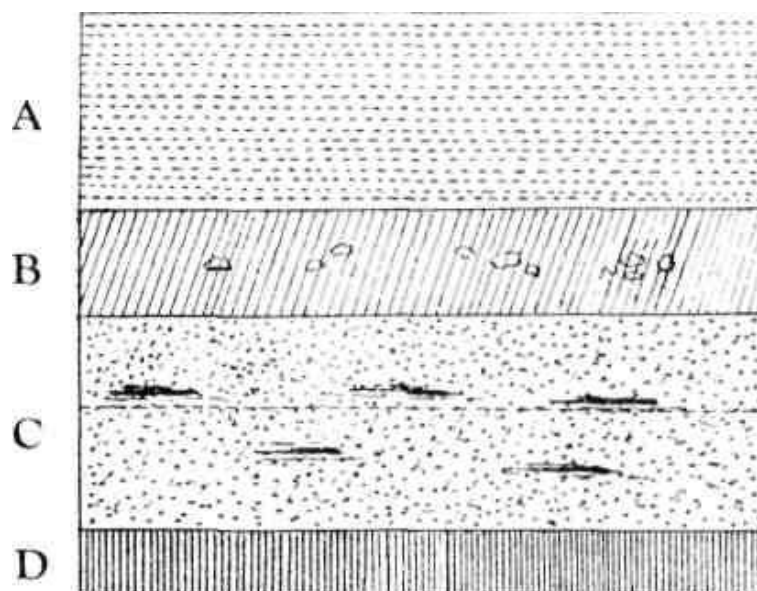
PROFIL

Kolmý průřez „Poslední síni“

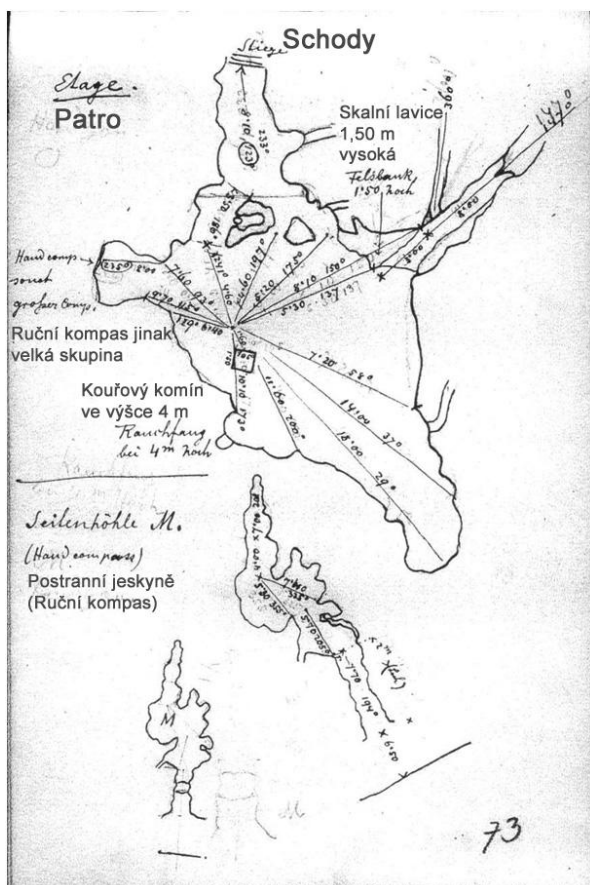

Obr. 19 Bronzový vozík z mohyly u Milaveč
(Sklenář 1995, 292).

Obr. 20 Palliardiho schéma jevišovické stratigrafie. A – středověký zásyp; B – 25 – 80 cm mocná vrstva s kameny s obsahem jevišovické keramiky; C – 50 – 200 cm mocná vrstva s popelovitými ččkami, v níž autor výkopů rozlišil část C, s kanelovanou keramikou a část C, s keramikou nálevkovitých pohárů; D – 15 – 17 cm mocná tmavá popelovitá vrstva s pozůstatky pozdní MMK (Podborský 1993, 154).

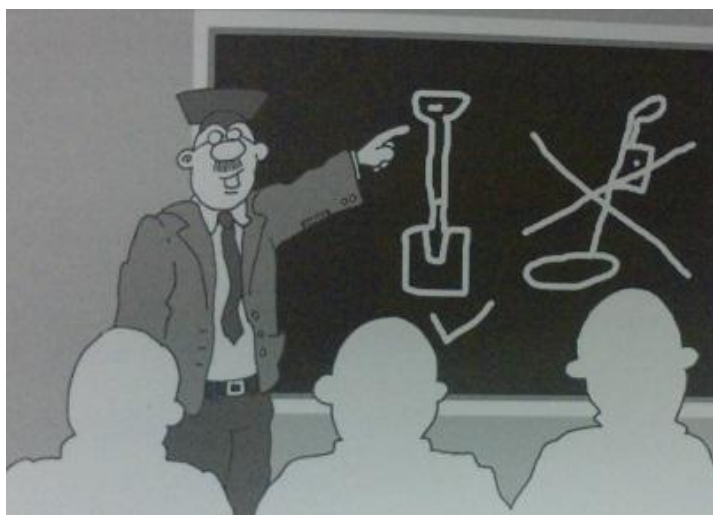
Obr. 21 Mapa jeskyně z deníku Josefa Szombathyho (Deník Josefa Szombathyho – rok 1880 část II. | speleohistorie (online)).

Obr. 22 Rytina F. A. Hebera – zřícenina hradu Kamýk (Heber 1843 – 1849).

Obr. 23 Výřez mapy ZM 21-23-09 1:10000. Meclov – Březí, „Na Škarmani“. Místo nálezů bronzových artefaktů body 1 a 2. Zhotovil M. Řezáč a T. Solfronková (Profantová – Řezáč v přípravě, 75).

Obr. 24 Vtipná ukázka z popularizační literatury o problematice detektorů kovů (Holtof 2007, 119).

Obr. 25 Detektorový průzkum na lokalitě Těšovský vrch na Chebsku (foto M. Šedivý).

Obr. 26 Detektorový průzkum na lokalitě Těšovský vrch na Chebsku (foto M. Šedivý).

Obr. 27 Příklad hlubokých výkopů po opakovaném nelegálním užití detektorů kovů na lokalitě Stradonice (Křivánek 2006, 314).

Obr. 28 Archeologický výzkum v Jízdecké ulici v Plzni, který proběhl před plánovanou stavbou nového divadla (Na místě budoucího divadla byla krátce i pošta – Plzeňský deník (online)).

Obr. 29 Těžba dřeva na hradišti Plešivec. V pozadí obnažený kamenný val vnitřního ohrazení (Křivánek – Kuna – Korený 2006, 331).

Obr. 30 Výzkum na lokalitě Březnice (okr. Tábor), která byla vážně narušena hlubokou orbou (Výprava za archeologickými památkami jižních Čech (online)).

Obr. 31 „Cena Eduarda Štorcha“ udělovaná od roku 2014 Českou archeologickou společností.

Příloha 1. Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

§ 21

Oprávnění k archeologickým výzkumům

(1) Archeologické výzkumy je oprávněn provádět Archeologický ústav Akademie věd České republiky (dále jen „Archeologický ústav“), který se také vyjadřuje k ochraně archeologického dědictví^{17a)} v řízeních podle zvláštních právních předpisů^{17b)}.

(2) Ministerstvo kultury může na žádost v odůvodněných případech po dohodě s Akademií věd České republiky povolit provádění archeologických výzkumů vysokým školám, pokud je provádějí při plnění svých vědeckých nebo pedagogických úkolů, muzeím nebo jiným organizacím, popřípadě fyzické osobě, které mají pro odborné provádění archeologických výzkumů potřebné předpoklady (dále jen „oprávněná organizace“). Oprávněná organizace uzavírá s Akademií věd České republiky dohodu o rozsahu a podmínkách provádění archeologických výzkumů.

(3) Potřebnými předpoklady podle odstavce 2 se rozumí odborná kvalifikace fyzické osoby žádající o udělení povolení, nebo odborná kvalifikace fyzické osoby, která je v pracovním nebo jiném obdobném poměru k osobě žádající o udělení povolení, jejichž prostřednictvím bude zajištěna odbornost provádění archeologických výzkumů, a vybavení laboratorním zařízením a prostory nezbytně nutnými pro vědecké poznání a dokumentaci archeologických nálezů a dočasné uložení movitých archeologických nálezů. Odborná kvalifikace se prokazuje splněním dosažené kvalifikace, jíž je vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném magisterském studijním programu^{11a)} v oblasti společenských věd se zaměřením na archeologii, a 2 roky odborné praxe.

(4) Oprávněná organizace je povinna oznámit Archeologickému ústavu zahájení archeologických výzkumů a podat mu o jejich výsledcích zprávu. Jde-li o archeologické výzkumy na území prohlášeném za kulturní památku, národní kulturní památku, památkovou rezervaci nebo památkovou zónu, Archeologický ústav a oprávněná organizace oznámí zahájení archeologických výzkumů odborné organizaci státní památkové péče, které podají též zprávu o jejich výsledcích.

(5) Ministerstvo kultury po dohodě s Akademií věd České republiky může odejmout povolení k provádění archeologických výzkumů oprávněné organizaci, která porušila podmínky, za kterých jí bylo povolení uděleno.

(6) Uchazeči Ministerstvo kultury udělí za podmínek podle odstavce 2 povolení k provádění archeologických výzkumů, pokud mu je uznána odborná kvalifikace.

(7) V případě řízení o udělení povolení k provádění archeologických výzkumů uchazeči se vede společně řízení o udělení povolení k provádění archeologických výzkumů a o uznání odborné kvalifikace.^{11f)}

^{17a)} Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy (revidovaná), vyhlášená pod č. 99/2000 Sb. m. s.

^{17b)} Například zákon č. 62/1988 Sb., ve znění zákona č. 543/1991 Sb., zákona č. 366/2000 Sb., zákona č. 320/2002 Sb. a zákona č. 3/2005 Sb.

Uznávání odborné kvalifikace uchazeče pro provádění archeologických výzkumů

§ 21a

(1) Při uznávání odborné kvalifikace uchazeče postupuje Ministerstvo kultury podle zákona o uznávání odborné kvalifikace^{11g)}.

(2) Na osobu, která Ministerstvu kultury oznámila svůj záměr provést archeologický výzkum v rámci svobody poskytování služeb a přiložila doklady podle zákona o uznávání odborné kvalifikace a zároveň doložila náležitosti oznámení podle odstavce 3 (dále jen „osoba oprávněná k výzkumům“)^{11h)}, se nevztahuje ustanovení § 21 odst. 2.

(3) Oznámení podle odstavce 2 obsahuje vedle náležitostí podle zákona o uznávání odborné kvalifikace^{11h)}

- a) adresu pro doručování písemností,
- b) předpokládanou dobu provádění archeologických výzkumů na území České republiky,
- c) místo, kde se mají archeologické výzkumy provést,
- d) důvody pro provedení archeologických výzkumů,
- e) popis odborných postupů, které mají být při archeologických výzkumech použity,
- f) smlouvu uzavřenou s muzeem o uložení movitých archeologických nálezů učiněných při provádění archeologických výzkumů.

(4) Ministerstvo kultury vede evidenci uchazečů, kterým bylo uděleno povolení k provádění archeologických výzkumů, a osob oprávněných k výzkumům, do níž se zapisuje

- a) jméno a příjmení uchazeče, kterému bylo uděleno povolení k provádění archeologických výzkumů,
 - b) jméno a příjmení osoby oprávněné k výzkumům,
 - c) adresa pro doručování písemností,
 - d) doba platnosti oprávnění k provádění archeologických výzkumů na území České republiky,
 - e) předpokládaná doba provádění archeologických výzkumů na území České republiky osobou oprávněnou k výzkumům,
 - f) zákaz provádění archeologických výzkumů podle § 35 odst. 4 nebo § 39 odst. 4.
- Ochrana osobních údajů, které se zapisují do evidence, se řídí zvláštním právním předpisem.^{11d)}

§ 21b

(1) Pokud je uchazeči uloženo podle zákona o uznávání odborné kvalifikace kompenzační opatření¹¹ⁱ⁾, Ministerstvo kultury v rozhodnutí současně stanoví

- a) pro případ volby splnění kompenzačního opatření formou rozdílové zkoušky rozsah rozdílové zkoušky, která může zahrnovat ověření jak teoretických, tak i praktických dovedností uchazeče, které nejsou podle předloženého dokladu součástí odborné kvalifikace uchazeče, a školu, na které uchazeč složí uloženou rozdílovou zkoušku, a
- b) pro případ volby splnění kompenzačního opatření formou adaptačního období délku adaptačního období, oblasti, jejichž znalost je nezbytná pro provádění archeologických výzkumů a které nejsou podle předloženého dokladu součástí odborné kvalifikace uchazeče, povinnost předložit závěrečnou zprávu o průběhu adaptačního období a způsob vyhodnocení adaptačního období.

(2) Školu podle odstavce 1 písm. a) určí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na žádost Ministerstva kultury ve lhůtě 1 měsíce ode dne doručení této žádosti. Ministerstvo kultury v žádosti stanoví rozsah rozdílové zkoušky, která může zahrnovat ověření jak teoretických, tak i praktických dovedností uchazeče. Podrobnosti obsahu a formy rozdílové zkoušky stanoví určená škola.

(3) V případě volby splnění kompenzačního opatření formou adaptačního období uchazeč absolvuje adaptační období pod dohledem odborně způsobilé fyzické osoby odbornou praxí v oboru provádění archeologických výzkumů vykonanou u Archeologického ústavu nebo oprávněné organizace.

(4) Teoretické a praktické oblasti, které tvoří obsah vzdělávání a přípravy vyžadované v České republice pro provádění archeologických výzkumů, jsou stanoveny v příloze č. 4 k tomuto zákonu.

§ 21c

Povinnosti stanovené oprávněným organizacím v § 21 odst. 4, § 22, § 23 odst. 3 a § 24 platí pro osobu oprávněnou k výzkumům obdobně.

§ 22

Provádění archeologických výzkumů

(1) Archeologický ústav a oprávněné organizace jsou povinny před zahájením archeologických výzkumů uzavřít dohodu s vlastníkem (správcem, uživatelem) nemovitosti, na které se mají archeologické výzkumy provádět, o podmínkách archeologických výzkumů na nemovitosti. Nedojde-li k dohodě, rozhodne krajský úřad o povinnostech vlastníka (správce, uživatele) nemovitosti strpět provedení archeologických výzkumů a o podmínkách, za nichž archeologické výzkumy mohou být provedeny.

(2) Má-li se provádět stavební činnost na území s archeologickými nálezy, jsou stavebníci již od doby přípravy stavby povinni tento záměr oznámit Archeologickému ústavu a umožnit jemu nebo oprávněné organizaci provést na dotčeném území záchranný archeologický výzkum. Je-li stavebníkem právnická osoba nebo fyzická osoba, při jejímž podnikání vznikla nutnost záchranného archeologického výzkumu, hradí náklady záchranného archeologického výzkumu tento stavebník; jinak hradí náklady organizace provádějící archeologický výzkum. Obdobně se postupuje, má-li se na takovém území provádět jiná činnost, kterou by mohlo být ohroženo provádění archeologických výzkumů. § 23

Archeologické nálezy

(1) Archeologickým nálezem je věc (soubor věcí), která je dokladem nebo pozůstatkem života člověka a jeho činnosti od počátku jeho vývoje do novověku a zachovala se zpravidla pod zemí.

(2) O archeologickém nález, který nebyl učiněn při provádění archeologických výzkumů, musí být učiněno oznámení Archeologickému ústavu nebo nejbližšímu muzeu buď přímo nebo prostřednictvím obce, v jejímž územním obvodu k archeologickému nález došlo. Oznámení o archeologickém nález je povinen učinit nálezce nebo osoba odpovědná za provádění prací, při nichž došlo k archeologickému nález, a to nejpozději druhého dne po archeologickém nález nebo potom, kdy se o archeologickém nález dověděl.

(3) Archeologický nález i naleziště musí být ponechány beze změny až do prohlídky Archeologickým ústavem nebo muzeem, nejméně však po dobu pěti pracovních dnů po učiněném oznámení. Archeologický ústav nebo oprávněná organizace učiní na nalezišti všechna opatření nezbytná pro okamžitou záchranu archeologického nález, zejména před jeho poškozením, zničením nebo odcizením.

(4) Jde-li o archeologický nález uvedený v odstavci 2, má nálezce právo na odměnu, kterou mu poskytne krajský úřad, a to do výše ceny materiálu; je-li archeologický nález zhotoven z drahých kovů nebo jiných cenných materiálů, v ostatních případech až do výše deseti procent kulturně historické hodnoty archeologického nález určené na základě odborného posudku. Nálezce má právo na náhradu nutných nákladů, které mu vznikly v souvislosti s archeologickým nálezem. O náhradě rozhodne a náhradu poskytne krajský úřad. Podrobnosti o podmínkách pro poskytování odměny a náhrady nálezci stanoví obecně závazný právní předpis.

(5) O archeologických nálezech, k nimž dojde v souvislosti s přípravou nebo prováděním stavby, platí zvláštní předpisy.

§ 23a

Vlastnictví movitých archeologických nálezů

(1) Movité archeologické nálezy jsou vlastnictvím kraje, nejsou-li vlastnictvím státu nebo obce podle odstavce 2.

(2) Movité archeologické nálezy jsou vlastnictvím kraje, v jehož územním obvodu byly učiněny, nejde-li o movité archeologické nálezy učiněné při archeologických výzkumech prováděných příspěvkovou organizací nebo organizační složkou obce, které jsou vlastnictvím této obce, nebo o movité archeologické nálezy učiněné při archeologických výzkumech prováděných státní organizací nebo organizační složkou státu, které jsou vlastnictvím České republiky.

(3) Movité archeologické nálezy, které jsou vlastnictvím kraje, se ukládají v jím zřízeném muzeu. Movité archeologické nálezy, které jsou vlastnictvím obce, se ukládají v muzeu zřízeném touto obcí, případně v muzeu zřízeném jinou obcí nebo krajem. S movitými archeologickými nálezy, které jsou vlastnictvím České republiky, jsou příslušné hospodařit^{18a)} státní organizace nebo organizační složky státu, které při provádění archeologických výzkumů podle odstavce 2 nálezy učinily; tyto movité archeologické nálezy se ukládají zpravidla v muzeích zřízených ministerstvem kultury nebo v jiných státních organizacích nebo organizačních složkách státu, pokud jsou v nich trvale uchovávány sbírky muzejní povahy.

(4) Kraj a obec jsou povinny převést movitý archeologický nálezy do vlastnictví České republiky za cenu stanovenou v posudku znalce, pokud je o to ministerstvo kultury písemně požádá ve lhůtě 3 let ode dne, kdy byl movitý archeologický nálezy učiněn. V tomto případě je ministerstvo kultury současně povinno uhradit kraji nebo obci nutné náklady, které jim vznikly v souvislosti s movitým archeologickým nálezem, s výjimkou odměny a náhrady poskytnutých nálezci podle § 23 odst. 4. Znalce určí a náklady spojené s vyhotovením posudku nese ministerstvo kultury.

§ 23b

Plány území s archeologickými nálezy

(1) Kraj může vydat v dohodě s ministerstvem kultury nařízením kraje plán území s archeologickými nálezy v kraji nebo ve vymezené části kraje, ve kterém se vyznačí území, na nichž se vyskytují nebo se mohou odůvodněně vyskytovat archeologické nálezy, a který slouží pro zabezpečení archeologického dědictví^{17a)} a jako podklad pro plnění oznamovací povinnosti stavebníka podle § 22 odst. 2.

(2) Plán území s archeologickými nálezy lze vydat na dobu nejdéle 20 let.

(3) Plán území s archeologickými nálezy lze změnit, pokud se významně změnily vědecké poznatky o archeologických nálezech a jejich výskytu v území. Pro vydání změny plánu území s archeologickými nálezy se použije odstavec 1 obdobně.

^{18a)} § 9 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

(4) Archeologický ústav a odborná organizace státní památkové péče poskytují kraji na požádání bezplatně potřebnou odbornou pomoc a odborné podklady, údaje a informace nezbytné pro vydání plánu území s archeologickými nálezy.

(5) Náležitosti a obsah plánu území s archeologickými nálezy stanoví ministerstvo kultury prováděcím právním předpisem.

§ 24

Náhrada za majetkovou újmu

(1) Při provádění archeologických výzkumů jsou Archeologický ústav a oprávněné organizace povinny dbát zájmů chráněných zvláštními předpisy, spolupracovat s orgány zabezpečujícími ochranu těchto zájmů a co nejvíce chránit práva a oprávněné zájmy vlastníků (správců, uživatelů) nemovitostí, popřípadě jiného majetku.

(2) Je-li vlastník (správce, uživatel) nemovitosti nebo jiného majetku prováděním archeologického výzkumu nebo opatřeními na ochranu archeologického nálezu podstatně omezen v běžném užívání nemovitosti nebo jiného majetku, má právo, aby mu Archeologický ústav nebo oprávněná organizace poskytly přiměřenou jednorázovou náhradu. Po ukončení prací jsou Archeologický ústav nebo oprávněná organizace povinny uvést nemovitost nebo jiný majetek do předešlého stavu. Není-li to možné nebo hospodářsky účelné, má vlastník (správce, uživatel) nemovitosti nebo jiného majetku právo na peněžitou náhradu.

(3) Právo na náhradu za majetkovou újmu podle odstavce 2 je třeba uplatnit u Archeologického ústavu nebo u oprávněné organizace do šesti měsíců od ukončení archeologického výzkumu nebo od ukončení opatření na ochranu archeologického nálezu, jinak právo zaniká. Nedojde-li k dohodě, rozhoduje o náhradě a její výši krajský úřad.

Příloha 2. Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy.

Preambule

Členské státy Rady Evropy a ostatní státy – smluvní strany Evropské kulturní úmluvy, jež jsou signatáři této Úmluvy, u vědomí toho, že cílem Rady Evropy je dosáhnout těsnější jednoty mezi jejími členy zejména za účelem ochrany a naplňování ideálů a zásad, jež jsou jejich společným dědictvím, s přihlédnutím k Evropské kulturní úmluvě, jež byla podepsána v Paříži dne 19. prosince 1954, a zejména k jejím článkům 1 a 5, s přihlédnutím k Úmluvě o ochraně architektonického dědictví Evropy, jež byla podepsána v Granadě dne 3. října 1985, s přihlédnutím k Evropské úmluvě o porušování právních norem týkajících se kulturního vlastnictví, jež byla podepsána v Delfách dne 23. června 1985, s přihlédnutím k doporučením parlamentního shromáždění Rady Evropy o archeologii a zejména k Doporučením 848 (1978), 921 (1981) a 1072 (1988), s přihlédnutím k Doporučení č. R (89) 5 o ochraně a rozmnožování archeologického dědictví v kontextu územního rozvoje měst a venkova, majíce na mysli, že archeologické dědictví je základním prvkem pro poznávání minulosti celého lidstva, uznávající, že evropské archeologické dědictví, jež poskytuje doklady o dávné historii, je vážně ohroženo poškozováním způsobeným narůstajícím počtem velkých rozvojových projektů, přirozenými riziky, tajnými nebo nevědecky prováděnými vykopávkami a nedostatečnou informovaností veřejnosti, prohlašující, že tam, kde doposud neexistují, je třeba zavést

nezbytné procedury správního a vědeckého dohledu a že potřeba chránit archeologické dědictví by se měla odrážet v politice územního plánování měst i venkova a kulturního rozvoje, zdůrazňující, že odpovědnost za ochranu archeologického dědictví by měla dopadat nejen na přímo dotčený stát, ale na všechny evropské země s cílem omezovat riziko poškozování a prosazovat uchování tohoto dědictví podporou výměny expertů a porovnávání zkušeností, konstatující nutnost ucelit zásady vytyčené Úmluvou o ochraně archeologického dědictví Evropy, jež byla podepsána v Londýně dne 6. května 1969 v důsledku vývoje politiky územního rozvoje v evropských zemích, se dohodly na následujícím:

Definice archeologického dědictví

Článek 1

Cílem této Úmluvy (revidované) je ochraňovat archeologické dědictví jako zdroj evropské kolektivní paměti a jako nástroj historického a vědeckého studia.

Za tímto účelem se za součásti archeologického dědictví považují veškeré pozůstatky a objekty a jakékoli jiné stopy po lidstvu z minulých období,

i) jejichž uchování a studium umožňuje vysledovat vývoj historie lidstva a jeho vztah k přirozenému prostředí,

(ii) o nichž jsou hlavními zdroji informací vykopávky nebo objevy a další metody výzkumu lidstva,

(iii) které jsou situovány na jakémkoli místě, které spadá pod jurisdikci Stran.

Do archeologického dědictví se zahrnují stavby, konstrukce, skupiny budov, zastavěná území, movité objekty, památky dalšího druhu a také jejich související prostředí nacházející se jak na souši, tak pod vodou.

Identifikace dědictví a opatření na jeho ochranu

Článek 2

Každá Strana se zavazuje, že zavede prostředky přiměřenými pro daný stát takový právní systém na ochranu archeologického dědictví, jenž zajistí:

(i) vedení soupisu jejího archeologického dědictví a klasifikaci chráněných památek a oblastí,

(ii) vytvoření archeologických rezervací, a to i tam, kde nejsou viditelné pozůstatky na povrchu nebo pod vodou, za účelem uchování hmotných důkazů ke studiu příštími generacemi,

(iii) povinnost nálezce ohlásit příslušným úřadům náhodný nález součástí archeologického dědictví a dát jej k dispozici ke zkoumání.

Článek 3

Za účelem zachování archeologického dědictví a zaručení toho, aby archeologické výzkumy byly vědecky smysluplné, se každá Strana zavazuje:

- (i) uplatňovat procedury k povolování vykopávek a dalších archeologických činností a k doзору nad nimi tak, aby:
 - a) se zabránilo jakýmkoli nezákonným vykopávkám nebo odstraňování součástí archeologického dědictví,
 - b) bylo zajištěno, že archeologické vykopávky a průzkumy budou prováděny vědeckým způsobem a za předpokladu, že:
 - kdykoli to bude možné, budou se používat nedestruktivní průzkumné metody,
 - součásti archeologického dědictví nebudou během vykopávek a po nich odkryty nebo ponechány nechráněné, aniž by byla přijata opatření k jejich řádnému zachování, konzervaci a správě,
- (ii) zajistit, aby vykopávky a další potenciálně destruktivní techniky byly prováděny pouze kvalifikovanými, zvláště oprávněnými osobami,
- (iii) učinit používání detektorů kovů a jakýchkoli jiných detekčních zařízení nebo postupů archeologického výzkumu předmětem specifického předchozího oprávnění, kdykoli s tím počítá vnitřní právní úprava státu.

Článek 4

Každá Strana se zavazuje, že zavede opatření k fyzické ochraně archeologického dědictví a podle okolností zajistí:

- (i) aby úřady nabyly nebo jinými patřičnými prostředky chránily oblasti, které se mají stát archeologickými rezervacemi,
- (ii) ochranu a údržbu archeologického dědictví, nejlépe na původním místě,
- (iii) patřičné skladovací prostory pro archeologické pozůstatky, které byly ze svého původního místa přemístěny.

Integrovaná konzervace archeologického dědictví

Článek 5

Každá Strana se zavazuje:

- (i) že se bude snažit sladit a spojit požadavky archeologie a územních rozvojových plánů zajištěním účasti archeologů na:
 - a) vytváření politiky, která má zajistit vyváženou strategii ochrany, konzervace a zhodnocování archeologicky zajímavých lokalit,
 - b) různých fázích rozvojových projektů,

(ii) že zajistí, aby archeologové, městští a oblastní pracovníci územního plánování společně systematicky vedli konzultace, aby bylo možné:

a) upravit územní plány, jež by pravděpodobně měly nepříznivé dopady na archeologické dědictví,

b) vyhradit dostatečný čas a prostředky k provedení řádného vědeckého bádání na nalezišti a publikaci jeho závěrů,

(iii) že zajistí, aby vyhodnocení dopadů na životní prostředí a z nich vyplývající rozhodnutí plně přihlížela k archeologickým nalezištím a jejich umístění,

(iv) že v případě, kdy budou během stavebních prací nalezeny součásti archeologického dědictví, zabezpečí jejich konzervaci na původním místě, bude-li to proveditelné,

(v) že zajistí, aby zpřístupnění archeologických nalezišť veřejnosti, zvláště pak stavební úpravy nutné k pojmnutí velkého počtu návštěvníků, neovlivnily nepříznivě archeologickou a vědeckou povahu takových nalezišť a jejich okolí.

Financování archeologického výzkumu a konzervace

Článek 6

Každá Strana se zavazuje:

(i) zajistit veřejnou finanční podporu pro archeologické výzkumy ze strany celostátních, regionálních a místních úřadů, v souladu s jejich pravomocemi,

(ii) navýšit materiální zdroje pro preventivní archeologii:

a) přijetím vhodných opatření tak, aby významné veřejné nebo soukromé projekty územního rozvoje měly zajištěno pokrytí celkových nákladů na veškeré nutné související archeologické operace, a to z příslušných zdrojů veřejného nebo soukromého sektoru,

b) přidělením rozpočtové částky určené na tyto projekty stejně jako na dopadové studie vynucené bezpečnostními opatřeními v oblasti životního prostředí a regionálního územního plánování, na předběžné archeologické studie a průzkumy, na souhrnné vědecké zprávy a také na úplné zveřejnění a uchování těchto zjištění.

Sběr a šíření vědeckých informací

Článek 7

Každá Strana se zavazuje, že za účelem umožnění studia archeologických nálezů a šíření znalostí o nich:

(i) připraví nebo aktualizuje přehledy, soupisy a mapy archeologických lokalit v oblastech spadajících pod její jurisdikci,

(ii) přijme veškerá praktická opatření, aby zajistila po ukončení archeologických výzkumů vypracování souhrnných vědeckých zpráv určených k publikaci, a to ještě předtím, než bude provedena potřebná komplexní publikace specializovaných studií.

Článek 8

Každá Strana se zavazuje:

(i) že napomůže vnitrostátní a mezinárodní výměně součástí archeologického dědictví pro profesionální vědecké účely a zároveň přijme příslušné kroky, aby takový oběh nesnížil kulturní a vědeckou hodnotu těchto součástí,

(ii) že bude podporovat výměnu informací o prováděných archeologických výzkumech a vykopávkách a že bude přispívat k organizaci mezinárodních výzkumných programů.

Zvyšování veřejné informovanosti

Článek 9

Každá Strana se zavazuje, že:

(i) povede vzdělávací aktivity s cílem vytvořit a rozvinout povědomí v názorech veřejnosti o hodnotě archeologického dědictví pro pochopení minulosti a o hrozbách pro toto dědictví,

(ii) bude podporovat přístup veřejnosti k důležitým součástem archeologického dědictví, zejména k nálezům, a napomáhat tomu, aby vhodně vybrané archeologické předměty byly vystaveny pro veřejnost.

Článek 10

Každá Strana se zavazuje, že:

(i) zajistí, aby si příslušné veřejné úřady a vědecké instituce mezi sebou vyměňovaly informace o jakýchkoli zjištěných nezákonných vykopávkách,

(ii) bude informovat příslušné úřady ve státě původu, jenž je smluvní Stranou této Úmluvy, o všech nabídkách, u nichž je podezření, že pocházejí z nepovolených vykopávek nebo nezákonně z povolených vykopávek, a sdělí o tom nezbytné podrobnosti,

(iii) podnikne kroky nezbytné k zajištění toho, aby muzea a podobné instituce, jejichž akviziční politika je pod kontrolou státu, nenabývaly součástí archeologického dědictví, u nichž je podezření, že pocházejí z nekontrolovaných nálezů nebo nepovolených vykopávek nebo nezákonně z povolených vykopávek,

(iv) pokud jde o muzea a podobné instituce na území Strany, jejichž akviziční politika ovšem není pod státní kontrolou:

a) předá jim text této Úmluvy (revidované),

b) vynaloží veškeré úsilí, aby zajistila, že tato muzea a instituce budou respektovat zásadu uvedenou výše v ustanovení bodu (iii),

(v) pomocí osvěty, informování, bdělosti a spolupráce bude co nejvíce omezovat přesuny součástí archeologického dědictví, jež pocházejí z nekontrolovaných nálezů nebo nepovolených vykopávek nebo nezákonně z povolených vykopávek.

Článek 11

Žádné ustanovení této Úmluvy (revidované) neovlivní stávající nebo budoucí dvoustranné nebo mnohostranné smlouvy mezi stranami o nezákonném pohybu součástí archeologického dědictví nebo o jejich navrácení jejich právoplatnému vlastníkovi.

Vzájemná technická a vědecká pomoc

Článek 12

Každá Strana se zavazuje, že:

(i) umožní vzájemnou technickou a vědeckou pomoc prostřednictvím výměny zkušeností a expertů v záležitostech archeologického dědictví,

(ii) bude podporovat v rámci příslušné vnitřní právní úpravy nebo mezinárodních dohod, jež jsou pro ni závazné, výměnu odborníků na zachování archeologického dědictví včetně odborníků, kteří zodpovídají za další vzdělávání.

Kontrola uplatňování Úmluvy (revidované)

Článek 13

Pro účely této Úmluvy (revidované) bude Výbor expertů, zřízený Výborem ministrů Rady Evropy v souladu s článkem 17 Statutu Rady Evropy, sledovat její uplatňování a dále bude zejména:

(i) pravidelně předkládat Výboru ministrů Rady Evropy zprávu o situaci, pokud jde o politiku v oblasti ochrany archeologického dědictví ve státech, které jsou Stranami této Úmluvy (revidované), a o realizaci zásad, jež jsou v ní zakotveny,

(ii) navrhopvat Výboru ministrů Rady Evropy opatření směřující k realizaci ustanovení této Úmluvy (revidované), včetně mnohostranných aktivit, revize nebo její novelizace a informování veřejnosti o jejím účelu,

(iii) předkládat Výboru ministrů Rady Evropy doporučení ve věci výzev státům, které nejsou členy Rady Evropy, aby k této Úmluvě (revidované) přistoupily.

Závěrečná ustanovení

Článek 14

Tato Úmluva (revidovaná) bude otevřená pro podpis členskými státy Rady Evropy a dalšími státy, jež jsou stranami Evropské kulturní úmluvy. Podléhá ratifikaci, přijetí nebo schválení. Listiny stvrzující ratifikaci, přijetí nebo schválení je třeba uložit u generálního tajemníka Rady Evropy.

Žádný stát, jenž je stranou Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy, podepsané v Londýně dne 6. května 1969, nesmí předložit listiny stvrzující ratifikaci, přijetí nebo schválení, pokud již tuto zmíněnou úmluvu dříve nevypověděl nebo pokud ji zároveň nevyovídá.

Tato Úmluva (revidovaná) vstoupí v platnost po šesti měsících od data, kdy čtyři státy, včetně alespoň tří členských států Rady Evropy, vyjádří svůj souhlas s tím, že budou Úmluvou (revidovanou) vázány v souladu s ustanoveními předcházejících odstavců.

Kdykoli by při aplikaci předcházejících dvou odstavců nevstoupilo vypovězení úmluvy z 6. května 1969 v platnost současně s nabytím účinnosti této Úmluvy (revidované), může smluvní stát při uložení své listiny stvrzující ratifikaci, přijetí nebo schválení prohlásit, že bude i nadále uplatňovat úmluvu z 6. května 1969, dokud tato Úmluva (revidovaná) nevstoupí v platnost.

V případě každého signatářského státu, který následně vyjádří svůj souhlas být Úmluvou (revidovanou) vázán, vstoupí tato v platnost šest měsíců od data uložení listiny stvrzující ratifikaci, přijetí nebo schválení.

Článek 15

Poté, co tato Úmluva (revidovaná) vstoupí v platnost, může Výbor ministrů Rady Evropy vyzvat kterýkoli další stát, jenž není členem Rady Evropy a Evropského hospodářského společenství, aby k ní přistoupil rozhodnutím přijatým většinou stanovenou v článku 20 písm. d) Statutu Rady Evropy a jednohlasným rozhodnutím zástupců smluvních států, které mají právo být ve Výboru ministrů.

Pro jakýkoli další přistupující stát nebo pro Evropské hospodářské společenství, pokud by přistoupilo, vstoupí tato Úmluva (revidovaná) v platnost po šesti měsících od data uložení listiny stvrzující přistoupení u generálního tajemníka Rady Evropy.

Článek 16

Kterýkoli stát může při podpisu nebo při ukládání své listiny stvrzující ratifikaci, přijetí, souhlas nebo přistoupení specifikovat území, pro něž bude tato Úmluva (revidovaná) platit.

Kterýkoli stát může kdykoli později prohlášením adresovaným generálnímu tajemníkovi Rady Evropy rozšířit platnost této Úmluvy (revidované) na jakékoli další území specifikované v prohlášení. V případě takového území vstoupí Úmluva (revidovaná) v platnost šest měsíců od data přijetí takového prohlášení generálním tajemníkem.

Jakékoli prohlášení učiněné podle ustanovení předcházejících dvou odstavců může být zrušeno pro kterékoli území definované v takovém prohlášení oznámením zaslaným generálnímu tajemníkovi Rady Evropy. Zrušení vstoupí v platnost po šesti měsících od data přijetí takového oznámení generálním tajemníkem.

Článek 17

Kterákoli Strana může kdykoli vypovědět tuto Úmluvu (revidovanou) prostřednictvím oznámení adresovaného generálnímu tajemníkovi Rady Evropy.

Takové vypovězení vstoupí v platnost po šesti měsících od data přijetí tohoto oznámení generálním tajemníkem.

Článek 18

Generální tajemník Rady Evropy uvědomí členské státy Rady Evropy, další státy, které jsou stranami Evropské kulturní úmluvy, a kterýkoli stát Evropského hospodářského společenství, který přistoupil nebo byl vyzván k přistoupení k této Úmluvě (revidované), o:

- (i) každém podpisu,
- (ii) uložení jakékoli listiny stvrzující ratifikaci, přijetí, schválení nebo přistoupení,
- (iii) jakémkoli datu vstupu této Úmluvy (revidované) v platnost v souladu s články 14, 15 a 16,
- (iv) jakémkoli dalším aktu, oznámení či sdělení týkajících se této Úmluvy (revidované).